



Grad Mali Lošinj

36.

Na temelju članka 32. Statuta Grada Malog Lošinja (»Službene novine Primorsko-goranske županije« broj 26/09, 32/09 i 10/13), a u svezi s člankom 152. stavak 2. Prostornog plana Grada Malog Lošinja (»Službene novine Primorsko-goranske županije« broj 13/08, 13/12, 26/13 i 5/14) Gradsko vijeće Grada Malog Lošinja na sjednici održanoj dana 1. srpnja 2014. godine, donijelo je sljedeću

ODLUKU

I

Prihvaća se Program razvoja ruralnog turizma na području Grada Malog Lošinja, koji je sastavni dio ove Odluke.

II

Ova Odluka i Program stupaju na snagu osmog dana od dana objave u »Službenim novinama Primorsko-goranske županije«.

Klasa: 334-01/13-01/15

Ur. broj: 2213701-01-14-67

Mali Lošinj, 1. srpnja 2014.

GRAD MALI LOŠINJ
GRADSKO VIJEĆE

PREDSJEDNIK
Anto Nedić, prof., v.r.

PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA
PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA





PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA

Naručitelj:
Grad Mali Lošinj, Riva lošinjskih kapetana 7, 51550 Mali Lošinj

Izrađivač:
Institut za poljoprivredu i turizam, K. Huguesa 8, Poreč

Voditelj projekta:
dr.sc. Pavlo Ružić

Autori:
dr. sc. Pavlo Ružić
dr. sc. Milan Oplanić
dr. sc. Kristina Brščić
dr. sc. Darko Saftić
mr. sc. Ninoslav Luk
Ana Težak Damijanić, dipl. oec.

Ravnatelj:
dr.sc. Dean Ban

Mali Lošinj, 2014.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POLAZIŠNE OSNOVE.....	2
2.1. PODRUČJE OBUHVATA.....	2
2.2. POJAM RURALNOG TURIZMA	5
2.3. POJAVNI OBLICI RURALNOG TURIZMA	8
2.3.1. Agroturizam.....	10
2.3.2. Ekoturizam.....	11
2.3.3. Gastronomski turizam.....	12
2.3.4. Lovni i ribolovni turizam	13
2.3.5. Rekreativsko-avanturistički turizam	13
2.3.6. Zdravstveni turizam	14
2.3.7. Edukacijski turizam	14
2.3.8. Kulturni i vjerski turizam.....	15
2.3.9. Reziđencijalni i zavičajni turizam.....	16
3. OBILJEŽJA PODRUČJA OBUHVATA PROGRAMA	17
3.1. PRIRODNA OBILJEŽJA	17
3.1.1. Reljef i tlo	17
3.1.2. Klima	17
3.1.3. Biljne i životinjske zajednice.....	18
3.1.4. Vode.....	20
3.1.5. Prirodno nasljeđe	20
3.1.6. Zaštićena priroda u sklopu Natura-e 2000.....	21
3.2. DEMOGRAFSKE I DRUŠTVENA OBILJEŽJA.....	23
3.2.1. Stanovništvo i naselja	23
3.2.2. Društvena infrastruktura	28
3.2.3. Kulturno nasljeđe	30
3.3. GOSPODARSKA OBILJEŽJA	32
3.3.1. Turizam i ugostiteljstvo	33
3.3.2. Poljoprivreda.....	35
3.3.3. Trgovina	39
3.3.4. Ostale djelatnosti.....	39
3.3.5. Komunalna i gospodarska infrastruktura.....	40
4. PRETPOSTAVKE RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA	44
4.1. PRIRODNI ČIMBENICI	44
4.2. DRUŠTVENI ČIMBENICI	44
4.3. GOSPODARSKO OKRUŽENJE.....	45
4.4. UVJETI PPU GML.....	47
4.5. STANJE POJEDINIH OBLIKA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GML	48
5. SWOT ANALIZA MOGUĆNOSTI RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA.....	52
6. VIZIJA I CILJEVI RAZVOJA	56
6.1. OSNOVNI CILJEVI RAZVOJA	56
6.2. PRIORITETI I MJERE ZA OSTVARENJE OSNOVNIH CILJEVA	61

7. PERSPEKTIVE RAZVOJA POJEDINIH OBLIKA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GML	71
7.1. AGROTURIZAM	72
7.2. EKOTURIZAM	74
7.3. GASTRONOMSKI TURIZAM	75
7.4. LOVNI I RIBOLOVNI TURIZAM	75
7.5. REKREACIJSKO-AVANTURISTIČKI TURIZAM	75
7.6. ZDRAVSTVENI TURIZAM	77
7.7. EDUKACIJSKI TURIZAM	78
7.8. KULTURNI I VJERSKI TURIZAM	79
7.9. REZIDENCIJALNI I ZAVIČAJNI TURIZAM	79
8. ZAKLJUČAK	81
9. PRILOZI	83
10. LITERATURA	94



1. UVOD

Program razvoja ruralnog turizma Grada Malog Lošinja (u nastavku: GML) izrađen je uvažavajući nove tržišne trendove i činitelje uspješnosti u turizmu. Njegova provedba ovisi o sposobnostima ljudi i gospodarskih subjekata u prilagođavanju specifičnim činiteljima razvoja ruralnog turističkog proizvoda. Program je izrađen uvažavajući postojeće prirodne resurse, tradicijski način ruralnog života, kulturno-povijenu baštinu, te tradicijsku gradnju i lokalnu arhitekturu. Na spomenutim pretpostavkama i mogućim turističkim aktivnostima na ruralnom prostoru definirani su oblici turizma koje je moguće komercijalizirati na turističkom tržištu. Svaki od posebnih oblika unutar cjelovitog proizvoda ruralnog turizma ima svoju funkciju, specifična pravila razvoja i oblikovanja, svoje tržište i razvojni trend, proizvodnu materijalnu strukturu, turističku infrastrukturu i elemente diferencijacije. U tom kontekstu, u Programu je dat okvir za svaki pojedini oblik ruralnog turizma i njegovu ulogu u potpori izgradnje ukupnog brenda turističke destinacije GML na cijelom njenom području (maritimnom i ruralnom).

Razvoj ruralnog turizma doprinijeti će općoj atraktivnosti, konkurentnosti i uspješnosti turističke destinacije Malog Lošinja, a koje će se reflektirati u različitim oblicima i značajkama. Prije svega, povećat će se opća atraktivnost turističke destinacije Malog Lošinja, jer će pored atraktivnog pojasa uz more s ponudom različitih tipova plaža, sunčališta, šetnica, ugostiteljskih usluga, turistički proizvod GML obogatiti će sadržajima prirodne i kulturne baštine ruralnog prostora. Nadalje, povećat će se sadržajnost turističke destinacije, koja će biti obogaćena novim sadržajima, pored onih uz more, uključit će se i oni iz ruralnog prostora (prirodne atrakcije, gastro ponudu, izlete, sport i rekreaciju, lov i sl.). Isto tako, podići će se razina kvalitete smještajne ponude s novim oblicima smještaja na OPG i u prekrasnim prirodnim ambijentima (ruralne kuće, ruralni hoteli, ruralni resorti, mali kampovi i dr.). Turistička destinacija ML dobit će na posebnosti ili prepoznatljivosti, posebice izgradnjom ili obnovom postojećih građevina, napuštenih sela na ruralnom prostoru te njihovim pretvaranjem u tematske hotele, eko-etno resorte, privlačne ugostiteljske objekte s tipičnim domaćim jelima i sl. koji su vrlo traženi na zahtjevnom turističkom tržištu. Nadalje, turistička destinacija dobiva na ambijentalnosti, jer se u ukupni turistički proizvod unosi nove vrste ponude, koja se doživljava kroz osjetila boje, mirise, zvukove, zapravo radi se o ambijentalnoj ponudi koja se pamti i koja utječe na ocjenu i odluku o ponovnom dolasku. Uključivanjem elemenata lokalne baštine, proizvoda i usluga na kojima počiva razvoj ruralnog turizma, destinacija dobiva na autentičnosti. Navedeno posebno odgovara suvremenim turistima koji žele upoznati i učiti o destinaciji koju posjećuju.

Razvojem ruralnog turizma na području GML zadovoljit će se višestruke potrebe turista npr. šetnja i vožnja biciklom u prirodi na čistom zraku, upoznavanje s poljoprivrednim radovima, eko proizvodnjom poljoprivrednih proizvoda, upoznavanje s lokalnom gastronomijom i sl. Ukratko, turistička destinacija ML kompletirana i obogaćena sadržajima ruralnog turizma kako je naprijed istaknuto, postat će atraktivnija, konkurentnija i uspješnija.



2. POLAZIŠNE OSNOVE

2.1. PODRUČJE OBUHVATA

Područje Grada Malog Lošinja tipično je jadransko područje sastavljeno od južnog dijela otoka Cresa, otoka Lošinja i njegova otočnog arhipelaga koji su smješteni na sjeverozapadnom dijelu Sjevernog (Gornjeg) Jadrana, na zapadnoj strani Kvarnerskog zaljeva, a u okviru Primorsko-goranske županije. Površina tog područja je 225 km², površina otoka Lošinja iznosi 74,4 km², Unija 16,9 km², Ilovika 5,5 km², Suska 3,8 km², Velih i Malih Srakana nešto više od 1 km², svetog Petra nešto manje od 1,0 km² i ostalih otočića oko 4,5 1 km². Duljina obale iznosi oko 327,2 km.

Izgrađeni prostor je u najvećoj mjeri koncentriran na području naselja Mali i Veli Lošinj Lošinja, dok je u ostalim priobalnim naseljima pritisak izgradnje mnogo manji. Prostor naselja može se podijeliti u unutrašnja ruralna naselja koja postepeno izumiru, u naselja na obali koja su više napućena i bolje komunalno opremljena te naselja na manjim otocima lošinjskog arhipelaga koja su dosta izolirana, koja polako izumiru, ali kao oaze mira i čistog okoliša imaju povoljne uvjete za turističku valorizaciju.

Pored naselja Mali Lošinj u sastav Grada su uključena naselja Belej, Čunski, Ilovik, Male Srakane, Nerezine, Osor, Punta Križa, Susak, Sveti Jakov, Unije, Ustrine, Vele Srakane i Veli Lošinj koja s Malim Lošinjem čine prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu povezanu svakodnevnim potrebama stanovništva koje su od lokalnog značaja. Naselje Mali Lošinj je administrativni centar i sjedište Grada Malog Lošinja. Naselje Mali Lošinj je urbano, gospodarsko, društveno, kulturno i osobito turističko središte u kojem su znatno razvijeni, uz turizam još trgovina, ugostiteljstvo, brodarstvo i brodogradnja, osnovno i srednje školstvo, zdravstvo i gradska uprava. Mali Lošinj je najveće naselje na području Grada i treće naselje u Županiji. Ostalih 13 naselja čine dvije diferencirane skupine: prvu čine naselja južnog Cresa: Osor, Belej, Ustrine, Punta Križa i naselja na otoku Lošinju: Nerezine, sv. Jakov, Čunski i Veli Lošinj, sve naselja s naglašenim trendom smanjenja broja stanovnika. Drugu skupinu čine naselja na malim otocima: Susak, Ilovik, Unije, Vele Srakane i Male Srakane, čiji prostor zauzimaju vlasnici kućica za odmor iz priobalnih i kopnenih područja zemlje. Potpunijom i profitabilnijom turističkom valorizacijom ta se naselja mogu uz javne potpore revitalizirati u kraćem roku. Površina izgrađenih područja naselja iznosi ukupno 340,47 ha. Postojeća prosječna gustoće stanovanja za naselja na području Grada iznosi 24,60 stanovnika/ha, a kreće se od 2,44 stanovnika/ha u Malim Srakanama do 45,76 stanovnika/ha u Malom Lošinju. Pri tome se utvrdio odnos broja stanovnika iskazan prema popisu stanovnika 2011. te izgrađene površine područja naselja.



Tablica 1: Broj stanovnika 2011. godine i gustoća naseljenosti

Naziv naselja	broj stanovnika 2011.	površina km ²	Izgrađeno područje naselja, ha	gustoća naseljenosti stan./ km ²
Belej	55	33,92	10,56	1,6
Čunski	165	14,54	19,31	11,3
Ilovik	85	6,48	11,22	13,1
Male Srakane	2	0,61	0,82	3,3
Mali Lošinj	6091	12,9	137,58	472,2
Nerezine	353	32,42	43,62	10,9
Osor	60	23,57	5,59	2,5
Punta Križa	63	40	12,69	1,6
Susak	151	3,76	12,71	40,2
Sveti Jakov	77	7,28	8,40	10,6
Unije	88	16,93	14,77	5,2
Ustrine	22	14,33	4,00	1,6
Vele Srakane	3	1,19	1,85	2,5
Veli Lošinj	901	17,06	58,75	52,8
Sveukupno	8.116	224,99	340,47	36,1

Izvor: DZS, 2011., prema: PPUG Malog Lošinja

Za Grad Mali Lošinj je vidljiv mali udio izgrađenog područja naselja u odnosu na ukupni prostor grada koji i iznosi svega 1,5 %, što je znatno manje od prosjeka Županije. Najveća koncentracija stanovnika je u najvećem urbanom središtu na otoku i to Malom Lošinju (74,2%), zatim u Velom Lošinju (11%) te u Nerezinama (4,5%). Ostala naselja su slabo naseljena i broj stanovnika je u većini naselja u opadanju, osim u Svetom Jakovu gdje se broj stanovnika dvostruko povećao u odnosu na 2001. godinu. Smanjenje broja stanovnika u većini naselja predstavlja otežavajuću okolnost za uravnotežen razvoj otoka. Gustoća naseljenosti prema zadnjem popisu iznosi 36,1 stanovnika na km² te su najgušća naselja Mali i Veli Lošinj te otok Susak.

U svrhu provedbe politike ruralnog razvoja, kao najčešći međunarodno priznat i korišten kriterij za razlikovanje ruralnih i urbanih područja koristi se definicija OECD-a, koja se temelji na gustoći naseljenosti stanovništva¹. Na lokalnoj razini (LAU 1/2 – općine, gradovi u Republici Hrvatskoj), područja se klasificiraju kao ruralna ili urbana temeljem praga od 150 stanovnika na km². Na regionalnoj razini (NUTS 3 – županije u Republici Hrvatskoj), OECD definira tri skupine područja, ovisno o udjelu stanovništva u regiji koje živi u ruralnim lokalnim područjima:

- 1) Pretežito ruralne regije (više od 50 % stanovništva regije živi u lokalnim ruralnim područjima),
- 2) Značajno ruralne regije (15 – 50 % stanovništva regije živi u lokalnim ruralnim područjima) i

¹ Strategija ruralnog razvoja RH 2008.-2013.



- 3) Pretežito urbane regije (manje od 15 % stanovništva regije živi u lokalnim ruralnim područjima).

Primjenom navedenog OECD kriterija od 150 stanovnika na km² na razini jedinice lokalne samouprave odnosno grada/općine, dolazi se do zaključka kako administrativno područje Grada Malog Lošinja ima obilježja pretežito ruralnog područja budući da gustoća naseljenosti prema zadnjem popisu iznosi 36,1 stanovnika na km², odnosno nalazi se značajno ispod promatranog OECD kriterija od 150 stanovnika na km². No, promotri li se gustoća naseljenosti pojedinih naselja unutar administrativnog obuhvata Grada Malog Lošinja (Tablica 1), uočljiva je iznimna diskrepancija između gustoće naseljenosti naselja Mali Lošinj od visokih 472,2 stanovnika/km², i svih ostalih naselja čija gustoća naseljenosti ne prelazi promatrani OECD kriterij od 150 stanovnika na km². Drugo najgušće naseljeno naselje na području Grada Malog Lošinja je Veli Lošinj s gustoćom naseljenosti od 52,8 stanovnika na km², kojeg slijede sva ostala naselja s još nižom stopom naseljenosti.

Da bi se netko područje moglo smatrati ruralnim, također mora udovoljavati jednom od sljedećih obilježja²:

- 1) Područje u kojemu je u sadašnjosti ili bližoj prošlosti bio dominantan ekstenzivan način iskorištavanja zemljišta, posebice putem poljoprivrede i šumarstva,
- 2) Područje u kojemu dominiraju mala naselja nižeg stupnja centraliteta s izraženom povezanošću izgrađenog i prirodnog pejzaža te koja većina lokalnog stanovništva smatra ruralnima,
- 3) Područje koje potiče životni stil što počiva na kohezivnom identitetu temeljenom na uvažavanju okoliša i vlastitog života kao dijela jedne cjeline.

U tom se određenju ruralnog prostora pojavljuju neke varijable njegove diferencijacije u odnosu na urbani prostor: način iskorištavanja zemljišta, veličina naselja, funkcionalna opremljenost i položaj u naseljskoj mreži, obilježja socijalnih odnosa. Javljaju se i pokazatelji koji se rjeđe tradicionalno rabe u definiranju ruralnoga, poput percepcije lokalnog stanovništva o svom životnom prostoru te naglašenosti veze s prirodnim okolišem, otkrivajući da je riječ o novijim shvaćanjima ruralnoga prostora.

Uvažavajući prethodno iznesene ključne elemente i preduvjete razvoja ruralnog turizma, moguće je ustvrditi kako područje urbanog naselja Mali Lošinj sa svojom gustom naseljenošću i ostalim karakteristikama urbanog naselja ne udovoljava navedenim zahtjevima za razvitak ruralnog turizma. Pritom se posebice misli na aspekt personaliziranog kontakta s turistima, koji isključuje masovnost i veliki broj gostiju u istome vremenu, na ruralnost u opsegu naselja te na tradicionalnost po karakteru odnosno povezanost sa lokalnim obiteljima. Slijedom navedenog, u nastavku ovoga Programa razvoja ruralnog turizma Grada Malog Lošinja razmatrati će se mogućnosti i perspektive razvoja ruralnog turizma na cjelokupnom administrativnom prostoru Grada Malog Lošinja, izuzevši iz istog obuhvata područje urbanog naselja Mali Lošinj.

² Johnston, R., Derek, G., Pratt, G., Watts, M. (ur.), 2000: The Dictionary of Human Geography, Blackwell, Oxford, str.718



2.2. POJAM RURALNOG TURIZMA

U stručnoj literaturi moguće je pronaći različite definicije ruralnog turizma. Promatrane definicije kreću se u rasponu od onih koje ruralni turizam promatraju kroz prizmu prostora, odnosno definiraju ga kao „turizam koji se događa na ruralnom području“, sve do onih definicija koje uključuju široki spektar aktivnosti i elemenata cjelovitog proizvoda ruralnog turizma. Takve aktivnosti su primjerice: turizam na seoskim domaćinstvima (agroturizam), rekreacija i aktivnosti u ruralnom okruženju, uživanje u ruralnom ambijentu te užitak u prirodi i ljepoti krajolika, kulturni turizam na ruralnom području i sl.

Razvoj turizma pratile su i njegove podjele. Jedna od podjela turizma prema oblicima temelji se na zahtjevima i potrebama pojedinca-sudionika turističkih putovanja. Tako se razlikuje više posebnih oblika turizma koji odražavaju zahtjeve turističkih potrošača poput nautičara, sportaša, lovaca, sudionika kongresa, poslovnih ljudi, ljubitelja kulturnih priredbi, vjernika, i drugih. Spomenutim potrošačima prilagođava se turistička ponuda i turistički proizvod, odnosno nastaje određeni oblik turizma. Među turistima ima i onih koji za svoj odmor preferiraju ruralni prostor, te se njima oblikuje takva ponuda i proizvod koji čine ruralni turizam.

Ruralni turizam ostvaruje se na ruralnom području, a definiraju ga brojne turističke aktivnosti. Prema popisu načinjenom pri Vijeću Europe te aktivnosti su:

1) Ture:

Pješačenje (pješačke staze, prirodni parkovi, fitness staze), jahanje (konji, magarci), ture u kamp-kućici, motorizirane ture (terenska vozila, motocikli i dr.), vožnje biciklom, trčanje na skijama.

2) Aktivnosti na vodi:

Ribolov, plivanje, boravak na rijekama (kućice na vodi, čamci, teglenice), kanu i rafting, windsurfing, utrkivanje brzim čamcima, jedrenje.

3) Aktivnosti u zraku:

Malim zrakoplovima, jedrilicama, hang-gliding, balonima na topli zrak

4) Sportske aktivnosti:

Tenis, golf, spuštanje i penjanje po stijenama

5) Aktivnosti otkrivanja zanimljivosti, radnih procesa:

Lokalna proizvodnja - obrti i zanati, poljoprivredna proizvodnja

6) Kulturne aktivnosti:

Arheologija, područja pod restauracijom, tečajevi ručnog rada, umjetničke radionice, folklorne grupe, kulturni, gastronomski i drugi izvori i podrijetla

7) Aktivnosti zdravstvenog karaktera:

Fitness trening, zdravstvene pogodnosti.

Prema nabrojanim turističkim aktivnostima na ruralnim prostorima, moguće je kreirati sljedeće oblike turizma: seljački-(agroturizam), rezidencijalni, zavičajni, sportsko-rekreacijski, avanturistički, zdravstveni, edukacijski, tranzitni, kamping, kulturni, vjerski, lovni, ribolovni, vinski, gastronomski, ekoturizam, i drugi.

Polazeći od činjenice da se ruralni turizam temelji na ruralnom prostoru, kao i na različitim aktivnostima koje se mogu odvijati na tom prostoru, moguće je navesti neke temeljne definicije ruralnog turizma:

'Ruralni turizam je onaj turizam koji se događa se na ruralnom prostoru, no nije ruralni svako turizam koji je odvija na ruralnom prostoru. Neki turistički sadržaji mogu biti „urbani“ po obliku, a samo fizički smješteni na ruralnom prostoru. Ruralni turizam predstavlja složenu i slojevitvu aktivnost: to nije samo turizam koji se temelji na poljoprivrednim gospodarstvima. Ono uključuje odmor na poljoprivrednim gospodarstvima ali također obuhvaća i selektivne oblike odmora temeljene na prirodi, ekoturizmu, šetnji, penjanju, jahanju, avanturizmu, sportovima i zdravlju, lovu i ribolovu, obrazovanju, umjetnosti i kulturnoj baštini te, na nekim područjima, etnički turizam³.'

'Ukupnost svih aktivnosti koje provode pojedinci za vrijeme odmora na ruralnim područjima (na način koji nije masovni⁴), odnosno 'turizam u kojem su priroda i ruralne lokacije glavne atrakcije⁵.'

'Razlikovno obilježje turističkih proizvoda u ruralnom turizmu je želja da se posjetiteljima omogući personalizirani kontakt, osjećaj fizičkog i ljudskog okruženja na seoskom prostoru te, koliko je to moguće, omogući im se sudjelovanje u aktivnostima, tradicijama i životnom stilu lokalnog stanovništva. U navedenom obliku turizma postoji izražen kulturni i obrazovni element⁶.'

'Uključuje kulturu kao integralni dio turističkog proizvoda i obilježava ga osobni kontakt, integracija u fizičko i ljudsko okruženje te je oblik sudjelovanja u životu lokalne zajednice⁷.'

'Odnosi se na turističke aktivnosti koje su razvijene na ruralnim područjima, iako se definicije ruralnog područja mogu razlikovati između pojedinih država, te čak i između

³ OECD (1994): TOURISM STRATEGIES AND RURAL DEVELOPMENT, Paris, str.8.-9., <http://www.oecd.org/industry/tourism/2755218.pdf>

⁴ EUROSTAT (1998): Community methodology on tourism statistics, Luxembourg, str.24., http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/tourism/documents/Community%20methodology%20on%20tourism%20EN%20-%20CA0196228ENC_002%5B1.pdf

⁵ EUROSTAT (2002): Dynamic Regional Tourism, Statistics in focus, Theme 4, n° 14., str.5., http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-NP-02-014/EN/KS-NP-02-014-EN.PDF

⁶ European Observatory for LEADER Programme (1995): Marketing quality rural tourism, <http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leader2/rural-en/biblio/touris/art02.htm>

⁷ Roberts, L.; Hall, D. (2004): Consuming the countryside: Marketing for rural tourism, Journal of Vacating Marketing, V. 10, n° 3, str.253-263.

pojedinih regija unutar iste države. Glavna motivacija ruralnog turizma je kontakt s ruralnim načinom života i/ili prirodom. Boravci turista su kratki, često samo preko vikenda⁸.

'Unutar globalnog turističkog gospodarstva, ruralni turizam definira se kao valorizacija agrarnih područja, prirodnih resursa, kulturnog nasljeđa, ruralnih naselja, lokalnih pučkih tradicija i proizvoda putem turizma kroz posebno oblikovane proizvode koji reflektiraju regionalne identitete i zadovoljavaju potrebe gostiju za smještajem, prehranom, aktivnostima dokolice, animacije i ostalih usluga, sa ciljem postizanja održivog lokalnog razvoja, kao i pružanjem adekvatnih odgovora na potrebe za dokolicom u suvremenom društvu u okviru nove društvene solidarnosti između grada i sela⁹.

Ruralni turizam se, prema Svjetskoj turističkoj organizaciji (WTO), temelji na prirodnim resursima, ruralnom nasljeđu, ruralnom načinu života i ruralnim aktivnostima, odnosno, aktivnostima u ruralnom prostoru.

Ruralni turizam mora zadovoljavati sljedeće preduvjete¹⁰:

- 1) Lociran je u ruralnim područjima
- 2) Funkcionalno je seoski: utemeljen je na malom poduzetništvu, na otvorenom prostoru, u izravnom kontaktu sa prirodom, temelji se na nasljeđu i tradicionalnim aktivnostima
- 3) Pretpostavlja/ dopušta sudjelovanje u aktivnostima, tradicijama i načinu života lokalnog stanovništva
- 4) Osigurava personaliziran kontakt
- 5) „Ruralni“ je u opsegu: naselja i građevine su manjeg razmjera
- 6) Tradicionalan je po karakteru, raste sporo i organski, povezan je sa lokalnim obiteljima. Često se razvija kontrolirano od lokalne zajednice i za dugoročnu dobrobit područja.
- 7) Različitih je vrsta, predstavlja kompleksni uzorak ruralnog okruženja, ekonomije, povijesti i lokacije
- 8) Visok udjel prihoda od turizma koristi lokalnoj zajednici.

⁸ Hernandez Maestro, R.M.; Munoz Gallego, P.A., Santos Requejo, L. (2007): The moderatong role of familiarity in rural tourism in Spain, *Tourism Management*, No.28(4), str.951.-964.

⁹ EuroGites (2010): Rural Tourism in Europe 1980 – 2010: A change of paradigm?, *International Rural Tourism Workshop: Changing Concept for Quality*, Riga, str. 6., http://www.celotajs.lv/conf/conf/conference/100609-WS/presentations/10_Ehrlich.ppt

¹⁰ Roberts, L.; Hall, D. (2001): *Rural Tourism and Recreation: Principles to Practice*, CABI Publishing, Oxon, str.16.

2.3. POJAVNI OBLICI RURALNOG TURIZMA

Polazeći od postojećih obilježja turističke ponude, ali i od kvalitativnih značajki turističko-atraksijske ponude, definirano je deset ključnih oblika na kojima treba graditi ruralni turistički proizvod GML, a to su seljački-agroturizam na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG), a na ostalom ruralnom području: ekoturizam, gastronomski turizam, lovni i ribolovni turizam, rekreacijsko avanturistički turizam, zdravstveni turizam, edukacijski turizam, kulturni i vjerski turizam, rezidencijalni i zavičajni turizam.

Ovako diverzificiran sustav proizvoda omogućit će turističkoj destinaciji GML prodiranje do šire strukture segmenata posjetitelja čija je sklonost različitim vrstama putovanja, različitim cjenovnim pozicijama i putovanjima u različitim razdobljima godine. Predloženi proizvod otvara mogućnost bitnog vremenskog produljenja turističke aktivnosti i povećanja turističke potrošnje u destinaciji GML.

Program razvoja turizma na ruralnom području GML podrazumijeva ne samo osmišljavanje njegovih posebnih oblika već i upravljanje resursima koji udovoljavaju osnovnim ekonomskim, socijalnim i estetskim kriterijima, već će se istim nastojati uspostaviti dugoročno održivo poslovanje na ruralnom prostoru GML uz rast blagostanja, očuvanje kulturnog integriteta, ekoloških sustava i biološke raznolikosti. Sukladno tome, koncept razvoja turizma na ruralnom području GML, temeljiti će se na načelima sukladnima Strategiji razvoja turizma Hrvatske do 2020. godine¹¹.

Da bi se uspostavio učinkovit razvoj turizma na ruralnom području GML potrebno je:

- 1) Uspostaviti partnerstvo i suradnju među partnerima nositeljima turističke ponude GML, ali i suradnju nositelja javne vlasti s privatnim sektorom (poduzetnici), civilnim sektorom, institucijama u sferi osiguranja zaštite okoliša, prezentacije kulture, omogućavanje prometa, pružanje zdravstvenih usluga, sigurnosti i sl.
- 2) Pojednostavniti institucionalno birokratsko reguliranje te tako stvoriti za područje GML stimulativan i transparentan institucionalni okvir po mjeri poduzetnika, posebice onih koji imaju ideje, programe, interes, volju i financijski potencijal za njihovo ostvarenje. Na taj će se način ostvariti pozitivan multiplikativni učinak na širu društvenu zajednicu u vidu otvaranja novih radnih mjesta, objektima za doradu i

¹¹ Strategija razvoja turizma RH do 2020. godine, Op. cit., str. 30.



- preradu omogućuje se viši stupanj finalizacije i kvalitetniji plasman poljoprivrednih proizvoda te ostvarenje višeg dohotka u poljoprivredi.
- 3) Inzistirati na ekološki odgovornom razvoju u kojem će se primjenjivati suvremena tehničko-tehnološka rješenja u gradnji i opremanju sa svrhom smanjenja toplinskih gubitaka, uspostave energetski učinkovitih sustava grijanja/hlađenja, korištenja obnovljivih izvora energije, racionalnosti u korištenju raspoloživog prostora, poštivanju odrednica nosivog kapaciteta destinacije, kao i mogućnosti priključenja na postojeće infrastrukturne sustave.
 - 4) Težiti ostvarenju turističke ponude „više od sunca i mora“ tj. Potrebno je razviti i komercijalizirati niz novih, međunarodno konkurentnih sustava turističkih doživljaja kao što su kulturni turizam, rekreacijsko avanturistički, ekoturizam, edukacijski turizam, eno-gastronomski te zdravstveni turizam, s istima prodirati na ruralni prostor GML u ruralni turistički proizvod.
 - 5) Inzistirati na razvoju turizma na cijelom prostoru – uz obalni ubrzati razvoj turizma na ruralnom prostoru. Pritom u prvom redu valja poticati razvoj onih proizvoda i onih područja koji, zbog značajki resursno-atraktivne osnove i/ili tradicije u turističkom privređivanju, imaju najveće šanse za uspjeh u kratkom roku.
 - 6) Razvijati autentičnost i kreativnost – koje se uspješno postiže na njegovanju prirodne, sociokulturne, klimatske i/ili proizvodne (doživljajne) autentičnosti, odnosno na kreativnosti u razvoju proizvoda, destinacijskom pozicioniranju i komunikaciji s tržištem.
 - 7) Razvijati smještajne kapacitete prigodne za ruralni prostor. Adaptacijom i uređenjem postojećih građevina, i da ovaj oblik osposobljavanja objekta i kapaciteta bude prioritet i ključni pokretač razvoja turizma na ruralnom prostoru GML. S izgradnjom i osposobljavanjem smještajnih objekta treba povest briga o brendiranju i tematiziranju tih objekata stvaranjem resorta, eko-etno-sela i sl.
 - 8) Tržišnim nastupom uspostaviti imidž destinacije koja nudi ‘više od ljeta i više od sunca i mora’. Razviti brenda destinacije GML na ukupnom prostoru interpretiranjem njenog središnjeg identiteta kao ‘destinacije ljepote i ispunjenosti’ odnosno identitetskim i vrijednosnim obilježjima kao što su raznolikost, sadržajnost, autentičnost, očuvanost okoliša, dobra hrana, gostoljubivost i ljepota.

Na ruralnom prostoru turisti moraju vidjeti i osjećati element slike turizma i brenda turističke destinacije Malog Lošinja koju obilježava “otočna oaza u kojoj se diše punim plućima“, zatim „otok vitalnosti“ koju predstavlja zdravstveni turizam s tradicijom duljom od 120 godina, temeljen na blagoj mediteranskoj klimi, čistom zraku, što daje prostoru epitet idealnog mjesta „za okrepu duše i tijela“. Nadalje, sliku turizma GML upotpunjuju „prirodne arome na cijelom prostoru i u svako godišnje doba. Kroz miomirise i okuse Lošinja turisti će ga zavoljeti u svim godišnjim dobima, kroz smokve i kupine ljeti, šparoge i nešpule u proljeće, maslinu, mitru i planiku u jesen, a ljepotu i miris borove šume zimi“. Isto tako, ne može se mimoći slika „opuštanja i uživanja u pogledu s kopna na dupine koji plešu u jatu, dok nebo otoka čuva bjeloglavi sup, po zidovima kuća veselo gmiže macaklin, a duboko u moru klijestima ritam udara najbolji škamp na svijetu“. Ne smije se mimoći ni gastronomski užitak koji će upoznati turiste s lošinjskom kuhinjom i njenim specijalitetima „božanstven spoj vrhunskih morskih delacija okupanih u domaćem maslinovom ulju i samoniklom aromatičnom i začinskom bilju“.

Ruralni prostor GML mora isticati sljedeće:

- 1) Miomirisne doživljaje na brojnim šetnicama, biciklističkim stazama, sportskim penjanjem, šetnje i vožnje šumskim putima i stazama, te upoznati ljepotu ruralne arhitekture.
- 2) Razviti proizvodnju za turizam, pri kojoj bi se poljoprivredni proizvođači morali više povezivati s turizmom kako bi se kvalitetni domaći proizvodi predstavili turističkoj potražnji, što će postupno utjecati na jačanje njihove konkurentske sposobnosti.
- 3) Inzistirati na kulturi kvalitete koja mora doći do izražaja kroz uspješno i dugoročno održivo pozicioniranje ruralnog turizma gml na međunarodnom tržištu. To podrazumijeva osjetno unapređenje postojeće razine kvalitete i izvrsnosti. Posebno valja naglasiti potrebu usuglašavanja postojećeg sustava obrazovanja za potrebe turizma, ali i uvođenja obveznih programa cjeloživotnog učenja za različite kategorije djelatnika uposlenih u turizmu.
- 4) Uvoditi kvalitativne standarde svih kategorija objekata turističke ponude, pri čemu se naglasak stavlja na uvođenje obaveznog licenciranja pojedinih vrsta uslužne ponude, uvođenje certifikacijskih shema i znakova kvalitete, objavljivanje liste najboljih ponuđača i slično.

Ovako diverzificiran sustav proizvoda omogućit će turističkoj destinaciji GML prodiranje do šire strukture segmenata posjetitelja čija sklonost različitim vrstama putovanja, različitim cjenovnim pozicijama i putovanjima u različitim razdobljima godine. Predloženi proizvod otvara mogućnost bitnog vremenskog produljenja turističke aktivnosti i povećanja turističke potrošnje u destinaciji GML.

2.3.1. Agroturizam

Jedan od najvažnijih i najučinkovitijih oblika turizma na ruralnom prostoru je svakako seljački ili agroturizam koji se često poistovjećuje sa cjelokupnim turizmom na ruralnom prostoru, no struka i praksa razlikuju ga kao jednog od mogućih oblika .

Agroturizam se u domaćoj i stranoj literaturi definira kao oblik turizma koji se ostvaruje na obiteljskom poljoprivrednom ili seljačkom gospodarstvu s mogućim korištenjem smještaja, prehrane, pića, zabave, rekreacije i drugih usluga. Osnovna djelatnost na seljačkom gospodarstvu je poljoprivreda, a usluge turistima su dodatna djelatnost. Da bi seljačko gospodarstvo moglo pružati dodatne usluge turistima mora biti odgovarajuće opremljeno i organizirano, s primjereno educiranim osobljem za pružanje tih usluga. Kvaliteta ponude takvog gospodarstva ovisi o brojnim činiteljima koji se tiču njegove okolišne, klimatske, rekreacijske i vizualne privlačnosti, zatim prometne povezanosti, komunalne i servisne opremljenosti i cjelokupne ljepote kraja u kojem se nalazi seljačko gospodarstvo. Odmor na seljačkom gospodarstvu danas je u trendu posebno stanovnika velikih urbanih središta koji su željni prirodnog ugođaja, zdravog i šarolikog svijeta prirode. Sačuvana okolina, čisti zrak, pješaćenje i druge aktivnosti u mirnoj i ugodnoj sredini, vrlo su traženi oblik odmora, kao nadoknada za svakodnevni stres toliko prisutan kod stanovnika velikih gradova.

Objekti za pružanje usluga smještaja i prehrane turista na seljačkim domaćinstvima (OPG), u smislu Zakona o pružanju ugostiteljske djelatnosti NN 138/06 čl. 38 i 80/13, te Pravilniku o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu NN 5/08 do 118/2011., su sljedeći :

- 1) Vinotočje/kušaonice
- 2) Izletište
- 3) Soba
- 4) Apartman
- 5) Ruralna kuća za odmor
- 6) Kamp.

U ovom Programu koristiti će se podjele definirane u navedenom Zakonu, a u etapama realizacije Programa razvoja moći će im se davati komercijalna imena s kojima se susrećemo u praksi na terenu. U svezi mogućih objekata ili oblika smještaja na ruralnom prostoru treba istaknuti jednu posebnu komercijalnu vrstu, a riječ je o difuznom (raspršenom) obliku smještaja, koji dolazi od talijanskog pojma «albergo diffuso». Zapravo to je projekt s ciljem iskorištavanja potencijala sredine i ujedinjenja lokalnog stanovništva u aktivnostima koje su turistima nove i zanimljive s dugoročnijim posljedicama zadovoljstva i ponovnog povratka. Ovaj oblik smještaja doprinosi razvoju cijeloga mjesta, za razliku od standardnog hotela ili privatnog smještaja u kojem su vlasnici usmjereni na vlastiti profit. Ravnoteža u ruralnoj sredini, koja se postiže uzajamnim odnosom turista, vlasnika imanja i lokalnog stanovništva, stvara preduvjet za oblikovanje nove turističke ponude koja utječe na kvalitetniji život na ruralnim prostorima.

2.3.2. Ekoturizam

Ekoturizam je oblik turizma koji obuhvaća posjete u osjetljiva, netaknuta, a često i neistražena prirodna područja, pri čemu obavljanje turističkih aktivnosti može imati neznatan utjecajem na okoliš. Ekološki pristup kao dio holističke slike smatra se osnovom održivog razvoja, a osnova održivog razvoja ekoturistima predstavlja čisti doživljaj potpune ekološke ravnoteže. Taj se sustav doživljaja mora biti implementiran na svim razinama destinacije i u to u suradnji sa svim društvenim i gospodarskim čimbenicima jer se "optimalna kvaliteta turističkog okoliša može postići jedino u integraciji ciljeva gospodarskog, društvenog i ekološkog razvoja.

Ekoturizam se zasniva na potrebi lokalne zajednice da na edukativan način turistima osigura potpuno jedinstven i originalan doživljaj. Njegova svrha je često promocija autohtonosti kao elementa prepoznatljivosti pojedine turističke mikro destinacije. Bazira se na njegovanju suživota s lokalnom zajednicom i na edukaciji koja osnovne teme nalazi u poštovanju različitih kultura, ljudskim pravima te poštovanju prema prirodi. Lokalna zajednica koja se opredijeli za njegovanje takvog pristupa turističkom proizvodu najčešće promovira svoj "eko" prostor ili u cjelini (kao brend cijele destinacije) ili kao nateknuti "eko" prostor u samo nekim posebno istaknutim njenim dijelovima. Ekoturizam se može, u obliku turističkog proizvoda, razvijati isključivo u područjima u tzv. "dalekoj divljini" i/ili na ruralnim područjima male civilizacijske degradacije.

Osnovni elementi koji moraju biti zadovoljeni da bi se izgradila takva održivo usmjerena turistička ponuda su:

- 1) Očuvanje biološke raznolikosti i kulturne raznolikosti zaštite ekosustava,
- 2) Promicanje održivog korištenja biološke raznolikosti, čuvajući pritom radna mjesta za lokalno stanovništvo koje živi na «gotovo netaknutom» ruralnom području,
- 3) Dijeljenje socio-ekonomske koristi s lokalnom zajednicom i domicilnim stanovništvom, kroz ekološku rentu koja se izdvaja iz pojedinih cjenovnih razreda usluga koje se naplaćuju u drugima prostorima
- 4) Promoviranje turizama na netaknutim ili gotovo netaknutim prirodnim resursima, uz minimalan utjecaj na okoliš i to je lokalnoj zajednici na tom prostoru primarna briga,
- 5) Minimiziranje utjecaja osobnog i turističkog prometa na okoliš,
- 6) Nekonvencionalna dostupnost mikro destinaciji i nedostatak otpada kao posljedice turističkog oblika luksuza,
- 7) Promoviranje lokalne kulture, gastronomije, izvorne nezagađene poljoprivredne proizvodnje, flore i faune kao glavne atrakcije turističke atrakcije,

Dakle ekoturizam se usredotočuje na društveno odgovorno putovanje, osobnu edukaciju i na održivost okoliša u koji se putuje. Odgovorni ekoturistički programi uključuju one oblike turističkih migracija kojima se gotovo u potpunosti smanjuju negativni aspekti konvencionalnog turizma na okoliš. Ekoturistički proizvod je dugoročno održiv, ali ima tzv. nizak ekonomski učinak na kraćim razdobljima i to je osnovni razlog zašto se potiskuje u «drugi plan». Ekoturizam je u principu osjetljiv proizvod, on iziskuje dodatan «napor» koji obuhvaća senzibilizaciju za prostor, sanacijske tampon zone predviđene studijama utjecaja na okoliš, komunikaciju savjesti i neprekidno odricanje i obrazovanje svih dionika koji sudjeluju u njegovom održavanju. Ipak u konačnici ako se implementira kao načelo života u turističkoj destinaciji, on dovodi do ekonomske dugoročne mikro stabilnosti i održivosti.

2.3.3. Gastronomski turizam

Gastronomski turizam temelji se na gastronomskoj ponudi koja je na ruralnom prostoru vrlo zanimljiva. To je zapravo oblik putovanja turista koje je motivirano upoznavanjem, kušanjem i uživanjem u gastronomskoj ponudi. Za gastronomski turizam je važno da ima raznovrsnu i nenametljivu ali «uočljivu» ponudu hrane. U okviru te ponude trebaju biti vidljive posebnosti i raznovrsnosti, kao što su nacionalna jela, regionalna i ona tradicionalne kuhinje.

U okviru ovog oblika turizma mogu se ponuditi tematska gastro-putovanja (kroz stoljeća, plemenitašku i seljačku kuhinju, berba šparoga ili tartufa, kolinje, degustaciju pršuta, zabava, natjecanja, i slično). Navedena putovanja mogu biti u trajanju od jednodnevnih do višednevnih, s obilaskom cijele zemlje ili samo neke regije.

Vinska ponuda promatra se u uskoj vezi s gastronomskom jer je vino pratilac hrane. Za razvoj ovog oblika turizma potrebna su, prije svega, vinogorja i proizvodnja kvalitetnih vina s oznakom porijekla.



2.3.4. Lovni i ribolovni turizam

Lovni turizam je tipični oblik turizma, karakterističan za ruralni prostor. Ostvaruje se na poljoprivrednim, ostalim zemljišnim i vodenim površinama. Ovom obliku turizma posebno pogoduju geografski, hidrografski i klimatski uvjeti, te biljni pokrivač, koji čine posebne pogodnosti za uzgoj i rast divljači, te se tako stvaraju pretpostavke za lovni turizam. Sudionici ovog oblika turizma su lovci ali i članovi njihovih obitelji.

Ribolovni turizam je oblik koji se ostvaruje na ruralnom prostoru, na njegovim vodenim površinama. Ribolovci kao sudionici u ribolovnom turizmu vole, i traže, čiste vode bogate ribom. Za njih je ribolov sport, hobi, rekreacija i očuvanje prirodne okoline.

2.3.5. Rekreacijsko-avanturistički turizam

Rekreacijski avanturistički turizam je boravak i odmor temeljen na sportsko zabavnim aktivnostima u prirodi kao što su: šetnje, vožnja biciklom, skijanje, skijaško trčanje, jahanje, klizanje, plivanje, veslanje, badminton, igre loptom, te na posebno opremljenim i izgrađenim igralištima za tenis, odbojku, rukomet, nogomet, košarku, streličarstvo i slično.

Turizam i rekreacijsko avanturističke aktivnosti su međusobno povezani, a njihova veza poznata je iz najranije povijesti ljudskoga društva. Različite rekreacijsko avanturističke aktivnosti bile su pokretači putovanja na koja se odlazilo kako bi se posjećivale ali i sudjelovalo u navedenim aktivnostima. U suvremenom društvu rekreacijsko avanturistički oblik turizma dobiva mnogo širu i značajniju ulogu. On postaje važan sadržaj boravka tijekom kojega su turisti uključeni u različite aktivnosti, primjerice: plivanje, jedrenje, ronjenje, veslanje, skijanje, tenis, golf, jahanje, i druge. Takav oblik aktivnosti naziva se rekreacijom, a najvažniji cilj joj je učiniti aktivni i sadržajni odmor turista.

Avanturistički turizam je oblik rekreacijskog turizma kojemu je temelj rekreacija, ali s mnogo rizika, uzbuđenja, a od sudionika zahtijeva veliku fizičku i psihičku pripremljenost. U taj oblik turizma ubrajaju se aktivnosti alpinističko penjanje, trekking, brdska vožnja biciklom, akrobatsko skijanje, rafting, letenje zmajem, i slično.

Avanturistički turizam dobiva sve više na važnosti. Taj oblik turizma je u punoj ekspanziji, jer današnji turist traži uzbuđenja, nešto novo i nevakadašnje, dobro i jeftino. Ako se tome može udovoljiti, turisti će zadovoljni odlaziti i ponovno dolaziti u odredišta koja pružaju spomenuta zadovoljstva.

Rekreacijsko avanturistički proizvod sastoji se uglavnom od skupa različitih odmorišno-rekreativnih aktivnosti, zavisno od godišnjeg doba. Turistički proizvod sporta rekreacije se može podijeliti bazično na ljetni (od lipnja do kraja rujna) i zimski odmor (od listopada do travnja).

Procjenjuje se da proizvodi, pješačenja, biciklizma, ronjenja i drugih sportsko rekreacijskih aktivnosti mogu samostalno generirati 5 % ukupne godišnje turističke potražnje

(noćenja)¹². Osim što predstavljaju samostalan motiv dolaska ova ponuda privlačan je sadržaj korišten i tijekom drugih vrsta boravka, što bitno povećava ukupan značaj proizvoda. Različiti oblici "mekog avanturizma" i rekreacije imaju potencijal generirati produljenje turističke sezone

2.3.6. Zdravstveni turizam

Zdravstveni turizam je vid turizma koja ima za cilj poboljšanje, stabiliziranje te oporavak fizičkog, mentalnog i društvenog stanja pojedinaca korištenjem različitih zdravstvenih usluga¹³. U Strategiji razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine¹⁴ izdvajaju se tri vrste proizvoda zdravstvenog turizma:

- 1) Medicinski turizam - organizirano putovanje van nadležnosti nacionalnog zdravstvenog sustava, a u svrhu poboljšanja ili uspostavljanja zdravlja putem medicinske intervencije (npr. Estetska kirurgija, dentalna medicina, ortopedska kirurgija i sl.).
- 2) Lječilišni turizam – stavlja naglasak na revitalizaciju psiho-fizičkih sposobnosti čovjeka u okviru klimatskih, morskih i topličkih destinacija.
- 3) Wellness turizam - aktivan i odgovoran pristup (gostu) u cilju postizanja tjelesne i duhovne ravnoteže.

Zdravstveni turizam danas predstavlja jedan od najbrže rastućih segmenata svjetske turističke ponude.¹⁵ Ovome doprinose ne samo demografske promjene odnosno starenje populacije nego i rastuća orijentacija prema 'zdravom životu' i zdravstvenoj prevenciji.

2.3.7. Edukacijski turizam

Edukacijski turizam uključuje niz aktivnosti kojima se provodi neposredna, terenska edukacija o seoskom načinu života, poljoprivredi, prehrani i prirodi namijenjenih, u prvom redu djeci, učenicima, mladima, obiteljima kao i ostalim zainteresiranim turističkim skupinama. U većini slučajeva ovakve se aktivnosti provode na nastavnim (didaktičkim) poljoprivrednim gospodarstvima, ali mogu se naslanjati i na druge turističke ture kulturne, rekreativne, zdravstvene, ekološke ili druge tematike. Nastanak edukacijskog turizma je rezultat potrebe prevladavanje tradicionalnih razlika između urbanog i ruralnog načina života kroz upoznavanje s vrijednostima seoskog ambijenta i načina života, djelatnostima uzgoja

¹²Procijene se odnose na Kvarner, preuzete iz Proizvodi "mekog avanturizma" i sporta, Institut za turizam Zagreb, 2009. str. 2.

¹³ Kaspar, 1996 prema Mueller, H., Lanz Kaufmann, E., 2001, Wellness Tourism: Market analysis of a special health tourism segment and implications for the hotel industry, Journal of Vacation Marketing, vol. 7, no. 1, pp. 5-17.

¹⁴ Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. Godine, NN 55/2013.

¹⁵WTO, Tourism 2020. Vision, Global Forecasts, Vo. 7, 2001.

biljaka i njege životinja, rada u poljoprivredi i proizvodnje kvalitetnih poljoprivrednih proizvoda na ekološki neškodljivim principima.

Različiti nacionalni pokreti i skupine objedinjeni su 1990. godine u jedinstvenu Europsku organizaciju gradskih gospodarstava (European Federation of City Farms – EFCF). Na tim se gospodarstvima u pravilu provodi proizvodnja što većeg broja poljoprivrednih proizvoda, svakog pojedinačno u malom obujmu, tako da posjetitelji mogu doći u neposredan kontakt sa biljkama i životinjama koje su osnova naše prehrane. Da bi se gospodarstvo registriralo kao nastavno potrebno je da dobije suglasnost regionalne ili pokrajinske uprave kojom se potvrđuje sukladnost gospodarstva sa uvjetima za obavljanje ove djelatnosti koji su propisani Pravilnikom o kvaliteti. Postupak stjecanja statusa nastavnih gospodarstava međusobno se razlikuje po regijama unutar EU.

2.3.8. Kulturni i vjerski turizam

Kulturni turizam predstavlja putovanje radi obilaska brojnih spomenika kulture, muzeja, galerija i kulturnih manifestacija. Uz tu ponudu nadovezuje se i vjerski turizam s posjetom svetištima i vjerskim manifestacijama.

Turizam i kultura blisko su povezani. Kulturno nasljeđe, zajedno s prirodnim atrakcijama, čini osnovne resurse opstanka i preduvjeta razvoja turizma. Kulturni turizam u prvi plan stavlja kulturu, obrazovanje, doživljaje i iskustva kao zahtjeve aktivnog i sadržajnog odmora. Ruralni turisti danas sve više traže upoznavanje s lokalnom kulturom, kontakt s domaćinom, a turističko odredište sve manje percipiraju kao pasivni promatrači. Kulturni turizam se preklapa s ostalim oblicima turizma, primjerice, gastronomskim, vjerskim, tranzitnim, agroturizmom, i drugim. Svi ti oblici temelje se na istom izvoru, kulturnoj baštini, odnosno na njezinim pokretnim i nepokretnim elementima, a ostvaruju se u okvirima izletničkog prometa.

Vjerski turizam manifestira se putovanjem i posjetima vjerskim središtima (ukazanja), obredima ili hodočašćima. Povezuje se s lokalnim, regionalnim, nacionalnim i međunarodnim vjerskim središtima. Sudionici u ovom obliku turizma potaknuti su na putovanja, djelomično ili potpuno, vjerskim motivima. Uz vjerske motive javljaju se i drugi, najčešće oni umjetničkog i kulturnog sadržaja. Kultura kao turistički proizvod ne uključuje samo kulturne spomenike, već se ovdje radi o širokoj lepezi raznolike kulturološke ponude poput tradicionalnih festivala, umjetnosti, književnosti, slikarstva, proslava, običaja pa sve do izrade tradicionalnih predmeta. Ovaj proizvod omogućuje prije svega aktivno sudjelovanje javnog sektora sa svojim tijelima kulture, tako i lokalnog stanovništva svojim aktivnim sudjelovanjem i privatnom inicijativom, a sve s glavnim ciljem očuvanja i njegovanja iskonske vrijednosti raznih oblika kulturne ponude.

Proizvodi kulturnog turizma njihov obilazak su važan motiv dolaska turista. Procjenjuje se da kulturni turizam ima potencijal samostalno generirati 1 % ukupne godišnje turističke

potražnje (noćenja).¹⁶ Njegova važnost je veća uzevši u obzir činjenice da predstavlja komplementaran sadržaj u sklopu gotovo svih oblika stacioniranog boravka turista i jednodnevnih izleta.

2.3.9. Rezidencijalni i zavičajni turizam

Rezidencijalni turizam predstavlja boravak i odmor u sporednom stanovanju (rezidencijama, zavičajnim vilama–vikendicama-kućama za odmor). Vlasnici navedenih stambenih objekata su stanovnici koji su odselili u gradove ili pojedinci iz dugih područja i inozemstva koji su kupili zgrade s namjerom da ih uredi i povremeno koriste za boravak, obično u dane vikenda, blagdana, godišnjeg odmora. U tim objektima privremeno borave njihovi vlasnici, ali kada ih vlasnici ne koriste mogu se iznajmiti turistima, te stoga predstavljaju značajni turistički potencijal.

Zavičajni ili nostalgичni turizam temelji se na osobnoj vezi pojedinaca i određenih mjesta i krajeva. Riječ je o vezi stanovništva koje je doselilo u grad s njihovim zavičajem. Iz tih veza nastaju česta putovanja gradskog stanovništva u zavičaj u kojem borave u svojim kućama (zavičajnim vilama), hrane se kod rodbine ili u lokalnim ugostiteljskim objektima, troše u trgovini, i slično.

Ovaj oblik turizma preferiraju svi profili turista umorni od urbanog dinamičnog i stresnog života. Opredjeljuju se za miran i zdrav život na ruralnom prostoru. Objekti rezidencijalnog i zavičajnog turizma izvode se najčešće obnovom postojećih objekata ili izgradnjom novih s elementima tradicijske gradnje.

¹⁶Procjena se odnosi na Kvarner, preuzeta iz "Proizvodi kulturnog turizma", Institut za turizam Zagreb, Zagreb 2009. str. 2.



3. OBILJEŽJA PODRUČJA OBUHVATA PROGRAMA

3.1. PRIRODNA OBILJEŽJA

Područje grada Malog Lošinja obiluje mnogim vrijednim prirodnim predjelima u kojima je sačuvana izvornost krajobraza i ljepota prirode. Također se na području grada Malog Lošinja nalazi mnoštvo zaštićenih biljaka i životinja koje čine osnovu razvoja određenih vidova turizma.

Reljef, klima, biljne i životinjske zajednice, voda te prirodno naslijeđe na području Grada Malog Lošinja razmatrati će se s aspekta njihovih obilježja i pogodnosti kao prirodnih preduvjeta za razvoj različitih oblika turizma na ruralnom prostoru.

3.1.1. Reljef i tlo

Na otocima Lošinju i Cresu dominiraju kredne karbonatne stijene, a paleogenski vapnenci se pružaju isprekidanim pojasom od vrha Osorščice preko Čunskog i Čikata. Na području grada Malog Lošinja pojavljuju se les i crvenica, kao najznačajniji litološki tipovi na kopnu, dok marinski sedimenti pokrivaju veći dio podmorja. Kamenito ili šljunkovito dno se pretežito nalazi u uskim plićim zonama, dok se od Punte Križa na jugoistok proteže plitko kamenito dno mjestimično pokriveno šljunkom. U dubljim dijelovima akvatorija dno je pjeskovito (jugozapadno od Lošinja) do pjeskovito-prašinasto (Lošinjski kanal i Kvarnerić). Pojave erozije tla najizraženije su na otocima Susku, Unijama i Srakanama.

Sjeverni dio otoka je viši vapnenački greben (Osorščica), srednji je niži i razvedeniji dok je južni, analogno sjevernom, viši, te se na koncu spušta do uvale Mrtvaška. Duž sjevernog (Osorščice) i južnog dijela uređene su brdske transverzale, dijelom biciklističke, a dijelom planinarske staze. Najviši vrh otoka je Televrina 588 m, na planini Osorščica (iznad Nerezina i creskog mjesta Osora).

Obala otoka Lošinja duga je 117,95 km, od čega je 1,4 km obale vrlo strma i nepristupačna hridinasta obala, 114,5 km ili najveći dio obale je pristupačan i hridinast dok 2,1 km obale pokrivaju pjeskoviti do šljunkoviti žali. Indeks razvedenosti obale iznosi 3,7. Čitava obala arhipelaga je prepuna privlačnih draga i dražica. Na području grada Malog Lošinja postoji broj uvala nastale potapanjem krških oblika, a najprostranija je i najznačajnija luka Mali Lošinj. Najviša planina Lošinja je Osorščica (588 m), dugačka oko 10 km, koja se proteže uzduž sjevernog dijela otoka. Otok Susak predstavlja fenomen otočne skupine grada Malog Lošinja zbog vapnenačke hridi prekrivene finim pijeskom.

3.1.2. Klima

Klima otoka Lošinja ima karakteristike suptropsko-mediteranskog područja s naglašenim maritimnim osobinama, pogodna je za boravak u vanjskom prostoru tijekom cijele godine. Svojim karakteristikama ova klima djeluje pogodno na sluznicu dišnih putova.

Lošinj spada u mediteranski pojas za koji su karakteristična topla i suha ljeta te blage i kišovite zime. Najviše padalina je u rujnu, studenom i u prosincu, a najmanje od travnja do kolovoza. Prosječna vlažnost zraka iznosi oko 70%. Godišnje u Malom Lošinju padne oko 918 mm oborine. Najviše oborine padne zimi, odnosno od listopada do ožujka padne oko 59%

ukupne godišnje količine oborine te u tom razdoblju mjesečno ima oko 7 do 10 oborinskih dana. U toplom dijelu godine oborina je manje pa ljeti u prosjeku ima samo 3 do 5 oborinskih dana na mjesec.

Godišnji prosjek temperature zraka iznosi 16,3°C, maksimum je u srpnju (24°C - 30°C), a minimum u veljači (6,5°C - 7,5°C). Temperature mora su od sredine lipnja i do kraja rujna više od 20°C, pa je u tom razdoblju more ugodno za kupanje. Hladni dani, u kojima temperatura padne ispod 0°C vrlo su rijetki. Nasuprot tome, topli dani, s najvišom dnevnom temperaturom višom od 25°C, javljaju se od svibnja do listopada, a u srpnju i kolovozu gotovo su svi dani topli. Nerijetko ljeti najviša dnevna temperatura prijeđe i prag od 30°C (vrući dani), a u srpnju i kolovozu često niti noćna temperatura ne padne ispod 20°C (dani s toplim noćima).

S godišnjom prosječnom insolacijom od oko 2.600 sati ili prosječno oko 7 sati dnevno i izrazito niskom naoblakom Lošinj se ubraja među najsunčanije predjele Europe. Od studenog do veljače u prosjeku ima 4-5 sunčanih sati dnevno, a u najsunčanije godišnje doba, ljeti, sunce u prosjeku sija duže od 10 sati dnevno. Čistoća zraka je izvanredna, ima nizak stupanj aerozagađenja i nedostatak agresivnijih alergena. U zraku se nalazi kombinacija peludi i spora (aeroplankton) biljnog pokriivača otoka.

Na području grada Malog Lošinja uglavnom prevladavaju slabi vjetrovi. Najčešći su vjetrovi iz sjever-sjeveroistočnog smjera, a sljedeći po učestalosti su vjetrovi iz južnog smjera. Ovakav vjetrovni režim karakterističan je za čitavu obalu, ukazujući na pojave bure i juga. Tijekom ljeta, karakteristično je strujanje iz zapadnog kvadranta, poznati maestral.

3.1.3. Biljne i životinjske zajednice

Prema istraživanjima identificirano je 1.018 biljnih vrsta, od kojih autohtonoj flori pripada 939 vrsta. Od toga se 230 vrsta ubraja u ljekovito bilje. Oko 80 vrsta, uglavnom egzotičnih biljaka, doneseno je iz drugih krajeva svijeta. Donijeli su ih lošinjski kapetani i pomorci tijekom svojih putovanja i zasadili ih u vrtovima oko svojih kuća.

Na području grada Malog Lošinja postoje različite svojte biljaka zaštićene Zakonom o zaštiti prirode (Prilog: Tablica I). Sveukupno postoji 51 strogo zaštićenih svojti biljaka, od čega su dvije morske biljke, te četiri zaštićene svojte biljaka. Zbog karakteristične klime ovdje uspijevaju nasadi koji pripadaju južnodalmatinskom i sicilijanskom biljnom svijetu. Kulminacija vegetacije je u svibnju kad cvate najviše bilja. Najljepši mjeseci na Lošinj su od ožujka do svibnja, zbog ugodne i blage temperature zraka, bogatstva bujanja vegetacije i ispunjenosti zraka aromatičnim mirisima.

Krajem XIX. stoljeća pošumljene su velike površine otočnog kamenjara oko Malog i Velog Lošinja, gdje se sada ističu guste borove šume. Zastupljeni su sljedeći tipovi staništa:

- 1) Eumediteranske (oko 95 % šumske površine) i submediteranske šume (oko 5 % šumske površine)
- 2) Degradacijski stadiji šumske vegetacije – makija, garizi i ostala šikarasta vegetacija: najzastupljeniji su na središnjem i južnom dijelu otoka lošinja, na otoku Iloviku, na dijelovima otok Unije, te na južnom dijelu otoka Cresa gdje makija dolazi fragmentarno

- 3) Antropogene šumske kulture borova – šume u kojima prevladavaju alepski i brucijski borovi se nalaze na južnim dijelovima Lošinja, posebno na području Čikata, na području Velog Lošinja i uz cestu Čunski – Mali Lošinj – Veli Lošinj, kultura crnih borova se pojavljuje na istočnim obroncima Osorščice, na brdu sv. Ivan a nekoliko sastojina crnog bora nalazimo u manjim površinama na južnom dijelu otoka Cresa,
- 4) Pašnjaci i suhi primorski travnjaci.

Područje Grada Mali Lošinj izrazito je bogato zaštićenim i ugroženim životinjskim vrstama, koje su zaštićene Zakonom o zaštiti prirode (Prilog: Tablice II, III, IV i V). Na području obitava 22 strogo zaštićene te osam zaštićenih životinjskih vrsta. Na lošinjskoj otočnoj skupini nema zmija otrovnica, iako ima neotrovnih zmija i guštera.

Na otoku ima sitne divljači, zečeva, divljih kunića, kune bjelice, dok su krupnije životinje jeleni lopatari i mufloni naseljeni na južnom dijelu otoka Cresa. Od pernate divljači ima mnogo jarebica, kamenjarki, šljuka i naseljenih fazana, a od ptica grabljivica ovdje žive: jastreb, kobac, sokol, te bjeloglavi sup koji je zbog malog broja očuvanih primjeraka zakonom zaštićen. Od domaćih životinja najrasprostranjenije su ovce koje pružaju idiličnu sliku na otočnom kamenjaru sjevernog dijela otoka Lošinja.

Na istočnoj obali otoka Cresa od Malog Boka do Uvale Koromačna je gnjezdšte i stanište bjeloglavih supova i drugih rijetkih ptica, te je to područje proglašeno posebnim ornitološkim rezervatom. Nedovoljno istraženo područje posebnih vrijednosti bioraznolikosti u moru se proteže uz istočnu obalu otoka Cresa do rta Koromačno. Podmorje otočića Mali i Veli Čutin je područje posebnih vrijednosti bioraznolikosti u moru, na ovom je lokalitetu ustanovljena specifična koraligenska zajednica i složeni ekosustav.

Na muljevitim površinama uz zapadnu obalu Cresa u Lošinjskom kanalu neposredno južno od osorske luke nalaze se slatine Podbrajde, Mala, Arci, Sonte i Seka. U njima je razvijeno nekoliko tipičnih halofilnih zajednica. Značajno su stanište za vodene kukce, posebno rijetku vrstu *Selysiotthemis nigra*.

Sjeverni dio otoka Unije se nalazi na važnom migracijskom putu za ptice. Na Velim i Malim stinama gnjezde se populacije čak triju vrsta čiope (*Apus apus*, *Apus pallidus illyricus* i *Apus melba*) te sivog sokola. To je ujedno i najzapadnija populacija endemične ilirske čiope. Uz lokvu koja je donedavno bila izvan mjesta Unije zapaženo je zadržavanje dviju u Hrvatskoj izuzetno rijetkih i ugroženih ptica. To su oštrigar (*Haematopus ostralegus*) i modronoga sabljarka (*Recurvirostra avosetta*).

Na otoku Oruda i Palacol su gnjezdilišta velikih kolonija u Sredozemlju ugroženog morskog vranca i čigre, također ugrožene vrste ptica. Uz slatine su zabilježene i prema Bernskoj konvenciji osobito ugrožene vrste vodozemaca i gmazova, primjerice gatalinka, barska kornjača, čančara i zmija crvenkrpica.

Područje mješovitih šuma crnike i crnog jasena (*Orno-Quercetum ilicis*) na Puntima Križa vrlo je bogato faunom. Tu žive temofilnije vrste, primjerice desetak vrsta gmazova i pored toga tu uz velikog zelembača i endemičnog mrkog guštera nalazimo i kontinentalnog šumskog miša. Od ugroženih vrsta tu su zabilježene kornjača čančara, zmija crvenkrpica i obični zelembač. Izvor na Puntima Križa na otoku Cresu važan je kao stanište podzemne vodene faune. U izvoru je nađena rijetka i značajna endemična fauna koja se sastoji od podzemnih račića kopepoda, jednakonožaca i rakušaca.

Na otoku Susku od ukupno 16 vrsta ptica koje se gnijezde, dvije vrste zaslužuju posebnu pažnju. To su ugrožena vrsta sivi sokol i jedna od najljepših ptica naše obale, pčelarica. Podmorje je također iznimno zanimljivo i ekološki veoma vrijedno.

Zbog izrazite razvedenosti more koje oplakuje obalu otočja bogato je biljnim i životinjskim svijetom. Neprekidna strujanja mora među uvalama i uvalicama daju moru izrazitu bistrinu i jasnoću, čistoću i prozirnost. U moru, na teritoriju grada Malog Lošinja, živi 95 vrsta riba, 71 vrsta desetonožnih rakova, školjki, puževa, razne vrste morskih cvjetnica i bodljikaša.

U moru oko kvarnerskog otočja, istočno od Lošinja i od južnog dijela Cresa stalno obitava oko 120 jedinki dobrog dupina (*Tursiops truncatus*) što je najveća stalna populacija u Jadranu.

Dio Kvarnerca uz otoke Cres i Lošinj je posebno vrijedan ekosustav u moru, to područje je značajno za obitavanje, prehranu i razmnožavanje dupina. Istovremeno je područje Kvarnerića i zimovalište veoma ugrožene morske kornjače glavate želve (*Caretta caretta*).

3.1.4. Vode

Na području Grada Malog Lošinja, obzirom na litološki razvoj, nema razvijene površinske hidrografske mreže. Oborine koje padnu na istražnom prostoru u potpunosti se infiltriraju u podzemlje. Površinski tokovi formirani u karbonatima isključivo su aktivni za obilnih oborina.

U središnjem dijelu otoka Cresa smješteno je slatkovodno Vransko jezero. Dugo je oko 5,5 km, široko do 1,5 km, a površina mu iznosi 5,5 km². U jezeru ima štika, linjaka i šarana. Vransko jezero je golem prirodni rezervoar koji sadrži više od 200 milijuna m³ slatke vode.

Dimenzije jezera mogu od godine do godine znatno varirati. Najdublji dio jezerskog dna leži oko 61,5 m ispod morske razine. Stanovnici okolnih naselja štite jezero od bilo kakvih onečišćenja, potpune zabrane pristupa turistima i uporabe motornih čamaca.

3.1.5. Prirodno nasljeđe

Područje Grada Malog Lošinja odlikuje se iznimno bogatom, vrijednom i raznolikom prirodnom baštinom (Prilog: Tablica VI). Zaštićeni i evidentirani dijelovi prirode pokrivaju 42,04 % kopnenog dijela Grada, 24,21 % morskog dijela prostora, odnosno 26,47 % ukupnog prostora Grada. Ako se tome doda i evidentirana zaštita osobito vrijednog krajobraza ti dijelovi pokrivaju 49,68 % kopnenog dijela Grada, 24,91 % morskog dijela prostora, odnosno oko 27,16 % ukupnog prostora Grada.

Prirodna baština na području grada Malog Lošinja je iznimno bogata, vrijedna i raznolika. Kao posebno interesantne zaštićene dijelove prirode mogu se izdvojiti:

- 1) Orintološki rezervat na otoku Cresu
- 2) Park šuma Čikat
- 3) Park šuma Pod Javori
- 4) Pojedinačni primjerak drveća Pinija u uvali Žalić
- 5) Posebni rezervat – Morski rezervat dupina.

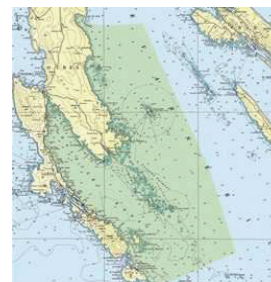
Orintološki rezervat na otoku Cresu obuhvaća južni dio otoka Cresa između uvale Mali Bok i uvale Koromačna. Ovaj rezervat se posebno ističe zbog gnjezdišta bjeloglavih supova. Ta gnjezdišta se nalaze na liticama neposredno iznad mora. Litice na kojima obitavaju supovi su iznimno zanimljive turistima, pogotovo nautičarima, što predstavlja jednu od prijatnijih supovima. Posjeta ovog rezervata bi trebala biti kontrolirana i uz stručni nadzor.

Park šuma Čikat (zaštićeno od 1992.) smještena je na poluotoku Čikat od Sunčane uvale do njegovog krajnjeg sjeverozapadnog rta, koji s otočićem Koludarac tvori prolaz Boka falsa na ulazu u Lošinjsku luku. Ovaj dio je otoka Lošinja pošumljen 1886 brojnim sadnicama alepskog (Pinus halepensis) i crnog bora (Pinus nigra). Nakon razdoblja prilagođavanja alepski bor se naglo širi i na napuštene vinogradarske površine. Povoljne ekološke prilike, prvenstveno klima i dublje tlo, omogućili su brzi rast borovih šuma pa dimenzije borova danas dosežu 45 – 60 cm prsnog promjera i visine preko 20m. Uz alepske borove, danas se u park šumi nalaze i pinije (Pinus pinea), dok se crni bor održao duž obale na stjenovitu terenu. U park šumi se nalaze i himalajski cedrovi (Cedrus deodara) i čempresi (Cupressus sempervirens). Za obilazak je najatraktivnija obalna šetnica. Ovdje se nalaze i malološinjski hoteli Bellevue i Alhambra te nekoliko vila.

Park Šuma Pod Javori (zaštićeno od 1993) obuhvaća pošumljene obronke brda Kalvarija kod Velog Lošinja na kojima je nadvojvoda Karlo Stjepan Habsburg zasadio perivoj pored svog dvorca. Perivoj su projektirali bečki vrtni stručnjaci. Biljnu osnovu perivoja čine sastojci autohtone crnogorične makije. Prilikom uređenja perivoja, makoja je dijelom raskršćena te je zasađen veliki broj sadnica crnogoričnog i egzotičnog drveća. Među glavnim vrstama, koje se danas nalaze u park šumi su alepski bor (Pinus halepensis), crni bor (Pinus nigra), primorski bor (Pinus pinaster), pinija (Pinus pinea), nekoliko vrsta čempresa, cedrovi, obalne sekvoje (Sequoia sempervirens) itd. Ulaz u perivoj je udaljen nekoliko minuta pješke od starog središta Velog Lošinja i smješten je uz glavnu prometnicu kojom Mali Lošinj – Veli Lošinj.

Pinija u uvali Žalić zaštićena je od 1976. godine zbog svojih dimenzija i skladno razvijenog habitusa u kategoriji hortikulturni spomenik prirode – rijedak primjerak drveća. Ističe se među ostalim stablima u okolici značajno oblikovanom i širokom krošnjom te visinom. Piniju je moguće razgledati u okućnici vile koja se nalazi u uvali Žalić nedaleko hotela Vespera u šumovitom području Sunčane uvale.

Posebni rezervat – Morski rezervat dupina u području Lošinjskog akvatorija je poznato i dobro dokumentirano stanište dobrih dupina. Kako u tom području obitava oko 120 jedinki dobrog dupina (Tursiops truncatus) predloženo je osnivanje posebnog zoološkog rezervata.



3.1.6. Zaštićena priroda u sklopu Natura-e 2000

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku Uniju, počinje se primjenjivati Natura 2000. Natura 2000 je ekološka mreža EU koja obuhvaća područja važna za očuvanje europskih ugroženih vrsta i staništa nazvana, a formirana je s ciljem zaustavljanje gubitka



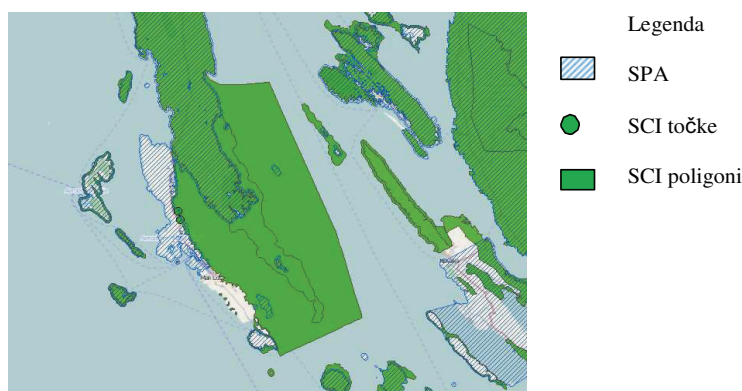
bioraznolikosti u Europi. Utemeljena je na EU zakonodavstvu odnosno temelji se na Direktivi o pticama i Direktivi o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore.

Cilj Direktive o pticama jest zaštita svih divljih ptica i njihovih najvažnijih staništa diljem EU. Ova Direktiva stavlja naglasak na zaštitu staništa ugroženih vrsta ptica i ptica selica, koje su navedene u Dodatku I, uspostavom mreže Područja posebne zaštite (eng. SPAs – Special Protection Areas). Kroz ovu Direktivu se zabranjuju aktivnosti, koje direktno ugrožavaju ptice kao što su ubijanje i hvatanje ptica, namjerno uništavanje njihovih gnijezda i uzimanje jaja te povezane aktivnosti kao što su trgovina živim ili mrtvim pticama. Iznimci prethodno navedenom su navedeni u Dodatku III. Ovom Direktivom dan je sveobuhvatan sustav upravljanja lovom, koji je ograničen na vrste navedene u Dodatku II. Direktivom o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore je zaštićeno oko 1200 različitih ugroženih, osjetljivih, rijetkih ili endemičnih vrsta, koje uključuju: sisavce, gmazove, ribe, rakove, kukce, mekušce, školjkaše i biljke.

U cilju zaštite najviše ugroženih i osjetljivih europskih vrsta, donesena je Direktiva o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore. U ovoj Direktivi se navode staništa (Dodatak I.), vrste (Dodatak II.), vrste koje treba strogo zaštititi (Dodatak IV.) te vrste koje se mogu iskorištavati uz nadzor (Dodatak V.). Za vrste i stanišne tipove iz dodataka I. i II. određuju se Posebna područja zaštite (eng. Special Areas of Conservation-SAC). Temeljem kriterija navedenih u Dodatku III. država članica EU predlaže Područja važna za zajednicu (eng. SCIs – proposed Sites of Community Importance) koja nakon postupka vrednovanja i odobravanja proglašavaju područjima NATURA 2000 (SAC). Ovom Direktivom je definirano upravljanje područjima, koja su u Natura-i 2000. Za područja Natura 2000 ne postoji a priori zabrana novih aktivnosti, ali sam razvoj aktivnosti je, u određenoj mjeri, ograničen. Za Posebna područja zaštite (SAC) države članice EU trebaju donijeti potrebne mjere zaštite, koje su usklađene s ekološkim zahtjevima staništa. Naglasak se stavlja na izbjegavanje pogoršanja trenutnog stanja u Posebnom području zaštite.

Prema podacima iz baze podataka Natura 2000, pretežiti dio teritorija Grada Malog Lošinja je obuhvaćen ili u Područja posebne zaštite (SPA) ili u Područja važna za zajednicu (SCI).

Slika 1: Područja u sklopu Natura-e 2000 za Grad Mali Lošinj



Izvor: Natura 2000, Natura 2000 područja u Hrvatskoj – GIS karta detaljan prikaz



Pretežiti dio teritorija Grada Malog Lošinja uključeno je u Područje posebne zaštite (SPA) označeno kao Kvarnerski otoci. Ovo Područje se prostire na sveukupno 114.129,6 ha te pored Malog Lošinja i uključuje i otoke Cres, Krk i Rab.

Na području Grada Malog Lošinja, nalaze se sveukupno 19 Područja važnih za zajednicu, koja se po postupku završetka vrednovanje proglašavaju Posebnim područjima zaštite (SAC) (Prilog: Tablica VII). Od ukupno 19 Područja važnih za zajednicu, dva područja su potopljene morske špilje, a deset područja su u potpunosti morska područja. Pet područja obuhvaćaju manje otočiće. Kao najznačajnija obilježja podmorja izdvajaju se naselja posedonije i grebeni. Također se na području Grada Malog Lošinja ističe i pet značajnih uvala/zaljeva.

Kod prethodno navedenih Područja, izdvojeni su određeni negativni učinci od kojih se kao najbitniji izdvajaju: odlaganje otpada, ribolov, različite sportske aktivnosti na otvorenom i sportovi na vodi. Kao značajan negativni učinak u dva područja (Cres-Lošinj i Podmorje otoka Unije) javlja se izgradnja marina, luka i sl.

3.2. DEMOGRAFSKE I DRUŠTVENA OBILJEŽJA

3.2.1. Stanovništvo i naselja

Prema posljednjem popisu iz 2011. godine na području grada Malog Lošinja živi ukupno 8.116 stanovnika, u prosjeku na jednom km² stanuje oko 36 stanovnika. Naseljenosti u Primorskog Goranske županiji iznosi oko 90 stanovnika/km², što je nešto više od državnog prosjeka koji iznosi oko 85 stanovnika/km² (Prostorni plan, 2006). U ukupnom broju ima nešto više žena (4.129) nego muškaraca (3.987), iskazano uz relativnim iznosima na području grada Malog Lošinja od ukupnog broja stanovništva 51% čine žene, a 49% muškarci.

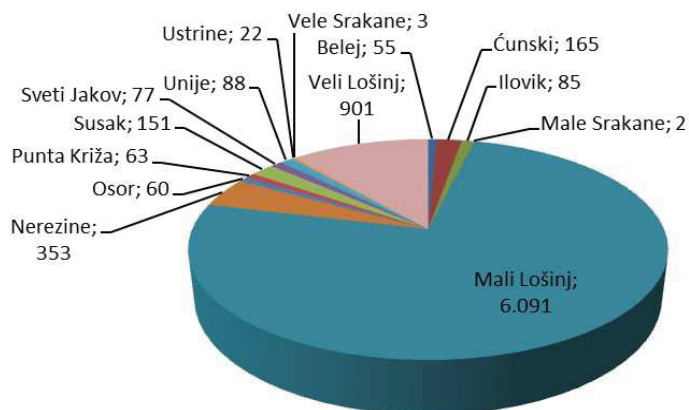
Tablica 2: Obilježja područja grada Malog Lošinja

Obilježje	Broj
Broj stanovnika	8.116
Gustoća naseljenosti (stan/km ²)	36,4
Površina, km ²	223
Broj naselja	14

Izvor: Popis stanovništva 2011, Državni zavod za statistiku

Grad Mali Lošinj sastoji se od 14 naselja: Belej, Čunski, Ilovik, Male Srakane, Mali Lošinj, Nerezine, Osor, Punta Križa, Susak, Sveti Jakov, Unije, Ustrine, Vele Srakane i Veli Lošinj. Najveći broj stanovnika koje pokriva područje grada Malog Lošinja živi u samom gradu Malom Lošinj gdje živi 75,05% od ukupnog broja stanovnika. Slijede Veli Lošinj s 11,10% i Nerezine s 4,35% dok ostala naselja pojedinačno imaju do 2% udjela u ukupnom broju stanovnika (slika 2).

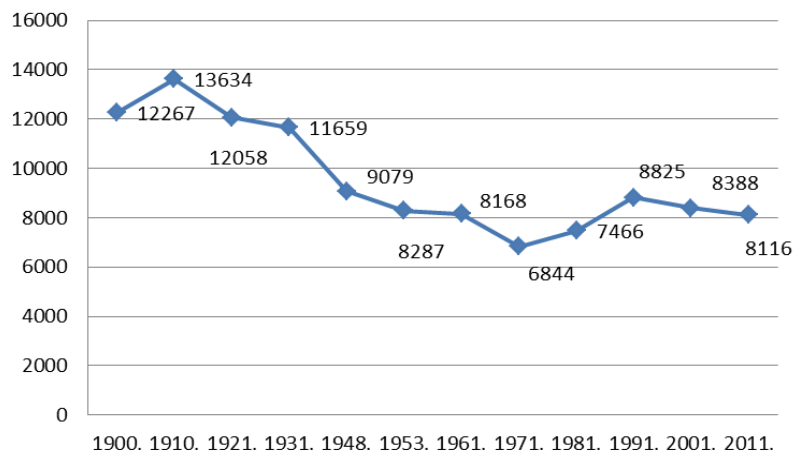
Slika 2: Broj stanovnika na području grada Malog Lošinja



Izvor: Državni zavod za statistiku www.dsz.hr, studeni 2013.

Kako pokazuju statistički podaci područje grada Malog Lošinja je vrlo slabo naseljeno. Na početku stoljeća na današnjem području grada Malog Lošinja prema statističkim podacima Državnog zavoda za statistiku u prošlom stoljeću najveći broj stanovnika bilo je zabilježeno u popisu od 1910. godine kada je na ovom području bilo 13.634 stanovnika dok danas na ovom području živi svega oko 60% od toga, odnosno, 8.116 stanovnika prema popisu iz 2011. (Slika 3).

Slika 3: Kretanje broja stanovništava Grada Malog Lošinja od 1900. do 2011.



Izvor: Državni zavod za statistiku www.dsz.hr, studeni 2013.

Budući je čovjek dakle, stanovništvo, najvažniji čimbenik gospodarskog razvoja depopulacija koja je prisutna u posljednjih 30 godina nije dobar pokazatelj. Iako se prema



nekim predviđanjima¹⁷ očekivalo zaustavljanje depopulacije, odnosno, blagi porast stanovništva to se nažalost nije dogodilo.

Tablica 3.: Kretanje broja stanovnika prema popisima stanovništva od 1900. do 2011.

Naselje	1900.	1910.	1921.	1931.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.	Indeks 2011/2001
Mali Lošinj - ukupno	12.267	13.634	12.058	11.659	9.079	8.287	8.168	6.844	7.466	8.825	8.388	8.116	97
Belej	334	376	393	437	343	269	197	136	96	72	64	55	86
Čunski	502	548	552	427	290	252	244	133	93	136	150	165	110
Ilovik	453	471	512	473	393	399	346	213	147	145	104	85	82
Male Srakane	34	30	0	0	49	56	17	2	2	1	2	2	100
Mali Lošinj	4.689	5.530	4.132	4.014	2.908	3.247	3.882	4.278	5.244	6.566	6.296	6.091	97
Nerezine	1.308	1.424	1.559	1.282	981	719	586	456	410	397	371	353	95
Osor	305	352	366	321	219	148	97	98	70	80	73	60	82
Punta Križa	227	225	196	212	238	187	194	102	69	81	61	63	103
Susak	1.335	1.412	1.564	1.541	1.629	1.434	1.199	323	247	188	188	151	80
Sveti Jakov	217	244	275	228	210	132	90	50	35	41	37	77	208
Unije	696	758	783	717	457	402	273	113	85	81	90	88	98
Ustrine	143	160	174	212	183	120	99	55	46	34	27	22	81
Vele Srakane	92	112	0	187	119	109	92	17	16	9	8	3	38
Veli Lošinj	1932	1992	1552	1608	1060	813	852	868	906	994	917	901	98

Izvor: Državni zavod za statistiku www.dsz.hr, studeni 2013.

Tijekom prošlog stoljeća broj stanovnika bio je u stalom porastu jedino u Malom Lošinj. Međutim, od 1991. godine i u Malom Lošinj bilježi se pad broja stanovnika.

Prema spolnoj strukturi na području grada Malog Lošinja prema popisu iz 2011. godine ima ukupno 4.129 žena (51%) i 3.987 muškaraca (49%). Međutim, odnos žena i muškaraca je u naseljima je različit pa tako u naseljima Belej, Nerezine, Susak, Unije i Veli Lošinj ima više žena nego muškaraca u naseljima Male Srakane i Mali Lošinj ima podjednako i žena i muškaraca, dok u naseljima Čunski, Ilovik, Osor, Punta Križa, Sveti Jakov, Ustrine i Vele Srakane ima više muškaraca nego žena.

¹⁷ Prostorni plan uređenja grada Malog Lošinja 2007



Tablica 4: Broj stanovnika prema starosnoj strukturi

Ime naselja	Ukupno	Starost						
		0-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	više od 70
Belej	55	10	2*	3	6	11	4	19
Čunski	165	44	20	17	19	36	16	13
Ilovik	85	14	6	14	8	8	18	17
Male Srakane	2	0	0	0	0	0	1	1
Mali Lošinj	6091	1168	882	722	922	1124	643	630
Nerezine	353	60	50	41	49	76	32	45
Osor	60	4	11	5	7	15	6	12
Punta Križa	63	5	11	2	16	8	10	11
Susak	151	22	15	11	17	26	27	33
Sveti Jakov	77	17	14	12	10	14	5	5
Unije	88	13	5	7	9	13	16	25
Ustrine	22	3	1	5	3	2	2	6
Vele Srakane	3	0	0	0	2	1	0	0
Veli Lošinj	901	162	99	105	124	148	102	161
Ukupno	8116	1522	1116	944	1192	1482	882	978

Izvor: Državni zavod za statistiku www.dsz.hr, studeni 2013.

*označena su polja u kojima ima manje od 10 stanovnika

Iz tablice je vidljivo da je dobna struktura vrlo nepovoljna. U kategoriji od 60 i više godina ima 1.860 stanovnika ili 23% od ukupnog broja, dok u kategoriji od 0-19 godina ima 1.522 stanovnika ili 19% stanovništva. U radno aktivnu populaciju s kojom se mogu planirati daljnje razvojne aktivnosti spada kategorija stanovnika od 20-59 godina koji čine 58% ili 4.734 stanovnika.

Prosječna starost označuje srednje godine života cjelokupnog stanovništva određenog prostora. Prosječna starost na razini Hrvatske iznosi 43,4 za žene i 39,9 za muškarce¹⁸ na području grada Malog Lošinja prosječna starost je 42,6 godina, 44,2 godina za žene i 40,9 godina za muškarce.

Indeks starenja jest postotni udio osoba starih 60 i više godina u odnosu na broj osoba starih 0 – 19 godina. Indeks veći od 40 kazuje da je stanovništvo određenog područja zašlo u proces starenja. Indeks starenja na razini Hrvatske iznosi 115, za žene 139, a za muškarce 92,3. Indeks starenja za područje grada Malog Lošinja iznosi 122,2, za žene 151,1, a za muškarce 97,2.

¹⁸ Žene i muškarci u Hrvatskoj 2013, www.dsz.hr, studeni 2013, podaci za 2011. godinu

Koeficijent starosti jest postotni udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu. Osnovni je pokazatelj razine starenja, a kad prijeđe vrijednost 12%, smatra se da je stanovništvo odrednog područja zašlo u proces starenja. Koeficijent starenja u Hrvatskoj iznosi 24,1%, za žene 27,4% i 20,5% za muškarce. Na području grada Malog Lošinja koeficijent starosti iznosi 22,9%, za žene 25,8% i 19,9% za muškarce.

Vidljivo je i prema indeksu starenja i prema koeficijentu starosti da je stanovništvo na ovom području zašlo u proces starenja, prema indeksu starenja i više od nacionalnog prosjeka što je vrlo nepovoljno za razvoj gospodarskih aktivnosti.

Iz strukture stanovništva prema dobi i po naseljima vidljivo je da primjerice naselje Male Srakane ima svega 2 stanovnika starija od 60 godina. U Velim Srakanama ima tek 3 stanovnika starije dobi. U naseljima Ilovik, Osor Punta Križa i Ustrine vrlo je malo stanovnika starosne dobi do 19 godina. Sve su to vrlo nepovoljni uvjeti za razvoj gospodarskih aktivnosti.

Prema obrazovnoj strukturi (Prilog: Tablica VIII) od ukupnog broja od 6.594, koliko ih spada u kategoriju od 20 i više godina njih 2.260 (34%) završilo je visoko obrazovanje dok u populaciji od 20 i više godina njih 863 (13%) ima završenu samo osnovnu školu (Popis, 2011, www.dsz.hr). Većina stanovnika sa završenim visokim obrazovanjem je završilo obrazovanje u području usluga, društvenih znanosti, poslovanja i prava, zatim, obrazovanja te inženjerstvu, prerađivačkoj industriji i građevinarstvu. Iz navedenih statističkih podataka može se zaključiti da je obrazovna struktura u prosjeku zadovoljavajuća za razvoj ugostiteljsko turističke djelatnosti.

Iako je u posljednjih 10 godina zabilježen pad broj stanovnika to nije utjecalo na smanjenje broja kućanstava.

Tabela 5: Broj kućanstva 2001. i 2011. godini

Naziv naselja	kućanstva 2001.	kućanstva 2011.	indeks 2011/2001
Belej	32	26	81,3
Čunski	55	63	114,5
Ilovik	47	35	74,5
Male Srakane	1	1	100,0
Mali Lošinj	2.180	2.233	102,4
Nerezine	137	144	105,1
Osor	26	28	107,7
Punta Križa	28	31	110,7
Susak	73	64	87,7
Sveti Jakov	15	29	193,3
Unije	43	47	109,3
Ustrine	10	10	100,0
Vele Srakane	3	2	66,7
Veli Lošinj	320	311	97,2
Naknadno popisani		30	
Sveukupno	2.970	3.054	102,8

Izvor: Plan ukupnog razvoja Grada Mali Lošinj 2013.-2020., Državni zavod za statistiku

U 2011. godini u odnosu na 2001. godinu popisano je 2,8% više kućanstava. Povećana je izgradnja građevina za povremeno stanovanje kao što je to slučaj na većini otočnih i priobalnih područja. Od ukupnog broja stambenih jedinica 36,8% jedinica se odnosi na stanove za stalno stanovanje.

3.2.2. Društvena infrastruktura

Sukladno Statutu Grada Malog Lošinja tijela Grada malog Lošinja su Gradsko vijeće i Gradonačelnik. Gradonačelnik je nositelj izvršne vlasti Grada i zastupa Grad.

Gradsko vijeće je predstavničko tijelo građana i tijelo lokalne samouprave, koje obavlja poslove regulirane Statutom Grada¹⁹. Gradsko vijeće čini 15 vijećnika. U sklopu Gradske uprave djeluje Upravni odjel za financije, gospodarstvo i turizam, u sklopu kojeg djeluje Pododsjek za turizam i gospodarstvo. Navedena tijela mogu biti nositelji i djela poslova koji se u potencijalno odnose na ruralni turizam.

Na području Grada Malog Lošinja sukladno Statutu Grada postoje mjesni odbori, kao oblici mjesne samouprave. Mjesni odbori na području Grada Malog Lošinja su: Belej, Ćunski, Artatore, Ilovik, Nerezine-Sv. Jakov, Osor, Punta Križa, Susak-Srakane, Unije, Ustrine i Veli Lošinj.

Ustanove iz područja kulturne djelatnosti koje su financirane od strane Grada Malog Lošinja su:

- 1) Pučko otvoreno učilište,
- 2) Lošinjski muzej – Palača Fritzy sa Muzejsko-galerijski prostor Kula u Velom Lošinju i Arheološka zbirka u Osoru,
- 3) Gradska knjižnica i čitaonica.

Nositelj razvoja cjelokupnog, pa tako i turizma na ruralnom prostoru, je Turistička zajednica Grada Malog Lošinja.

Primarnu zdravstvenu zaštitu zdravlja stanovništva i turista u Malom Lošinju obavlja Dom zdravlja "dr. Dinko Kozulić" s osam jedinica, zatim šest privatnih ordinacija opće medicine i dvije privatne specijalističke ordinacije, pet stomatoloških ordinacija i dva zubotehnička laboratorija. U Velom Lošinju postoji dječja bolnica. Ispostava županijskog Zavoda za javno zdravstvo Rijeka djeluje u sklopu Doma zdravlja u Malom Lošinju. Smještaj starijih soba moguć je u Domu umirovljenika u Velom Lošinju.²⁰

Lječilište Veli Lošinj zdravstvena je ustanova čiji je osnivač i vlasnik Primorsko-goranska županija. Lječilište je pravni slijednik Dječje bolnice za alergijske bolesti sa odjelom za odrasle koja je radila do 1994. godine. Od 2005. godine Lječilište ima ugovor sa HZZO-om za bolničko liječenje djece sa astmom i odraslih sa psorijatičnim artritisom.

¹⁹ Statut Grada Malog Lošinja, 2009

²⁰ Plan ukupnog razvoja Grada Mali Lošinj 2013.-2020.

Lječilište osim smještaja pruža i specijalističke zdravstvene usluge (dermatovenerolog, ortoped, fizijatar, fizijatrijska terapija).

U okviru ustanova Grada spada i Javna vatrogasna postrojba Mali Lošinj koja sudjeluje u provedbi preventivnih mjera zaštite od požara i eksplozija, gašenje požara i spašavanje ljudi i imovine ugroženih požarom i eksplozijom, pružanje tehničke pomoći u nezgodama i opasnim situacijama, obavljanje drugih poslova u nesrećama, ekološkim i inim nesrećama.

Predškolski odgoj na području Grada malog Lošinja provodi se kroz dječje vrtiće. Dječji vrtić Cvrčak, ustanova za predškolski odgoj, sa sjedištem u Malom Lošinj, svoju djelatnost odgoja i naobrazbe djece predškolske dobi obavlja na četiri lokacije:

- 1) Sjedište ustanove, Mali Lošinj (7 vrtićkih i 3 jasličke skupine)
- 2) Područni objekt, Mali Lošinj (1 vrtićka i 1 jaslička skupina)
- 3) Područni objekt, Veli Lošinj (1 vrtićka i 1 jaslička skupina)
- 4) Područni objekt, Nerezine (1 vrtićka skupina)

Ukupan broj djece u pedagoškoj godini 2010/2011 bio je 264 djece, dok je u predškolskoj godini 2011/2012 upisano 276 djece, odnosno 4,5% više djece.²¹

Osnovnoškolsko obrazovanje odvija se u Osnovnoj školi Maria Martinolića u matičnoj zgradi u Malom Lošinj te u područnim odjeljenjima u Velom Lošinj, Nerezinama i na otocima Unije, Susak i Ilovik.

U školskoj godini 2011./2012. školu pohađa 530 učenika od čega je integrirano 47 učenika s rješenjem o primjerenom obliku školovanja. U Velom Lošinj i Nerezinama učenici pohađaju nastavu samo do 5 razreda, a zatim putuju do škole u Malom Lošinj.²²

Budući da Škola ima certifikat škole bez arhitektonskih barijera školu mogu pohađati i učenici s poteškoćama kretanja. Tijekom školske godine provodi se e-nastava iz matematike i engleskog jezika s otočnim područnim školama 12 sati tjedno tj. učenicima viših razreda na otocima. Nastava je jedno smjenska.

U Školskoj ambulanti obavljaju se redoviti sistematski pregledi i cijepljenja. Škola ima i mogućnost produženog boravka.

Srednjoškolsko obrazovanje provodi se u okviru Srednje škole Ambroza Haračića. Osim tradicionalnih pomorskih zanimanja (pomorski nautičar i tehničar za brodogradarstvo) postoje i brojna druga zanimanja: opća gimnazija (u Malom Lošinj i područni odjel u Cresu), hotelijersko-turističke tehničare, ugostitelje (konobar, kuhar), prodavače, komercijaliste i mnoga zanimanja u obrtničkoj školi (brodograditelj nemetalnog broda, graditelj drvenog broda, automehaničar, brodomehaničar, elektromonter i elektroinstalater).

U okviru Otvorenog pučkog učilišta djeluje i osnovna glazbena škola koja ima svoju podružnicu i u Cresu. U školskoj godini 2011./2012 upisano je 373 učenika.²³

²¹ Plan ukupnog razvoja Grada Mali Lošinj 2013.-2020.

²² Ibid.

²³ Ibid.

Na području Grada Mali Lošinj djeluje Odgojni dom Mali Lošinj s više objekata u kojim su smještena djeca osnovne i srednjoškolske dobi.

Od subjekata civilnog društva na području Grada Malog Lošinja djeluje nekoliko udruga građana, društvenih i humanitarnih organizacija, političkih stranaka, raznih udruženja kao i ostalih vrsta centara i organizacija. Gotovo svako naselje na otoku ima svoju župnu crkvu.²⁴

Za razvoj sporta i rekreacije skrbi 10-tak sportskih društava i klubova koji njeguju gotovo sve vrste sportova: nogomet, košarku, karate, šah, bočanje, jedrenje, tenis, podmorski ribolov, ronjenje, udičarenje, vaterpolo, odbojka, streljaštvo, plivanje itd. U naseljima su uređena dječja igrališta za aktivnu rekreaciju i razonodu djece. U hotelima se primjenjuju razni oblici aktivnog odmora (biljari, saune, wellness i fitness programi i sl.).

U Gradu Mali Lošinj naslazi se sportska dvorana sa svlačionicama, toaletima i kabinetima i osim velike dvorane (borilišta) postoji i manja na katu. Sportsku dvoranu koriste obje škole i građanstvo (klubovi).²⁵

3.2.3. Kulturno nasljeđe

Područje grada Malog Lošinja ima dugu povijest i bogato kulturno nasljeđe što potvrđuju ostaci povijesnih naselja i/ili dijelovi naselja, kulturno povijesne cjeline kao i arheološki kopneni i podvodni lokaliteti. Apoksiomen, skulptura koja predstavlja grčkog atletu, nađen u lošinjskom podmorju svjedoči o bogatom kulturnom životu ovog područja u prošlosti.

Među brojnim kulturnim znamenitostima ističu se: Palača Fritzy u Malom Lošinju u kojoj se čuva izuzetno bogata umjetnička zbirka hrvatskih umjetnika, dar prof. Andra Vida i Katarine Mihičić i Zbirka starih majstora Piperata koju je sakupio Giuseppe Piperata (Mali Lošinj, 1883.- Sondrio, Valtellina, 1976.), predani liječnik i strastveni ljubitelj umjetnosti; Pomorska škola u Malom Lošinju; Zvezdarnica Manora; zatim spomenici u Malom Lošinju: Josipu Kašmanu, Ambrozu Haračiću, spomenik mornaru (oslobođenja Cresa i Lošinja) autora Dušana Džamonje, podvodnom ribolovcu; brodogradilište u Malom Lošinju; brodogradilište u Nerezinama; Franjevački samostan Nerezine; Mlin za masline-Tourić Nerezine; Mlin za masline- Torać Ćunski; Osorski bedemi; Arheološka zbirka Osor; crkva sv.Petra, Osor te brojne ostale znamenitosti. (PUR Grada Malog Lošinja, 2013-2020)

O pomorskoj tradiciji otoka svjedoči stalni postav u muzejsko galerijskom prostoru Kula u Velom Lošinju, gdje je osiguran prostor za održavanje povremenih likovnih i muzejskih izložbi. Grad Osor, bogate povijesti, svojevrsni je muzej na otvorenom ljeti postaje jedinstveni scenski prostor bogat kulturnim događanjima među kojima se ističu Osorske glazbene večeri.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

Svako naselje na području Grada Malog Lošinja može se pohvaliti nekom atrakcijom koja svjedoči o prošlim vremenima tako je primjerice na pješćanom otoku Susku, koji je jedinstven zbog debelih naslaga sitnog pijeska, do danas sačuvana jedinstvena ženska narodna nošnja. Neke od atrakcija Suska koje navodi TZ Grada malog Lošinja su: „Veli Buh“ - romaničko raspelo, 12. Stoljeće; Antički brodolomi - Rt Margarina; Benediktinska opatija Sv. Mihovila (Sv. Nikole), 1071.-1280; Groblje i kapela Gospe Žalosne - Gornje Selo početak 20.st; Jednoprostorne nastambe - Gornje Selo, 9.-11. stoljeće; Kapela Gospe od Navještenja na Artu, oko 1930.; Klimatsko kupalište u uvali Bok, početak 20. stoljeća; Prapovijesne gradine - Garba, Vela Straža, Gornje Selo; Rimsko naselje - Gornje Selo, Puntina; Stube Gornje Selo - Donje Selo (Spjaža); Svjetionik na Garbi, 1876.; Tvornica za preradu ribe - Donje Selo, 1939.-1964.; Vinski podrum - Donje Selo, 1936.-1959.; Zadržni dom - Donje Selo, 1952. te Župna crkva sv. Nikole iz 1770. Godine.

O povijesti otok Unije svjedoče: Bizantske „Straže“; dva mlina za masline s početka 20-tog stoljeća; groblje i crkva sv. Andrije; kamenica s glagoljskim natpisom - kuća Nikolić-Agatić br. 194, Unije iz 1654.; prapovijesne gradine - vrhovi Turan, Malanderski i Kaštel; pučka arhitektura Unija; Rimski put - od uvale Maračuol do uvale Podkujni; Svjetionik Vnetak, iz 1873.; Tvornica za preradu ribe, uvala Maračuol iz 1950-ih godina 20.stoljeća, Unijsko Polje kao bogata žitnica, Zvonik iz 1857. godine te Župna crkva sv. Andrije, s kraja 18. stoljeća, dovršena 1911. godine.

Po otočkim uvalama otoka Ilovika pronađeni su brojni ostaci rasutog arheološkog materijala iz rimskog vremena, osim toga, o kulturi i načinu života na otoku svjedoče: Benediktinski samostan Sv. Petra - Sv. Petar iz 1071. godine, Crkva sv. Andrije - Sučadrija, iz 5. i 6. stoljeća, Župna crkva sv. Petra i Pavla – Ilovik iz 19. stoljeća, Fortica - mletačka utvrda na Sv. Petru iz razdoblja od 1597.-1600. Godine, Groblje, Sv. Petar iz 19. Stoljeća, Prapovijesne gradine - Vela Straža (Ilovik) i Strižine (Sv. Petar); Pristanište, 1895. Gostionica „Amico“ iz 1898, Rimski put „Villa Rustica“ - Sv. Petar, Rt Kornu - pristanište Martvaška, Studenac - zdenac sa živom vodom te Toš (mlin) za masline.

Osor je drevni grad opasan Gradskim zidinama, Arheološka zbrka Osor je dio Lošinjskog muzeja, atrakcije mjesta su i: Crkva sv. Gaudencija iz 14.st, Katedrala sagrađena 1463. - 1498. godine u kojoj se tijekom ljeta održavaju glazbene večeri, te Muzej sakralne umjetnosti iz 1997 i Osorski perivoj skulptura „Kiparstvo i glazba“.

Veli Lošinj ima više crkvi koje svjedoče o bogatoj kulturnoj povijesti kao što su: Crkva Gospe od Anđela, oko 1510. (dograđena 1730.); Crkva sv. Ivana Krstitelja iz 1755., Crkva sv. Nikole, iz 14. st. (dograđena u 18. st.), Crkva sv. Petra iz 1666. (dograđena 1729.), Župna crkva sv. Antuna Opata iz 1774.; Župni dvor (nekadašnji samostan) i crkva sv. Josipa iz 1855., zatim venecijanska kula te više vila iz 19. i početka 20 stoljeća dio su bogatog kulturnog nasljeđa Velog Lošinja.

U naseljima Nerezine, Punta Križa, Sv. Jakov, Belej i Čunski također postoje Župne crkve koje svjedoče o bogatoj kulturnoj povijesti (Prilog: Tablica IX).

Na području Grada Malog Lošinja održava se oko 250 manifestacija godišnje od kojih se kao kulturne manifestacije izdvajaju:

- 1) Lošinjski karneval, siječanj-ožujak, Mali Lošinj, Veli Lošinj, Nerezine
- 2) Prvi festival lošinjske aromaterapije, 24.travnja – 02.svibnja 2013.god., Mali Lošinj

- 3) Forum "Otok vitalnosti i zdravlja", 04.svibnja 2013.god., Mali Lošinj
- 4) Dani Ambroza Haračića, 06. - 24.svibnja 2013.god., Mali Lošinj
- 5) Festival mjeha, 25.svibnja, Nerezine
- 6) Osorske glazbene večeri, 19.srpnja – 25.kolovoza 2013.god., Osor
- 7) Dani Josipa Kašmana, 14. - 16.srpnja 2013.god., Mali Lošinj
- 8) Lošinjski balkoni, 22. - 23.kolovoza 2013.god., Mali Lošinj
- 9) Lošinjski dani bioetike, 20.-21.svibnja 2013.god., Mali Lošinj
- 10) "Moram u more", tijekom lipnja
- 11) Dan iseljenika na otoku Susku
- 12) "Veloselske ljetne užance", Veli Lošinj
- 13) Dan Grada Malog Lošinja, 11.11. (zaštitnik Grada sv.Martin), Mali Lošinj
- 14) Dječji festival "Mići grdelini", Mali Lošinj.

3.3. GOSPODARSKA OBILJEŽJA

Materijalnu osnovu života stanovništva Grada Malog Lošinja čine gospodarske djelatnosti, među kojima se ističu turizam, trgovina, promet, obrtništvo i komunalne djelatnosti. Vodeća djelatnost je turizam, a ostalo su djelatnosti u njegovoj funkciji, uz zadovoljavanje potreba domicilnog stanovništva. Poslije osamostaljenja Hrvatske zbog ratnih prilika i procesa tranzicije turizam je 90- ih godina zapao u krizu koja je zahvatila i ostale djelatnosti. On se počeo oporavljati nakon 2000. godine.

Koncentracija gospodarskih kapaciteta i radnih mjesta je u Malom Lošinj. Turizam se razvijao disperzije, ali se i ta djelatnost razvijala uglavnom uz morsku obalu otoka Lošinja (Cresa) dok su svi vrjedniji sadržaji koncentrirani u Malom i Velom Lošinj.

Gospodarska struktura Grada Malog Lošinja iznimno je složena. Uz turizam, kao vodeću gospodarsku aktivnost, stanovništvo se bavi i drugim djelatnostima.

Prema prikupljenim godišnjim financijskim podacima za male i srednje poduzetnike Hrvatske gospodarske komore – Županijske komore Rijeka na području Grada Malog Lošinja 2011. godine, najveći udio stanovništva zaposleno je u uslužnim djelatnostima pa tako najviše u djelatnostima: pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (684), trgovini na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala (342) i prerađivačkoj industriji (138). Mali broj stanovnika (36) bavi se poljoprivredom, šumarstvom i ribarstvom iako upravo ta djelatnost predstavlja značajni potencijal u razvoju gospodarstva Malog Lošinja (Prilog: Tablica X)

Na području Grada Malog Lošinja u 2011. godini poslovalo je 242 tvrtki, među kojima prevladavaju male tvrtke (237 malih tvrtki odnosno 97,9%). Registrirano je 4 srednje tvrtke (1,7%) te 1 velika tvrtka (0,4%). Pritom je najviše tvrtki registrirano za obavljanje sljedećih djelatnosti: djelatnosti smještaja i hrane (14,05%), administrativne djelatnosti (12,81%), stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (10,33%), građevinarstvo (8,68%), trgovina (6,12%), te poslovanje nekretninama (3,64%).

Prosječan broj zaposlenih (preračunat na bazi sati rada) zabilježen je u djelatnosti smještaja i hrane (684 zaposlenih), trgovine (342 zaposlenih), prerađivačke industrije (138 zaposlenih), prijevoz i skladištenje (84 zaposlenih), građevinarstvo (76 zaposlenih), administrativne i uslužne djelatnosti (73 zaposlena).

Promatrajući strukturu ukupno ostvarenih prihoda poslovanja poduzetnika u 2011. godini (845.742.550 kn), uočljivo je kako djelatnost smještaja i hrane ostvaruje najveći udio prihoda (34,45%), slijedi trgovina (25,71%), zatim djelatnost prijevoza i skladištenja (21,69%) te prerađivačka industrija (6,31%). Pritom je najveća dobit poslovanja ostvarena od djelatnosti smještaja i hrane (61,05%), administrativne djelatnosti (7,60%), stručne znanstvene i tehničke djelatnosti (5,48%) te trgovine (3,66%).

Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom u 2010. godini za područje Malog Lošinja iznosila je 4.656 kn i veća je od prosjeka Primorsko-goranske županije koja je iznosila 4.375 kn dok je prosjek RH iznosio 4.665 kn te je tako prosječna neto plaća u Malom Lošinj u razini prosjeka Republike Hrvatske. Prema djelatnostima, najviša prosječna mjesečna primanja po zaposlenom zabilježena su u djelatnosti prijevoza i skladištenja (7.696 kn), slijedi djelatnost informacije i komunikacije (5.291 kn), prerađivačka industrija (5.061 kn), umjetnost zabava, rekreacija (4.959 kn) te u djelatnosti smještaja i hrane (4.955 kn).

3.3.1. Turizam i ugostiteljstvo

Povijesni razvoj turizam na otoku Lošinj uze se u svojim počecima uz zdravstveni turizam zbog blagodatne klime, čistog okoliša i bujne vegetacije otoka. Zbog svojeg prirodnog bogatstva i prednosti proglašen je klimatskim lječilištem na kojem su izgrađena kupališta, vile, ljetnikovci, hoteli i pansioni. Protekom vremena i promjenama u trendovima potražnje na turističkom tržištu došlo je do izgradnje postojećih turističkih kapaciteta koji se neprestano obogaćuju novim i sve bogatijim dodatnim sadržajima. Pritom se prvenstveno misli na primarne oblike smještajnih kapaciteta (hotele i turistička naselja). Pored navedenih oblika smještaja na području Grada Malog Lošinja nalaze se kampovi smješteni uz more, u karakterističnom okruženju borove šume. Nastojanja usmjerena zadovoljavanju suvremenih potreba turista, uvjetovana promjenama i trendovima u okruženju, rezultirala su pružanjem novih dodatnih oblika turističkih sadržaja usmjerenih obogaćivanju turističke ponude. Tako je danas na promatranom području prisutan široki splet turističkih proizvoda, koji obuhvaća primjerice segmente: wellness i zdrav životni stil, kulturna zbivanja, aktivan odmor – šetnice, ronjenje, jedrenje, sportski ribolov itd.

Glavni nositelj turističkog prometa je hotelsko trgovačko društvo "Jadranka" d.d. Mali Lošinj. Društvo raspolaže sa šest hotela (s oko 3.500 postelja), četiri autokampova (s oko 6.100 mjesta), više specijaliziranih restorana i sportsko-rekreativnih objekata. Nakon pretvorbe vlasništva većinu su dionica (63,1%) otkupili mali dioničari i privatne banke, a ostatak ih je u vlasništvu državnih fondova i banke. Navedeno trgovačko društvo zapošljava preko 530 stalnih radnika i prosječno godišnje još oko 300 sezonskih radnika²⁶.

²⁶ <http://www.jadranka.hr/>



Tablica 6: Ugostiteljske/ turistički objekti na prostoru Grada Maloga Lošinja:

Naselje	Ugostiteljstvo / turizam
Mali Lošinj	2 kampa – Poljana, Čikat
	marina
	11 hotela
Nerezine	2 kampa – Rapoča, Lopari
	turističko naselje - Bučanje
Osor	2 kampa – Bijar, Priko mosta
Punta Križa	1 kamp - Baldarin
Veli Lošinj	2 hotela
	1 turistički kompleks

Izvor: PPUG Malog Lošinja

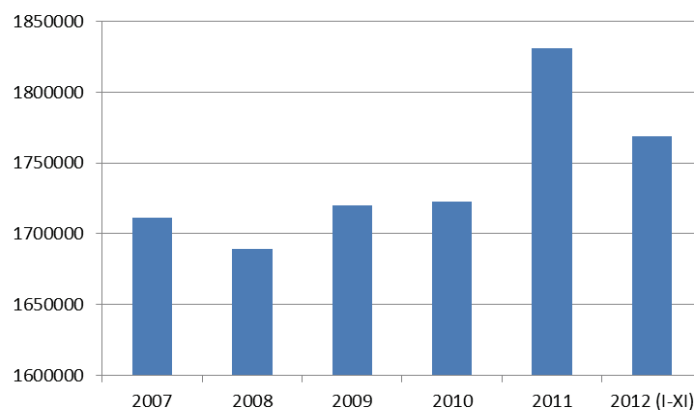
Drugi nositelj turističkog prometa je „Lošinjska plovidba – Turizam“ d.o.o. Mali Lošinj koji raspolaže s dva autokampa²⁷ (kapaciteta 1.100 osoba) i marinom u Malom Lošinju (kapaciteta 80 vezova).

Treći nositelj turizma su privatna kućanstva koja sa svojim sobama i apartmanima sudjeluju u ukupnim smještajnim kapacitetima s oko 50%. To je vrlo usitnjeni i neorganizirani sektor, karakterizira ga prostorna raspršenost smještajnih kapaciteta koji su iskorišteni samo tijekom glavne turističke sezone.

Važan dopunski segment turističkih smještajnih kapaciteta čine ugostiteljski objekti, koji se nalaze izvan tih kapaciteta. To su klasični privatni restorani, manji pansioni i moteli, zatim gostionice, konobe, kafići i sl. koji sačinjavaju oko 25% ukupnih sjedećih mjesta. Najviše ih ima u Malom Lošinju, a manji je dio raspoređen po ostalim naseljima. Poboljšanjem kvalitete usluge i većom diferencijacijom tipova objekata može se znatno povećati izvanpansionska potrošnja i zadovoljstvo turista. Broj turističkih dolazaka i noćenja pokazuje uzlazni trend (promatrano kroz period od 6 uzastopnih godina). Isti trend može se promatrati kao pokazatelj zadovoljstva turista turističkom ponudom turističke destinacije Mali Lošinj.

²⁷ <http://www.losinia.hr/hr/>

Slika 4: Pregled broja noćenja turista u periodu od 2007-2012.



Izvor: DZS, 2012., prema PUR Grada Malog Lošinja 2013.-2020.

Dolasci gostiju su od 2008. godine u porastu, jedino je u 2010. godini zabilježen lagani pad od 1,5%, ali je u 2011. zabilježen znatan rast dolazaka turista za 8,7%. Usporediva situacija je i kod broja noćenja turista, gdje se bilježi porast noćenja. U Slici 4. dan je pregled noćenja gostiju u periodu od 2007-2012. godine. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, preko 86% turista na području Malog Lošinja čine strani turisti, dok je domaćih gostiju oko 15%.

3.3.2. Poljoprivreda

Poljoprivredna proizvodnja je, prema PUR-u Grada Malog Lošinja, jedan od prioriteta u okviru ukupnog gospodarskog razvoja ovog područja čemu u prilog idu njezine konkurentne prednosti kao što su očuvani proizvodni resursi, povoljni klimatski uvjeti i blizina razvijenog turističkog tržišta kao izvora plasmana i potrošnje vlastitih poljoprivrednih proizvoda.

Opis stanja osnovnih proizvodnih resursa u poljoprivredi i obujma poljoprivredne proizvodnje na nekom području vrlo je zahtjevan zadatak i to prvenstveno iz razloga što se određeni segmenti te poljoprivredne proizvodnje nalaze izvan bilo kakvog sustava evidencije i kontinuiranog praćenja. Ovaj problem je posebno izražen kada je riječ o površini i namjeni korištenja poljoprivrednog zemljišta i s time povezanim obujmom proizvodnje pojedinih biljnih proizvoda. Praćenje broja stoke i stočarske proizvodnje zasigurno je dosta preciznije i pouzdanije budući da postoji zakonska obaveza vlasnika domaćih životinja da evidentira stanje stočnog fonda kod nadležnih službi, u prvom redu veterinarske.

Uzimajući navedeno u obzir, stanje raspoloživih resursa zemljišnih površina, broja poljoprivrednih gospodarstava i obujma pojedinih poljoprivrednih proizvodnji na području Grada Malog Lošinja iskazati će se temeljem nekoliko izvora podataka kako bi se dobila što je moguće kvalitetnija i sveobuhvatnija podloga za daljnje analize i procjene budućih razvojnih trendova.

Koristiti će se sljedeći izvori:

- 1) Državna geodetska uprava, područni ured za katastar Rijeka, Ispostava Mali Lošinj čiji podaci govore o namjeni i načinu korištenja zemljišnih površina pred više desetaka godina. Iz tih se podataka mogu izvoditi zaključci o generalnom potencijalu zemljišnih resursa nekog područja, nekadašnja struktura po namjeni korištenja u svrhu poljoprivredne proizvodnje, te može biti polazište za procjenu trenutno neiskorištenog poljoprivrednog zemljišta.
- 2) Popisa poljoprivrede koji predstavlja najsveobuhvatniju evidenciju o stanju i obujmu poljoprivredne proizvodnje na nekom području. Podaci dobiveni popisom su osnova putem koje državna i lokalna vlast mogu detektirati probleme poljoprivredne djelatnosti i u skladu s tim planirati i donositi odgovarajuće mjere, potpore i odluke za njezin budući razvoj. Posljednji nacionalni popis poljoprivrede u kojemu se podaci iskazuju na razini gradova i općina, kao najnižih administrativno-teritorijalnih jedinica, proveden je 2003. godine. Osnovna popisna jedinica je poljoprivredno kućanstvo za kojega je osnovno da se bavi poljoprivrednom proizvodnjom na način da ima jedinstveno upravljanje, zajednički se koristi sredstvima za proizvodnju (strojevi, objekti, zemljište) i radom članova kućanstva, bez obzira na to proizvodi li samo za vlastite potrebe ili i za prodaju. Poljoprivredno kućanstvo je pojmovno isto što i obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo.
- 3) Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i ARKOD sustav koje vodi Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Upis u Upisnik je obavezan za poljoprivredna gospodarstva koja podnose zahtjev za državnu potporu, za poljoprivredna gospodarstva koja prema posebnim propisima moraju biti upisana u upisnike, registre ili evidencije što ih vodi Ministarstvo ili ustanove u poljoprivredi te za OPG koja na tržištu prodaju vlastite poljoprivredne proizvode proizvedene na OPG-u. ARKOD je nacionalni sustav za identifikaciju i evidentiranje načina uporabe poljoprivrednog zemljišta koje su u posjedu poljoprivrednih gospodarstava upisanih u Upisnik. Iz navedenog može se ustvrditi da, iako je obuhvaćen veći dio, ovaj izvor ne predstavlja cjelovitu evidenciju o stanju zemljišta, gospodarstava i ostvarenoj biljnoj proizvodnji budući da njime u pravilu nisu obuhvaćena manja, netržišno orijentirana gospodarstva, kao ni poljoprivredno zemljište koje nije u proizvodnoj funkciji.

Prema podacima iz katastra, na području Grada Malog Lošinja ima ukupno 10.945 ha poljoprivrednog zemljišta. Popisom poljoprivrede na tom je području evidentirano ukupno 198 OPG-ova koji su raspolagali sa ukupno 1.519 ha poljoprivrednog zemljišta od čega se je koristilo (bilo u funkciji) 1.238 ha. ARKOD sustavom evidentirano je ukupno 1.136 ha korištenog poljoprivrednog zemljišta u posjedu ukupno 256 poljoprivrednih gospodarstava. Struktura poljoprivrednog zemljišta po namjeni korištenja prema svakom od navedenih izvora prikazana je u prilogu (tablica XI).

Na području Grada Malog Lošinja koristi se 1.230 ha (prema Popisu poljoprivrede), odnosno 1.136 ha (prema ARKOD-u) poljoprivrednog zemljišta što predstavlja oko 80% od ukupno raspoloživog poljoprivrednog zemljišta u posjedu OPG-ova obuhvaćenih Popisom poljoprivrede, odnosno tek oko 11% od ukupnih poljoprivrednih površina koje se kao takve evidentiraju u Područnom uredu za katastar. Primjetna su, također, vrlo velika odstupanja u površinama po namjenama zemljišta što je posljedica dugogodišnjeg neažuriranja trenutnog stanja korištenja poljoprivrednog zemljišta u katastarskom operatu. Usporedni podaci ukazuju

i na vrlo jaki proces zapuštanja poljoprivrednih površina na području Grada Malog Lošinja. Takav proces neminovno rezultira degradacijom zemljišta koja podrazumijeva njegovu transformaciju u namjene niže uporabne vrijednosti do konačnog obrastanja sa višegodišnjim, šumskim vrstama. Posljedica takvog kretanja je i smanjenje ukupnog obujma poljoprivredne proizvodnje.

Prema namjeni, preko 80 % poljoprivrednog zemljišta koristi se u obliku livada i pašnjaka, kao podloga za ovčarsku proizvodnju, koja je, prema tome, najznačajnija vrsta proizvodnje na ovom području. Zatim slijede površine namijenjene za voćarsku proizvodnju na koje otpada 6-8 % (ovisno o izvoru) od korištenih poljoprivrednih površina. U strukturi površina pod voćarskim kulturama, 85% zauzimaju maslinici (izvor: ARKOD). Primjetan je vrlo mali udio površina koje zauzimaju oranice, vrtovi i povrtnjaci, kao i vinogradi, tako da se može konstatirati da na području Grada Malog Lošinja ne postoji značajna proizvodnja ostalih biljnih kultura. Najvrednija i najkvalitetnija poljoprivredna zemljišta nalaze se u Čunskom polju i Unijskom polju te Susku, a zatim na području iznad Nerezina te najužem dijelu otoka Lošinja i Iloviku.

Tablica 7: Struktura poljoprivrednih gospodarstava prema vrsti korištenja poljoprivrednog zemljišta na području Grada Malog Lošinja

Red. broj	Vrsta korištenja zemljišta ili posjedovanje stoke	Broj poljoprivrednih gospodarstava				
		Popis poljop.	Upisnik poljoprivrednih gospodarstava			
			OPG	Obrt	Trgov.drš.	Ukupno
1.	Oranice i vrtovi	4	24	1	4	29
2.	Povrtnjaci	82				
3.	Livade	4	5	0	0	5
4.	Pašnjaci	151	87	1	0	88
5.	Voćnjaci	134	114	3	8	125
	- od toga sa maslinicima	130	103	3	3	109
6.	Vinogradi	15	3	0	2	5
7.	Ovce	107	-	-	-	-
8.	Pčelinje zajednice	8				
9.	Dopunska djelatnost turizma i usluge smještaja	36				
Ukupno poljop. gospodarstava		198	245	3	8	256

Napomena: Jedno poljoprivredno gospodarstvo može imati više vrsta korištenja zemljišta ili posjedovanja stoke

Izvor: Prema zaglavlju tablice

Prema popisu poljoprivrede, najveći udio poljoprivrednih gospodarstava, njih 76%, koristi pašnjake što je i razumljivo budući da se 54% kućanstava bavi ovčarstvom. Poljoprivredna kućanstva na području Grada Malog Lošinja u prosjeku koriste pašnjak površine 7,6 ha i drže 39 ovaca. Druga po redu po zastupljenosti je maslinarska proizvodnja koja je prisutna na 66% kućanstava. Međutim, ova se proizvodnja u prosjeku odvija sa 79 stabala maslina tako da se u cjelini ne može govoriti o proizvodnji koja rezultira značajnim tržišnim viškovima.

Visoka zastupljenost, na 41% poljoprivrednih kućanstava, evidentirana je i u proizvodnji povrća, ali se ona odvija na vrlo malim površinama – prosječna površina povrtnjaka iznosi 183 m². Od ostalih djelatnosti na poljoprivrednim kućanstvima svakako treba spomenuti dopunsku djelatnost bavljenja turizmom i pružanja usluga smještaja kojom se je još 2003. godine bavilo 18% kućanstava.

Prema podacima ARKOD sustava maslinarska proizvodnja je prisutna na 43%, a pašnjake koristi 34% upisanih gospodarstava.

Tablica 8: Struktura poljoprivrednih gospodarstava prema veličini poljoprivrednog zemljišta na području Grada Malog Lošinja

Razredi	Broj poljoprivrednih gospodarstava	Površina (ha)	Prosječna površina po gospodarstvu (ha)
0 – 1 ha	83	29,39	0,35
1 – 3 ha	41	74,59	1,82
3 – 5 ha	19	77,27	4,07
5 – 10 ha	17	126,70	7,45
10 – 50 ha	26	613,83	23,61
> 50 ha	3	214,61	71,54
Ukupno	189	1.136,39	6,01

Izvor: ARKOD, 2013.

Iako je teško govoriti o minimumu zemljišnih površina kao kriteriju za stvaranje tržišnih viškova poljoprivrednih proizvoda, jer ono ponajprije ovisi o vrsti proizvodnje i primijenjenoj tehnologiji, može se ustvrditi da barem 50 % gospodarstava na području Grada Malog Lošinja trenutno nema ovog preduvjeta. Nositelje razvoja poljoprivrede, pa tako i turizma kao dopunske djelatnosti, treba u prvom redu tražiti među 46 gospodarstava koja posjeduju više od 5 ha poljoprivrednog zemljišta.

Od stočarskih proizvodnji, prema popisu poljoprivrede, najzastupljenije je ovčarstvo tako da na području Grada Malog Lošinja ima ukupno 4.144 ovaca, 211 koza i 11 svinja.

Najveći udio kućanstava, njih 58%, posjeduje od 11 do 50 grla ovaca. Prema kriteriju broja ovaca, potencijala za ostvarenje tržišnih viškova proizvoda i uključivanje u programe turističke ponude ima 50-tak gospodarstava koja posjeduju više od 20 rasplodnih grla. Broj grla u ovčarstvu je u opadanju, a najveći problem predstavlja divlja svinja, odnosno ogromne štete na terenu koje ona uzrokuje.

Pčelarstvom se bavi ukupno 8 gospodarstava od kojih 3 imaju pojedinačno više od 20 pčelinjih zajednica što se također može uzeti kao minimum za tržišnu proizvodnju pčelinjih proizvoda.

Poljoprivredna gospodarstva upisana u ARKOD sustav u 245 slučajeva, što predstavlja 96% od ukupnog broja upisanih, posluju u svojstvu OPG-a, trgovačka društva (d.o.o. ili d.d.) zastupljena su u 8 slučajeva, a su kao obrti registrirana 3 poljoprivredna gospodarstva.

Na OPG-ima se obrađuje ukupno 1.101 ha zemljišta, što predstavlja 96% od ukupno korištenog poljoprivrednog zemljišta, iz čega proizlazi da OPG u prosjeku koristi 4,49 ha poljoprivrednog zemljišta. Upisana trgovačka društva obrađuju ukupno 27 ha poljoprivrednog zemljišta (u prosjeku 3,36 ha), a obrti ukupno 8 ha odnosno u prosjeku 2,67 ha.

Prosječna površina parcele korištenog poljoprivrednog zemljišta iznosi 0,91 ha pri čemu su one najveće kod pašnjaka (u prosjeku 1,22 ha), kod vinograda iznose 0,73 ha, a kod oranica 0,37 ha.

Iz navedenih podataka razvidno je da je, s aspekata broja subjekata, veličine gospodarstava i posjedovanja zemljišnih resursa, temeljni organizacijski oblik poslovanja u poljoprivredi obiteljsko gospodarstvo. Prevladavaju gospodarstva sa malim proizvodnim resursima zemljišta i stoke koji predstavljaju ograničavajući čimbenik za njihovo uključivanje u agroturističku ponudu. Glavnina mjera i aktivnosti kojima se želi ostvariti razvoj, kako poljoprivrede, tako i turizma kao njihove dopunske djelatnosti, treba biti usmjeren prema većim poljoprivrednim gospodarstvima na način da se kroz odgovarajuće oblike poslovnog povezivanja, omogućuje uključivanje i manjih gospodarstava čiji je opstanak vrlo je bitan sa aspekta sociološke i ekološke održivosti prostora, koji su uz gospodarstvo, temeljni čimbenici razvoja cjelokupnog ruralnog područja Grada Malog Lošinja.

3.3.3. Trgovina

Trgovinski kapaciteti Grada Malog Lošinja sastavljeni su od trgovinskih objekata u sklopu društva "Jadranka" i trgovinskih objekata privatnih trgovaca. "Jadranka" posjeduje veleprodajno skladište površine 5.000 m², koje je podijeljeno u šest skladišnih prostora i u tri hladnjače specijalizirane za određene robne grupe: suho meso, svježe meso, mliječni proizvodi, voće i povrće, regalno skladište i piće. Za prijevoz roba koristi se vlastiti vozni park (kamioni, kombi vozila i manja dostavna vozila). Osim toga, "Jadranka" organizira maloprodaju u 20 prodavaonica na području Lošinja i Cresa, od kojih su neke samoposlužni marketi a neke klasične prodavaonice.

U novije vrijeme znatno se povećao broj privatnih prodavaonica na malo i to kako za prehrambene tako i neprehrambene i mješovite proizvode. Najviše ih je koncentrirano u Malom Lošinj, a ostale su raspoređene po ostalim većim naseljima. Privatna trgovina nema dovoljno prodajnog i skladišnog prostora, prometni troškovi za nabavljenu robu s kopna relativno su visoki a najveći promet se ostvaruje u toku turističke zone. Ona je znatno usitnjena i ne može konkurirati velikim trgovačkim lancima. U njoj sporo prodiru moderni oblici maloprodaje.

3.3.4. Ostale djelatnosti

Ostale gospodarske djelatnosti koje su u znatnijoj mjeri zastupljene na području Grada Malog Lošinja su: prerađivačka industrija (brodogradilišta), prometna djelatnost te obrtništvo.

U prerađivačkoj industriji glavni je pogon remontno brodogradilište u okviru društva "Lošinjska plovidba" Mali Lošinj. Ono obavlja popravke manjih brodova, jahti i brodica i zapošljava oko 250 radnika. Ono je smješteno na ulazu u lošinjsku luku na pogodnoj lokaciji, nedavno je nabavilo i renoviralo jedan stariji dok većih dimenzija, na kojem će se moći popravljati ne samo manji nego i srednji brodovi i veće jahte, što će omogućiti proširenje njegove djelatnosti i povećanje rentabilnosti poslovanja. Drugo manje brodogradilište u Nerezinama obavlja popravke manjih brodova i jahti, a i gradi manje brodove po narudžbi. Važnost tih dvaju brodogradilišta je i u mogućnosti servisiranja raznih tipova plovila koja uplovljavaju ili se zadržavaju u susjednim marinama, pa se tako izravno povezuju s

turističkom djelatnosti. No ne treba zanemariti ni njihov utjecaj na razvoj industrijskih i obrtničkih kadrova na području grada Mali Lošinj.

U djelatnosti prometa djeluje Lošinjska plovidba, privatni prijevoznici aerodrom i pošta s komunikacijskim priključcima. Lošinjska plovidba - Brodarstvo raspolaže sa 17 brodova (2 kontejnerska broda za feeder servis, 3 RO-RO broda i 2 klasična broda za istočni Mediteran i Sjevernu Afriku, ostalo manji brodovi), koji su stari oko 21 godinu. Lokalni pomorski prijevoz u Malom Lošinj i sa susjednim otocima arhipelaga obavlja veći broj privatnih vlasnika malih i srednjih brodova. Lokalni trajektni i cestovni promet obavljaju veća poduzeća u Rijeci, a cestovni promet putnika i roba između naselja na otoku Lošinj obavlja više malih poduzetnika - vlasnika kamiona i osobnih vozila. Aerodrom blizu Čunskog prima manje avione (do 45 putnika).

Obrtništvo se poslije 1990. počelo obnavljati i širiti u svim naseljima. Na području Grada Mali Lošinj, a prema podacima Udruženja obrtnika Cres – Lošinj u 2012. godini registrirano je 466 obrta, od čega je 447 aktivnih. Prema osnovnim djelatnostima postoji podjela obrta prema sekcijama, od kojih na otoku Lošinj prevladavaju obrti u sekciji ugostiteljstva i turizma i usluga (27 %), zatim slijedi sekcija trgovaca i sekcija ribarstva, akvakulture i poljodjelstva (14%), sekcija prijevoznika (cesta more taksi – 8%) , sekcija proizvodnog obrta (6%) te sekcija frizera i kozmetičara (4%).

U vlasničkoj strukturi obrta prevladavaju muškarci s 74% te žene s 26% vlasničkih udjela. Riječ je o djelatnostima koje potiču individualno stvaralaštvo, znanje i talente te imaju potencijal za stvaranje dobiti i novih radnih mjesta eksploatacijom raspoloživih lokalnih resursa. Područje Malog Lošinja obiluje raznolikošću biljnih vrsta (1018 registriranih), te se zbog raspoloživog velikog broja ljekovitih bilja i povoljne klime bilježi povećanje broja lokalnih obrtnika- proizvođača kozmetičkih proizvoda (krema, pilinga, kupki i sl.). Postoji i nezanemariv broj lokalnih obrtnika- proizvođača suvenira (nakita, keramike, odjevnih predmeta, likera, narodnih nošnji s otoka i sl.).

3.3.5. Komunalna i gospodarska infrastruktura

U djelatnosti opskrbe električnom energijom, plinom i vodom djeluje pogon elektrodistribucije javnog poduzeća "Elektroprimorje" u Rijeci, koji se brine o funkcioniranju i modernizaciji mreže za distribuciju električne energije, te komunalno društvo Vodovod i čistoća Cres-Mali Lošinj d.o.o. u Cresu, koje održava opskrbu vodom pomoću magistralnog voda od crpne stanice jezera Vrana na Cresu do Velog Lošinja i brine se o izgradnji kanalizacijskog sistema za odvod otpadnih i oborinskih voda u gradu Malom Lošinj.

Lošinj i njegovi otoci napajaju se električnom energijom iz TS 110/35 KV Krk, a distribucija na 10 KV naponski nivo obavlja se preko 3 TS 35/10 LV (Osor, Hrasta, Lošinj). Trafostanice zadovoljavaju potrebe grada Mali Lošinj, s malom rezervom snage. Izgrađene su dvije trafostanice kod Čunskog. Dosada nije izgrađena plinovodna mreža, no dio kućanstva koristi naftni tekući plin i ogrjevno drvo za kuhanje. Ukupna potrošnja energije u 2000. iznosila je 8.550 uvjetnih tona nafte. Od ukupne potrošnje na električnu energiju otpada 38, na tekuća goriva 36 i na kruta 26%.

Niskonaponska mreža je u većim naseljima izvedena pretežno s podzemnim kabelima, a u preostalom dijelu, kao i manjim naseljima, kao nadzemna, sa samonosivim kabelskim snopom razvedenim na betonskim ili drvenim stupovima, ili po fasadama zgrada. Postojeća niskonaponska mreža u cijelosti zadovoljava potrebe današnje potrošnje i u većem dijelu ima

rezervnog kapaciteta za njegove povećane potrebe, odnosno potrebe napajanja novih potrošača.

Javna rasvjeta je izvedena u sklopu nadzemne niskonaponske mreže ili kao samostalna, na zasebnim stupovima i zadovoljava sadašnje potrebe. Kvaliteta napajanja električnom energijom potrošača na svim područjima obuhvata plana je dobra, izuzev na Puntiću gdje nije odgovarajuća jer to područje za svakog nevremena ostaje bez električne energije.

Prvi ograničavajući faktor razvoja prometnog sustava proizlazi već iz činjenice da se radi o otočkom području. Povezivanje cestovne mreže otoka s kopnom nužno ovisi o trajektnim linijama, koje uvijek predstavljaju usko grlo u prometnim tokovima. Za Grad Mali Lošinj nepovoljna je dalje činjenica da se trajektna luka pristaništa nalaze na gornjem dijelu otoka Cres, pa za dolazak do Lošinja treba proći uzdužno najveći dio Cresa. Cestovni promet otoka Cres i Lošinja povezan je s cestovnim prometom na kopnu dvjema trajektnim vezama:

- 1) Trajektnom linijom Brestova - Porozina (istočna obala Istre),
- 2) Trajektnom linijom Valbiska - Merag (otok Krk).

Objekti trajektna luka s otočke strane nalaze se na Cresu. Za područje Grada Malog Lošinja, zbog povoljnijeg smještaja, veću važnost ima trajektna linija Valbiska - Merag.

Nadalje, glavna otočka magistrala, državna cesta D100, nema zadovoljavajuće prometno-tehničke elemente, što još više potencira osjećaj prostorne udaljenosti. Most na Privlaci predstavlja ograničavajući faktor za pomorski i za cestovni promet. Što se tiče sustava cesta na području Grada, ocjenjuje se da mreža lokalnih prometnica nije razvijena u punoj mjeri te da prometno - tehnički elementi ne zadovoljavaju u potpunosti (naročito cesta prema Punta Križi te lokalna mreža u Velom Lošnju). Grad Mali Lošinj obuhvaća i otoke Ilovik, Susak, Unije te Vele i Male Srakane, koji su također naseljeni. Na tim otocima nema cestovnog prometa, pa ne postoje ni javne ceste. Na otocima postoje putovi koji se koriste kao pješački, ali također i za kretanje manjih poljoprivrednih vozila (motokultivatori, manji traktori i sl.), kojima su putovi uglavnom prilagođeni. Sustav županijskih i lokalnih cesta na prostoru Grada ne zadovoljava u potpunosti, kako u pogledu razvijenosti mreže, tako ni u pogledu prometno - tehničkih elemenata, sigurnosti i građevinskog stanja kolnika.

U segmentu pomorskog prometa nisu iskorištene mogućnosti značajnijeg učešća modernijih i bržih plovila u prometnom povezivanju naselja na području Grada među sobom i s drugim središtima. Mogućnost poboljšanja prometne povezanosti Grada Malog Lošinja s kopnom te s ostalim otocima u vlastitoj i ostalim županijama leži u alternativnom trajektnom povezivanju s Istrom te s Rabom i Pagom.

Značajno poboljšanje prometne situacije postiglo bi se rekonstrukcijom državne ceste D100 te gradnjom nove ceste od područja Beleja do trajektnog pristaništa Merag. Dogradnjom i rekonstrukcijom postojeće mreže lokalnih prometnica te razvojem javnog prijevoza omogućilo bi se kvalitetnije povezivanje svih naselja.

Povezanost područja Grada Malog Lošinja s međunarodnim aerodromom na otoku Krku može se smatrati zadovoljavajućom. Cijeli je prostor trajektnom linijom Valbiska - Merag povezan s otokom Krkom i kopnom, a time i s aerodromom na Krku. Aerodrom na Lošnju ima status međunarodnog aerodroma u tom je pogledu situacija također zadovoljavajuća. Tehničke karakteristike aerodroma ne omogućavaju prihvrat većih zrakoplova. Uz međunarodni aerodrom, na području Grada Malog Lošinja postoji i letjelište



na Unijama, preko kojeg je od kolovoza 1994. godine ostvarena veza otoka Unije s aerodromom na Lošinju. U tijeku je postupak za uspostavljanje redovite putničke linije s kopnom hidroavionom, za što je nužna je prilagodba postojeće planske dokumentacije za uzletno-sletnu stazu i pristan za hidroavion u Malološinjskom zaljevu.

Opskrba vodom otoka Cresa i Lošinja je omogućena prvenstveno postojanjem prirodnog fenomena kriptodepresije zvanog Vransko jezero a smještenog na centralnom dijelu otoka Cresa (dužine 5,5 km, najveće širine 1,5 km) i najveće dubine 75 m što daje zapreminu od oko 220 mil. m³). Srednja kota vodnog lica je 13 m n.m. što znači da je dno cca 62 m ispod nivoa mora. Relativno mala udaljenost njegovih obala od mora (3-5 km), upućuje na oprez prilikom njegovog korištenja (ispumpavanja) kako ne bi došlo do utjecaja mora na vode u jezeru. Najnovija istraživanja dotoka i gubitaka a time i mogućnosti crpljenja za vodoopskrbu pokazuju da ono može ići do 100 l/s prosječno godišnje na koju količinu glasi i suglasnost Hrvatskih voda, VGO - Rijeka. Zbog velike razlike u potrebama pitke vode ljetozima (qcr max/prosj.= 350 l/s, qcr min./prosj.= 60 l/s) potreban je stalni nadzor, posebno što vodostaj u jezeru ne prati promptno dinamiku ispumpavanja, padanja oborina i isparavanja (zaostaje 2-3 mj.).

U 2004. godini se iz Vranskog jezera crpilo ukupno 2.160.000 m³ vode. Od toga je za potrebe grada Maloga Lošinja potrošeno 1.350.000 m³ vode. Stanovnici su za svoje potrebe potrošili 650.000 m³ vode, dok je potrošnja gospodarstva, uključujući turizam kao najvećeg potrošača, iznosila 700.000 m³ vode. Prosječni godišnji gubici iznose 29 %.

Čitav vodoopskrbni sustav osim izvanredne kvalitete vode iz jezera Vrana, bilježi i neke nepogodnosti karakteristične za sve otočke vodovode:

- 1) Veliki prostor s malom i rijetkom naseljenošću i raštrkanim naseljima što traži dugačku mrežu, a zbog nepovoljne konfiguracije velik broj vodosprema, prekidnih komora i crpnih stanica,
- 2) Razvoj okrenut turizmu još više potencira razliku između zimskog režima opskrbe (stalni stanovnici) i ljetnog, nekoliko puta većeg, kad su okupirani svi raspoloživi turistički kapaciteti,
- 3) Nepovoljna konfiguracija terena,
- 4) Zapremine postojećih vodosprema nerezine, sveti jakov, osor i ćunski su nedovoljne,
- 5) Dijelovi cjevovoda, uglavnom sekundarne mreže, su potkapacitirani,
- 6) Jedino izvorište (jezero vrana) bez alternative snabdijevanja za slučaj nepredviđenih okolnosti.

Osnovni problem vodoopskrbnog sustava Grada Maloga Lošinja, čije rješavanje traži znatna ulaganja, je nepostojanje objekata vodoopskrbe na svim naseljenim otocima lošinjskog arhipelaga, osim Suska. Bez vodoopskrbe i veze s lošinjskim vodoopskrbnim sustavom su još uvijek otoci Unije, Ilovik te Male i Vele Srakane. Na otoku Susku je izgrađena vodosprema, tlačni cjevovod od pristaništa za vodonosce do vodospreme i opskrba mreže u naselju.

Odvodnja otpadnih voda na prostoru Grada Malog Lošinja riješene je na način da naselja Mali Lošinj, Veli Lošinj i Nerezine imaju izgrađenu javnu kanalizacijsku mrežu putem koje se otpadne vode prikupljaju i nakon predtretmana upuštaju u more.

Količine i sastav komunalnog otpada na području Grada Malog Lošinja, na svim otocima koji su njegovom sastavu, jako varira prema dobi godine i turističkom prometu.



Velike količine otpada nastaju u dva ljetna mjeseca; srpnju i kolovozu. U ostalim su mjesecima količine otpada znatno manje, dok su u zimskim mjesecima minimalne. Za Grad Mali Lošinj postoji jedno legalno odlagalište komunalnog otpada "Kalvarija", koje se nalazi 2 km od urbanizirane zone Malog Lošinja, u blizini turističkog naselja Čikat. Koristi se od 1967. godine, površine je 27.000 m², kapaciteta 350.000 m³, iskorišteni kapacitet 280.000 m³. Njime upravlja i gospodari "Vodovod i čistoća Cres Mali Lošinj" d.o.o. Komunalni otpad prikuplja se u uličnim kontejnerima i kamionima odvozi na zajedničko odlagalište na Kalvariji, koje je opremljeno infrastrukturom: pristupnom cestom, vodom i strujom. U djelatnosti skupljanja komunalnog otpada, pokrivenost odvozom je zadovoljavajuća, dok je stupanj primarne selekcije nedostatan. Otpad se odlaže bez prethodne obrade, ne vrši se detaljna analiza tj. nije poznat sastav otpada, te popunjenost kapaciteta odlagališta. Nedostatno je praćenje podataka proizvodnog otpada o količinama, vrstama i načinu postupanja s takvim otpadom, jer svi proizvođači nisu uključeni u katastar emisija u okoliš.



4. PRETPOSTAVKE RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA

4.1. PRIRODNI ČIMBENICI

Prirodni čimbenici, osobito zaštićena prirodna područja, biljni i životinjski svijet, karakteristike reljefa te osobitosti klime, čine bazu razvoj različitih oblika ruralnog turizma prvenstveno eko-turizma, lovnog i ribolovnog turizma, sportsko rekreativnog turizam i zdravstvenog turizam.

Zbog različitih karakteristika vezanih za reljef i geografski položaj, na području GML nalazi se mnoštvo zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta, koje su iznimno bitne za razvoj lovnog i ribolovnog turizma, ali su značajni faktori i kod ostalih oblika ruralnog turizma. Blaga klima, nizak stupanj aerozagađenja i nedostatak agresivnijih alergena te kombinacija peludi i spora (aeroplankton) biljnog pokrivača otoka pogodno djeluju na dišne putova pa čine dobro polazište u razvoju različitih proizvoda zdravstvenog turizma. Ipak, relativno niska količina i loš godišnji raspored oborina ograničavaju rast vegetacije i intenzivniji razvoj poljoprivrede, koja je temelj u razvoju agroturizma te različitih drugih vidova ruralnog turizma.

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, počinje se primjenjivati Natura 2000. Pretežiti dio teritorija GML je predložen za uključenje u Natura-u 2000, što predstavlja potencijal prvenstveno u razvoju eko-turizma, ali i ostalih oblika ruralnog turizma jer Natura 2000 ima važnu ulogu u zaštiti bioraznolikosti u Europi za buduće generacije te rezultira određenim koristima za društvo i ekonomiju npr. kontrola erozije, biološka kontrola, sprečavanje prirodnih opasnosti, pročišćenje voda, uklanjanje zagađenja, očuvanje prirodnih oprašivača itd. Natura 2000 podupire turizam i rekreaciju jer omogućava različite aktivnosti koje se temelje na prirodnim resursima. S druge strane, Natura 2000, u određenoj mjeri, ograničava razvoj na većini područja Grada Malog Lošinja. Svaki planirani projekt, koji nije direktno vezan za upravljanje Posebnim područjem zaštite, ali ima bitan utjecaj na to Područje, podliježe ocjeni prihvatljivosti projekta za prirodu te je potrebno uključiti javnost. Potrebno je izbjeći svaki zahvat koji može negativno utjecati na ovakvo ekološki značajno područje. Ako ne postoje druga rješenja, u slučajevima prevladavajućeg javnog interesa, projekt se odobrava uz utvrđivanje kompenzacijskih mjera.

4.2. DRUŠTVENI ČIMBENICI

Osnovna obilježja društvenih čimbenika ruralnog područja Grada Malog Lošinja je slaba naseljenost, negativna stopa rasta stanovništva i depopulacija. To su trendovi širih razmjera koji u osnovi imaju više razloga: neodgovarajući uvjeti društvenog standarda za mlade obitelji (npr. veća udaljenost do jaslica, vrtića ili škola, manje mogućnosti za zabavu), niski postotak žena reproduktivne dobi, promjene u životnom stilu (sklonost manjem broju djece), ekonomski aktivni, mladi ljudi teže ostvaruju poslovnu karijeru, nizak udio povrata mladih nakon studiranja i slično. Procjenjuje se da je broj stanovništva koje stalno boravi na području Grada Malog Lošinja još manji o broja stanovnika koji je utvrđen popisom iz 2011. godine. Također, zabilježeni proces starenja stanovništva ima negativne učinke na pokretanje inovativnih projekata, obujam investicija i uvođenje novih tehnologija što su pretpostavke razvoja gospodarstva i društva u cjelini. Budući da je stanovništvo osnovni resurs razvoja svih djelatnosti, posebice uslužnih, ovi pokazatelji mogu biti vrlo ograničavajući čimbenik i za razvoj ruralnog turizma. Udio visoko obrazovanog stanovništva starijeg od 15 godina je 34%

što je iznad nacionalnog i regionalnog prosjeka. Povećana je izgradnja objekata za povremeno stanovanje što je karakteristično za većinu otočnih i priobalnih područja. Kako turizam predstavlja najvažniju gospodarsku djelatnost, u Gradskoj upravi postoje odjel za turizma koji zajedno sa Turističkom Zajednicom Grada Malog Lošinja, u najvećoj mjeri trebaju kreirati i usmjeravati budući razvoj ruralnog turizma. Na otoku je dostupna primarna zdravstvena zaštita za stanovništvo i turiste kao i specijalizirano lječilište u Velom Lošnju što predstavlja dobru osnovu zdravstvene infrastrukture koju je, radi adekvatne zdravstvene zaštite turista i posjetitelja, potrebno proširiti odgovarajućom mrežom turističkih ambulanti i bolničkih kapaciteta. Bogato kulturno nasljeđe dobra su osnova za razvoj ruralnih oblika turizma.

4.3. GOSPODARSKO OKRUŽENJE

Usluge smještaja i ugostiteljske usluge odnosno turističke usluge vezuju uz sebe najveći broj zaposlenih na području Grada Malog Lošinja (preko 44% zaposlenih) te ostvaruju najveći udio ukupnih prihoda (34,45%), čime se turizam nameće kao najznačajnija gospodarska aktivnost na promatranom prostoru. No, osim navedenih kvantitativnih pokazatelja koji ukazuju na dominantnu ulogu turizma u gospodarstvu Grada Malog Lošinja, ovom prilikom valja istaknuti određene nedovoljno iskorištene potencijale turizma. Razvidno je kako kratkoća turističke sezone, odnosno izražena sezonalnost, izravno utječe na neiskorištenost pojedinih selektivnih oblika turizma te na nedovoljnu popunjenost privatnog (obiteljskog) smještaja. S time je povezan i nizak stupanj valorizacije prirodnih i kulturnih resursa promatranog područja te slaba educiranost lokalnog stanovništva o potencijalima turizma. S druge strane, evidentna je potreba za porastom kvantitativnih pokazatelja turističkog prometa (broja dolazaka i noćenja) koji će izravno utjecati na stvaranje novih radnih mjesta. Taj se porast može ostvariti upravo otklanjanjem prethodno utvrđenih problema (produljenjem turističke sezone i stvaranjem novih turističkih proizvoda valorizacijom prirodnih i kulturnih resursa promatranog područja).

Produženjem turističke sezone u smjeru cjelogodišnjeg poslovanja osiguralo bi se tržište domaće proizvedenoj hrani, pićima i suvenirima te kvalitetnije uključivanje individualnih poljoprivrednih proizvođača i proizvođača suvenira. Na taj bi se način dodatno osnažile mogućnosti rasta i razvoja trgovačkog sektora (koji je trenutno druga gospodarska aktivnost po značaju sa 22,12% od ukupnog broja zaposlenih i 25,71% od ukupno ostvarenih prihoda) budući je isti u izravnoj funkciji opsluživanja turističkih potreba te lokalnog obrtništva i poljoprivrede. Prerađivačka industrija, kao treća postojeća gospodarska aktivnost po značaju prema broju zaposlenih (8,93%), treba osnažiti svoju poveznicu s nautičkim turizmom, kako bi povećala svoj udio u ukupnim prihodima (6,31%) koji je trenutno podzastupljen u odnosu na udio u broju zaposlenih.

Razvoj poljoprivrede, kao osnovne gospodarske djelatnosti u ruralnom prostoru, nužan je preduvjet ostvarivanja većih, multiplicirajućih učinaka koje turizam treba imati na održivi razvoj prostora i ukupne društvene zajednice.

Iz opisa obilježja poljoprivredne proizvodnje na području GML vidljivo je da je obiteljsko gospodarstvo temeljni organizacijski oblik poslovanja u poljoprivredi. Međutim, prevladavaju gospodarstva sa malim proizvodnim resursima zemljišta i stoke te relativno malim tržišnim količinama proizvoda neujednačene kvalitete. Indikativan je podatak da postoji veći broj obiteljskih gospodarstava evidentiranih u ARKOD-u nego u popisu poljoprivrede iz

čega se može zaključiti da određeni broj poljoprivrednih gospodarstava koristi mjere potpore, a da se pritom ne bavi i proizvodnjom.

Nadalje, primjetna je niska razina ulaganja kapitala, kako u osnovna tako i u obrtna sredstva, što rezultira provedbom tradicionalnih tehnologija, posebice u najznačajnijim proizvodnim granama: ovčarstvu i maslinarstvu, sa kojima se, generalno gledajući, ne mogu polučiti dugoročno zadovoljavajući proizvodni i ekonomski učinci. Također, nisu evidentirani neki od oblika poslovnog povezivanja poljoprivrednika (zadruga, klasteri). Sva navedena obilježja predstavljaju ograničavajuće čimbenike razvoja poljoprivrednog sektora na području GML i njegovog jačeg doprinosa ukupnom turističkom razvoju destinacije.

U takvim okolnostima, kada većina domaćih gospodarstava nije osposobljena za uspješnu ekonomsku utakmicu na međunarodnom tržištu masovnih poljoprivrednih proizvoda, naglasak treba staviti na proizvodnju tipičnih, regionalnih proizvoda koji u sebi objedinjuju specifičnosti podneblja, kulturnog nasljeđa i tradicije prostora. To su u prvom redu meso janjadi i ovaca, maslinovo ulje, med od kadulje, ekstrakti aromatskog bilja, .

Kako bi se povećali proizvodni učinci neophodno je poduzimati mjere u cilju okrupnjavanja posjeda i uvođenja suvremenijih tehnologija. Neke od mjera u ovčarstvu su kvalitetno ograđivanje pašnjaka, pregonsko napasivanje i prihrana stada, selekcija u cilju poboljšanja genetskog potencijala. U maslinarskoj proizvodnji su to kvalitetnija provedba zahvata gnojidbe, rezidbe i zaštite, navodnjavanje nasada, učinkovita i pravovremena berba i prerada plodova. U pčelarstvu su od iznimne važnosti provedba kvalitetne i pravovremene prihrane i zaštite te seljenje zajednica na područja sa pašom.

Poljoprivredni proizvođači moraju se snažnije povezati međusobno i s turističkim sektorom kako bi se kvalitetni domaći proizvodi u što većoj mjeri uključili i kvalitetno prezentirali na turističkom tržištu što će postupno povećati sigurnost plasmana i ostvarenje boljih financijskih rezultata. U tu svrhu neophodno je odgovarajuće poslovno povezivanje na dvije razine: intersektorsko (horizontalno) kako bi se omogućilo efikasnije poslovanje gospodarstava i proizvodnja tržišno relevantnih količina proizvoda ujednačene kvalitete, i međusektorsko (vertikalno), u prvom redu između poljoprivrede i ugostiteljstva-trgovine radi ostvarivanja obostrano pozitivnih učinaka.

Unaprjeđenje marketinga autohtonih prehrambenih proizvoda obuhvaća evidentiranje podataka o proizvodnim resursima, o tradicionalnim načinima proizvodnje i prerade, obujmu proizvodnje i oblicima prodaje, osnovnim fizikalno-kemijskim i organoleptičkim osobinama, te provođenja postupaka njihovog označavanja, zaštite i brendiranja.

Ispunjavanjem navedenih pretpostavki poljoprivrednim gospodarstvima na području GML otvara se mogućnost trajnog pozicioniranja na lokalnom turističkom tržištu što će u konačnici rezultirati boljim ekonomskim učincima u poslovanju i stvaranje dugoročno stabilnih pretpostavki za održivi razvoj ove gospodarske djelatnosti.

Osnovni elementi postojeće komunalne i gospodarske infrastrukture na području Grada Malog Lošinja pružaju zadovoljavajuće mogućnosti daljnje valorizacije turističkih potencijala istog područja, s naglaskom na ruralna područja. Elektroenergetska mreža ima dovoljan kapacitet za potrebe napajanja novih potrošača, pokrivenost područja odvozom komunalnog otpada je također na zadovoljavajućem stupnju, dok vodoopskrbna mreža bilježi pojedina potencijalna uska grla u slučaju povećane potrošnje vode u budućnosti (kapaciteti vodoopskrba Nerezine, Sveti Jakov, Osor i Čunski). Odvodnja otpadnih voda na adekvatan način pokriva potrebe naselja Mali i Veli Lošinj te Nerezina, dok ostala naselja nisu

priključena na javnu kanalizacijsku mrežu što zahtijeva dodatna investicijska ulaganja u budućnosti. Prometna infrastruktura (javne cestovne prometnice i pomorski promet) nije razvijena u zadovoljavajućoj mjeri, te će daljnji razvoj turizma potencirati potrebu za ulaganjem u modernizaciju cestovne infrastrukture kao i za razvojem pomorskog prometa kao alternativnog oblika prometnog povezivanja. Pritom zračna luka na Lošinju može, u određenoj mjeri, rasteretiti cestovnu prometnu mrežu te ju valja adekvatno valorizirati.

4.4. UVJETI PPU GML

Prilikom budućeg planiranja razvoj različitih oblika ruralnog turizma treba uzeti u obzir kriterije za građenje izvan građevinskog područja Prostornog plana uređenja GML, koje definiraju uvjete izgradnje građevina u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti i pružanje ugostiteljskih i turističkih usluga u obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu. Za navedene građevine tako je PPU-om predviđena mogućnost gradnje na parceli veličine najmanje 3 ha, na udaljenosti najmanje 100 m od obalne crte, kao prizemne građevine ukupne površine 400 m². Također je navedeno kako će se lokacije građevina u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti i pružanja ugostiteljskih i turističkih usluga u seljačkom domaćinstvu odobravati sukladno ovome Programu razvoju ruralnog turizma GML.

Što se tiče izgradnje građevina za vlastite potrebe u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti (spremište za alat, strojeve, poljoprivrednu opremu i sl.) za prijavljeno obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo registrirano za pružanje ugostiteljskih i turističkih usluga u seljačkom domaćinstvu, za navedene je građevine PPU-om predviđena mogućnost gradnje na parceli veličine najmanje 3 ha, na udaljenosti najmanje 100 m od obalne crte, kao prizemne građevine ukupne površine 100 m². Također je navedeno kako se iste građevine mogu graditi najmanje 200 m od rubnog područja najbližeg naselja ili stana, a bliže uz suglasnost nadležnog Konzervatorskog odjela u Rijeci (Ministarstvo kulture).

Promatrajući odredbe PPU-a koje se tiču uvjeta gradnje ostalih oblika građevina ugostiteljsko-turističke namjene, koje nisu vezane uz obiteljska poljoprivredna gospodarstva, potrebno je istaknuti opće uvjete iz čl.98 koji utvrđuju kako se unutar građevinskog područja naselja se mogu graditi građevine ugostiteljsko-turističke namjene visoke kategorije, pretežno s 4 zvjezdice (*) i više. Pritom se u građevinskom području naselja unutar površine određene za mješovitu namjenu može planirati pojedinačna građevina za smještaj (hotel, motel, pansion, prenoćište, hostel i sl.) kapaciteta do 80 kreveta, smještena u u zaleđu, izvan postojećih javnih površina uz obalu uz obvezu izrade Urbanističkog plana uređenja (UPU-a).

Potrebno je istaknuti kako je, u izgrađenom dijelu građevinskog područja naselja, ukoliko je to u skladu s ostalim odredbama (zaštita spomenika kulture), neposrednom provedbom PPU-a dozvoljena:

- 1) Rekonstrukcija postojećih građevina ugostiteljsko-turističke namjene i rekonstrukcija postojećih građevina drugih namjena (stambena, javna, odmarališta i sl.) U građevinu ugostiteljsko-turističke namjene (hotel, pansion i sl.), ako zadovoljavaju uvjete iz prethodnog članka, uz mogućnost dogradnje jedne nadzemne etaže na prizemnoj građevini i mogućnost uređenja tavana, pri čemu je u povijesnim graditeljskim cjelinama /centralnim zonama naselja/ moguće odstupiti od uvjeta za novu gradnju, u skladu s lokalnim uvjetima, a potreban broj parkirališnih mjesta je u sklopu istog zahvata dozvoljeno izgraditi na posebnim građevnim česticama namijenjenim izgradnji garaža ili parkirališnih prostora,

- 2) U naseljima ruralnog karaktera (sva naselja osim Osora, Malog Lošinja, Velog Lošinja i centralne zone Nerezina)) dozvoljena je, prema uvjetima za izgradnju obiteljskih kuća, izgradnja građevine do 400 m² bruto izgrađene površine i do 10 soba (s kupaonom) za pružanje ugostiteljskih usluga u seoskom domaćinstvu, sukladno važećem pravilniku o pružanju ugostiteljskih usluga u seoskom domaćinstvu.

4.5. STANJE POJEDINIH OBLIKA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GML

Agroturizam - razvoj agroturizma na području GML je na samom početku, u sjeni razvijenog maritimnog turizma. Dosadašnji razvoj agroturizma na području GML pokazuje izostanak smještajnih i drugih kapaciteta ponude, te poljoprivredne proizvodnje koja na području GML stagnira. Osim maslinovog ulja i stočarstva (ovčarstvo) drugih lokalno proizvedenih poljoprivrednih proizvoda u turističkoj ponudi ima u tragovima.

Razvoj i komercijalizacija proizvoda agroturizma ima šansu koja se temelji na kvalitetnim činiteljima razvoja, posebice bogatoj prirodnoj i kulturnoj baštini, povoljnim klimatskim uvjetima koji omogućuju obavljanje turističke djelatnosti tijekom cijele godine, kao i proizvodnim resursima za snažniji razvoj poljoprivredne proizvodnje. Dobra podloga za razvoj su i potencijalni nositelji agroturizma među koje spada 245 OPG-ova upisanih u Upisnik, od kojih se 130 bave maslinarstvom, 107 ovčarstvom, 10 pčelarstvom, 1 uzgojem i preradom ljekovitog, ukrasnog i začinskog bilja.

Ekoturizam - na području grada Malog Lošinja nema jasno definiranih turističkih proizvoda koji bi se mogli smatrati osnovom za razvoj ekoturizma. Postoji naime velik potencijal koji bi se mogao usmjeriti u potpunom ili djelomičnom pravcu razvoja brenda ruralnog prostora GML kao marketinški prepoznatljivu destinaciju ruralnog ekološki sačuvanog prostora. Ako se sagleda analiza prirodnih obilježja GML vidljivo je da ovo područje ima sačuvanu biološku izvornost krajolika, prepoznatljivu ljepotu prirode te mnoštvo zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta, koji mogu postati podloga za razvoj ekoturizma.

Gastronomski turizam - govoreći o stanju gastronomskog turizma na ruralnom području GML, može se konstatirati da ga karakteriziraju sljedeća obilježja²⁸:

- 1) U ponudi hladnih predjela se uslužuju slane srede, domaći sir i pršut te salata od hobotnice.
- 2) Za topla predjela i glavna jela se nude rižoti i tjestenine od škampa, školjki i plodova mora.

²⁸ Prospekt Malog Lošinja i jelovnici.

- 3) Priprema jela se temelji na ribi i plodovima mora te lošinjskoj janjetini.
- 4) Intenzivno korištenje sezonskih darova iz prirode (aromatični začini, divlje raslinje, samoniklo bilje i povrće).
- 5) Od pića tipični su domaća rakija, miomirisni liker od limuna, naranče, mirte, kadulje, meda, rogača ili kupine.

Lokalnoj kuhinji svojstveno je da se radi o „zdravoj prehrani“ koju čine jela pripremljena od namirnica proizvedenih uz minimalnu upotrebu mineralnih gnojiva i kemijskih zaštitnih sredstava.

U gastro ponudu GML uključena su jela pripremljena po starim receptima i brojne gastro manifestacije kao što su:

- 1) „Sparožina kup“ - natjecanje u branju šparoga te uživanju u miomirisnom domjenku od šparoga.
- 2) Uživanje u skuti i ovčjem siru na otoku cvijeća – Iloviku.
- 3) Gastro tura- uživanje u otočkim jelima Cresa i Lošinja, začinjena samoniklim biljem i domaćim visokokvalitetnim uljem, a na kraju domaće slastice i likeri od trava.

Lovni i ribolovni turizam - lovni turizam na području GML temelji se na izrazito dobrim razvojnim potencijalima. Temeljem provedene ankete Instituta za poljoprivredu i turizam ustanovljeno je da se razvoj lovnog i ribolovnog turizma na području GML zasniva na sljedećim resursima: odličnom geoprometnom položaju, raznolikosti i dinamici reljefa, bogatoj flori i fauni, pogodnoj klimi koja omogućuje cjelogodišnji lov, te povećanju fondova turistički atraktivnih vrsta divljači.

Navedenim resursima razvoja lovnog turizma treba dodati akvatorij GML koji je bogat ribom za ribolovne aktivnosti. Razvoj lovnog i ribolovnog turizma moguć je na brojnim ribolovnim lokacijama na moru u okviru 2 ribolovna društva, odnosno u okviru 5 organiziranih lovišta od kojih je najveće Zajedničko lovište „Punta Križa“ površine 16.077 ha. Ostala zajednička lovišta (Belej-Osor, Nerezine, Čunski-Kurile i Veli Lošinj) su značajno manja te im se površine kreću od 2.215 ha do 5.115 ha.

Rekreacijsko-avanturistički turizam - prostorna raznolikost i očuvanost prirodnih resursa nedvojbeno omogućuje GML izuzetne prednosti za pružanje različitih rekreacijsko-avanturističkih aktivnosti. Na području GML stvoren je proizvod sa sadržajima rekreacije tijekom cijele godine na kopnu i moru, a pružaju se u sljedećem:

- 1) Active Trekking (cjelodnevni trekking Lošinjskim stazama)
- 2) Sparožina kup (natjecanje u branju šparoga i istraživanje pješačkih staza)
- 3) Planinarenje (od Osora –Osorščica na najviši vrh otoka Televrin 588 m)
- 4) Geocaching (traženje skrivenih predmeta)
- 5) Biciklističke ture
- 6) Pješačke ture

Navedene aktivnosti turisti ostvaruju na 250 kilometarskoj višenamjenskoj stazi za pješaćenje, biciklizam i trčanje te na 5 kilometarskoj planinarskoj stazi.

Za ostvarenje sportskih aktivnosti na području GML skrbe 2 ronilačka centra, 1 jedriličarski centar, 1 Sunbirds Sports centar, 1 Watersport centar i 1 Saling kayak centar Croyak.

Na temelju navedenog može se primijetiti da je rekreacijsko avanturistički turizam na području GML razvijen i to posebice u segmentima koji se danas smatraju najviše rastućim turističkim proizvodima. U uvjetima novih turističkih trendova, a koji govore u prilog rasta potražnje za aktivnim putovanjima u cilju povećanja kvalitete života, za očekivati je i daljnji rast kako ponude, tako i potražnje za ovim turističkim proizvodima.

Zdravstveni turizam - područje GML tradicionalno je vezano uz proizvode zdravstvenog turizma, koji se, zahvaljujući izuzetnim povoljnim klimatskim obilježjima i blizini tadašnjih važnih Europskih centara političke i gospodarske moći (Austrije, Mađarske, Češke), počeo razvijati tijekom druge polovice 19. stoljeća u klimatsko lječilište. Lošinj obilježava tradiciju zdravstvenog turizma dulju od 120 godina, koja se temelji na sačuvanom prirodnom okruženju, čistoći mora i zraka, blagoj klimi, bogatom i raznolikom biljnom pokrovu, aromatičnim mirisima, uz opuštanje i odmor, blagotvorno djeluje na zdravlje i sreću ljudi. Pored prirodnih i ljekovitih činitelja, na Lošinj se tijekom cijele godine nude brojni programi u prirodi i specijaliziranim ustanovama, koji pomažu ljudima u očuvanju i vraćanju narušene vitalnosti.

Razvoju zdravstvenog turizma na području GML naročito pogoduju: povoljni klimatski uvjeti cijele godine, ugodna klima s više od 2.600 sunčanih sati godišnje, bogatstvo aerosoli u zraku, 262 vrste bentonskih algi u moru te 1200 biljnih vrsta od kojih se 230 ubraja u ljekovito bilje. Tome svemu doprinose objekti na raspolaganju turistima, koji se zanimaju za svoje zdravlje a to su: šetnica vitalnosti, šetnica zdravlja, 250 km višenamjenske staze (pješačenje, biciklizam, trčanje), 5 km planinarske staze, 13 vidikovca te Lječilište Veli Lošinj. Pored navedenih objekata svakako treba istaknuti i brojne terapije koje su uključene u proizvode zdravstvenog turizma a to su: aromaterapija temeljena na Lošinjskoj prirodnoj kozmetici i terapije od ožujka do listopada. Wellness ponuda na području GML do sada je sa svojom izuzetnim tretmanima raspoloživa isključivo u hotelima.

Edukacijski turizam - ruralni prostor GML udovoljava svim bitnim elementima koji su temelj oblikovanja ponude edukacijskog turizma, pri čemu se misli na spoj ekologije, običaja, kulture, gastronomije, ruralnih aktivnosti i drugih zanimljivosti ruralnog prostora. Takva ocjena temelji se na bogatoj prirodnoj baštini koja se ogleda u brojnim zaštićenim i evidentiranim dijelovima prirode, na kopnu (ornitološki, ornitološko-botanički, zoološko-botanički, šumske vegetacije, geomorfološki, spomenici prirode na kopnu, značajni krajobrazi, park šume, spomenici parkovne arhitekture) i na moru (posebni rezervat i spomenik prirode na moru). Nadalje, edukacijski turistički proizvod GML čini i bogata kulturna baština s većim brojem crkava i samostana, antički spomenik kipa atleta Apoksiomena, ostaci spomenika iz rimskog doba (rimske nekropole, putovi, naselja, villa rustica), svjetionici, stari mlinovi za masline „torač“, kašteli, brojne stancije, stara pristaništa, prapovijesne gradine, muzeji, lokacije iz podmorja (ostaci antičkih brodova), pomorska tradicija (Lošinjski kapetani), kulturološki jedinstven otok Susak (folklor, govor) i dr.

Postojeći sadržaji edukacijskog turizma ogledaju se u brojnim radionicama, edukativnim centrima, turama kao što su edukacijske radionice na temu zaštite eko sustava, Lošinjski edukacijski centar, projekt zaštite dupina uključujući i njegovo "usvojanje", edukacijske tura na temu zaštićenih životinjskih vrsta (posjet staništa Bjeloglavog supa i dupina), organizacija eko dana i svečanosti okusa i mirisa.

Međutim, nedovoljno su iskorišteni potencijali poljoprivrednih gospodarstava koji bi u većoj mjeri trebali biti nositelji edukacijskih aktivnosti. Gospodarstvo koja su očuvala tradicionalna obilježja života i proizvodnje najbolji su primjer otvorenog, dinamičkog sustava u kojemu postoji trajna interakcija između čovjeka i prirode, odnosno njezinih živih i neživih sastavnica: biljnog i životinjskog svijeta, tla, vode i zraka. U taj su odnos ugrađeni elementi proizvodnje na principima održivosti prema kojima osnovni cilj nije ostvarivanje visokih prinosa i zarada, već očuvanje potencijala proizvodnih resursa i harmonije u odnosu između čovjeka i prostora.

Kulturni i vjerski turizam - GML je prostor izuzetno vrijednog kulturnog nasljeđa. Njegovu kulturnu baštinu stvarala je povijest niza naroda i država, od Rima, Bizanta, Venecije i Austro-Ugarske. Kulturna baština na kojoj GML temelji kulturni i vjerski turizam navedena je u jednom od prethodnih poglavlja.

Može se ustvrditi da je na području GML došlo do značajnog pomaka u ponudi kulturnog i vjerskog turizma. Prije svega, uloženi su značajni naponi od strane javnog i privatnog sektora ulaganjem u unapređenje prezentacije kulturno-povijesne baštine i stvaranja kulturnih atrakcija. Riječ je aktivnostima u rasponu od obnove pojedinačnih objekata (renoviranje zgrada, fasada) i uređenje prostora (trgovi, šetnice, parkovi) do stvaranja novih kulturnih sadržaja (manifestacije, muzeji) te, isto tako, o naporima specifično turističkog sektora na projektima uljepšavanja mjesta (lokalna, nacionalna i međunarodna natjecanja), uključivanja lokalnih autentičnih vrijednosti u turističku ponudu (tradicionalna gradnja, suveniri, recepti) odnosno rada na projektima turističke interpretacije (signalizacija, interpretacijske ploče, info-centri).

Rezidencijalni i zavičajni turizam - atraktivnost ruralnog prostora GML koju čine povoljni klimatski uvjeti cijele godine, ekološki zaštićen ruralni prostor, prirodne ljepote (krajolici), zdrava prehrana, bogata prirodna baština, bogata kulturna baština predstavlja idealne uvjete za razvoj rezidencijalnog i zavičajnog turizma.

U ovom trenutku, ovaj oblik turizma ostvaruje se u 27 kuća za odmor²⁹, mogućnosti za daljnji razvoj su značajne, a ostvarive su u 14 malih naselja i 185 zgrada (pastirskih stanova) koja su većinom napuštena i u stanju propadanja³⁰.

²⁹Uпитnik o stanju i mogućnostima razvoja ruralnog turizma i njegovih oblika na području GML, listopad 2013.

godine

³⁰Op. cit. Prilog upitniku Pastirski stanovi (ili stancije) na području GML, listopad 2013. godine

5. SWOT ANALIZA MOGUĆNOSTI RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA

Tabela SWOT analize prikazuje polazišni i razvojni potencijal za razvoj ruralnog turizma na području Grada Malog Lošinja kroz prepoznate snage i mogućnosti koje se trebaju u budućnosti očuvati i dalje unapređivati, pri čemu će realizacija tih razvojnih potencijala prvenstveno ovisiti o sposobnosti uklanjanja utvrđenih vlastitih slabosti i vanjskih ograničenja. Veći dio elemenata SWOT analize definirana je na temelju podataka i pokazatelja koji su ustanovljeni u osnovnoj analizi područja obuhvata ovog programa. Radi preglednijeg i razumljivijeg prikaza, elementi SWOT-a grupirati će se u 4 tematske cjeline:

- 1) Prirodna i kulturna baština
- 2) Društvena obilježja
- 3) Ruralno gospodarstvo i infrastruktura
- 4) Održivo upravljanje i zaštita okoliša

Tablica 9: SWOT analiza razvoja ruralnog turizma na području Grada Malog Lošinja

Prirodna i kulturna baština	
Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • Velika biološka i krajobrazna raznolikost sa 939 autohtonih biljnih vrsta • Splet prirodnih i mikroklimatskih čimbenika sa priznatim ljekovitim djelovanjem • Zaštićena prirodna područja – ornitološki rezervat, morski rezervat dupina, park šume, spomenici prirode • Očuvana međunarodno priznata kulturno-povijesna i tradicionalna baština (kip Apoksiomena, nošnja otoka Suska) • Zaštita autentične arhitekture naselja Osor • Prirodne ljepote područja zadržale su izvorne vrijednosti, nedevastirane ljudskim djelovanjem • Izuzetna kvaliteta zraka, sa velikim sadržajem aeroplanktona i aromatičnih mirisa • Raznolikost autentičnog krajolika na malom geografskom prostoru (Osorčica, otok Susak) 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska količina i loš godišnji raspored oborina ograničavaju rast vegetacije i intenzivniji razvoj poljoprivrede • Niska razina tehnologije i napuštanje poljoprivrede dovodi do degradiranja poljoprivrednih površina i zarastanja u makiju • Nekontrolirano širenje invazivnih vrsta (morske alge) i alohtone divljači (divlja svinja) • Najveći dio obale je hridinast, teško pristupačan, manje od 2% obale je šljunkovito • Izraženi procesi erozije tla, posebice na otocima Susak, Unije i Srakane, nepovoljno utječe na razvoj biljnih zajednica i poljoprivrede
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Raste potražnja za izvornim, nedirnutim, ekološki očuvanim područjima • Visoka insolacija (2.600 sati godišnje) pogoduje korištenju obnovljivih izvora energije • Obnova zapuštenih građevina i lokaliteta spomeničke, povijesne i panoramske vrijednosti • Kontroliranom rekonstrukcijom zapuštenih i 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna gospodarska valorizacija prirodne, povijesne i kulturne baštine povećava rizik od njihove daljnje devastacije i propadanja • Neriješeno vlasništvo na elementima kulturne baštine onemogućava njihovo održavanje i obnovu • Velike ljetne suše u kombinaciji sa

PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA



<p>izgradnjom novih objekata može se oplemeniti prostor i proširiti turistička ponuda</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobar zemljopisni i geostrateški položaj osnova su za snažnije povezivanje sa razvijenijim regijama EU • Uključenost izrazito velikog dijela područja GML u NATURA 2000 predstavlja dugoročnu garanciju očuvanja i održivog razvoja 	<p>nepristupačnim terenima obraslim šumskom vegetacijom prijetnja su izbijanja većih požara</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odredbe NATURA 2000 otežavaju postupak realizacije, rekonstrukcije i izgradnje objekata, te poslovanja na područjima obuhvata
Društvena obilježja	
Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • Ruralni prostor pruža mogućnosti kvalitetnijeg života u skladu sa prirodom, zdravom prehranom i slično • Zadovoljavajuća struktura i kapaciteti školskog obrazovanja • Visoki udio visokoobrazovanog stanovništva • Multikulturalnost i tolerantnost su tradicionalna obilježja lokalnog stanovništva • Dobra organizacija i zadovoljstvo dionika radom gradskih službi u sektorima turizma i poljoprivrede 	<ul style="list-style-type: none"> • Depopulacija i niska gustoća naseljenosti – niža od županijskog i državnog prosjeka • Starenje stanovništva – lošija starosna struktura nego na razini županije i države • Smanjenje broja djece školske dobi i dislociranost povećava troškove obrazovanja • Slab povratak mladih na otok nakon studija • Nedostatak domaćeg kvalitetnog turističkog i ugostiteljskog kadra • Visoka stopa nezaposlenosti izvan turističke sezone i među mladim ljudima • Samo 37% stambenih jedinica koristi se za stalno stanovanje
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Rješavanjem komunalne i društvene infrastrukture mijenja se svijest o višoj kvaliteti i komforu stanovanja u ruralnom prostoru • Zadržavanje i proširivanje elemenata društvene infrastrukture (čuvanje djece jasličke i vrtičke dobi, mogućnosti za društveno uključivanje i zabavu) doprinosi se zadržavanju i povratku mladih obitelji na ruralni prostor • Programima stipendiranja utječe se na povratak i ostvarenje poslovne karijere visokoobrazovanih mladih sugrađana • Potpora diversifikaciji ruralnih aktivnosti omogućuje poljoprivrednom i ruralnom stanovništvu osiguranje dodatnih prihoda • Razvojem poljoprivrede, posebice maslinarstva i ovčarstva, omogućuje se zapošljavanje stanovništva izvan turističke sezone • Organizacijom programa cjeloživotnog učenja potiče se prekvalifikacija nezaposlenih, poduzetnička inicijativa i samozapošljavanje 	<ul style="list-style-type: none"> • Slaba naseljenost prepreka je za uravnoteženi razvoj ruralnog prostora • Nedostatak mladih ljudi koji bi usvajali nove tehnologije i bili nositelji razvojnih projekata • Neadekvatna populacijska i gospodarska politika prema otočnim područjima, te nedovoljna infrastrukturna opremljenost osnova su za daljnju depopulaciju i senilizaciju stanovništva na ruralnom prostoru • Nizak vitalni indeks (84,7% u 2011. godini) ograničava razvoj turizma na ruralnom prostoru • Prekomjernom i nekontroliranom izgradnjom objekata za povremeno stanovanje može se devastirati ruralni prostor

PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA



Ruralno gospodarstvo i infrastruktura	
Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • Postojanje značajnog broja smještajnih kapaciteta u ruralnom prostoru • Povećanje ukupnog broja dolazaka i noćenja turista u destinaciju od čega su 86% strani gosti • Zemljišne površine, klima i vegetacija pogodni su za snažniji razvoj maslinarstva, ovčarstva i kozarstva kao osnove za razvoj agroturizma • Dvije osnovne poljoprivredne proizvodnje, ovčarstvo i maslinarstvo) prema potrebi za radnom snagom su komplementarne sa turističkom djelatnošću • Izravna prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda turistima na kućnom pragu • Proizvodnja turistički atraktivnih poljoprivrednih proizvoda (maslinovo ulje, med od kadulje, meso janjadi) • Veliki udio poljoprivrednih gospodarstava koji su upisani u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i ARKOD sustav • Najveći udio radne snage (71%) zaposlen je u uslužnim djelatnostima, u prvom redu u ugostiteljstvu i trgovini, koje su osnova turizma • Stoljetna tradicija u zdravstvenom i wellness turizmu za kojima je, na međunarodnom tržištu, evidentiran veliki rast potražnje (15% godišnje) • Postojanje morskih pristaništa i marina • Niska izgrađenost ruralnog prostora 	<ul style="list-style-type: none"> • Nezadovoljavajuća dostupnost destinacije - ovisnost o trajektnom prometu, loša cestovna infrastruktura (bez brzih cesta), niska razina opremljenosti aerodroma • Turistička aktivnost je kratka, sezonskog karaktera • Glavna otočka cesta neprilagođena je za prometovanje biciklista • Privatni smještaj disperziran je na širokom prostoru iz čega proizlazi skupa i neracionalna izgradnja i održavanje javne i komunalne infrastrukture • Nedostatak udruživanja malih iznajmljivača smještaja i nositelja drugih turističkih usluga • Nedostatak standarda i oznaka kvalitete turističkih proizvoda i sadržaja • Neriješeni vlasnički odnosi na zemljištu i objektima onemogućavaju njihovo stavljanje u funkciju razvoja poljoprivrede i ruralnog turizma • Usitnjenost parcela i zemljišnih posjeda • Neorganiziranost i nepovezanost poljoprivrednih proizvođača u segmentu proizvodnje i prodaje (horizontalno) kao i sa prerađivačima i otkupljivačima (vertikalno) • Nizak stupanj poduzetničke inicijative i nespремnost poljoprivrednih gospodarstava za veća ulaganja i preuzimanje poslovnih rizika • Nedovoljna pokrivenost ruralnog prostora električnom mrežom • Nepostojanje vodoopskrbnog sustava (vodosprema i opskrba mreža) na otocima
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Unaprjeđenjem tehnologije i organizacije ostvario bi se višestruki rast poljoprivredne proizvodnje, posebice ovčarstva • Povećanje maslinarske proizvodnje čišćenjem i revitalizacijom zapuštenih maslinika • Povećanje kapaciteta komercijalnih poljoprivrednih gospodarstava • Razvoj preradbenih i doradbenih kapaciteta u poljoprivredi • Nezagađeni tlo, zrak i voda preduvjeti su za brzi i snažniji razvoj ekološke poljoprivrede • Povećanje šumskih površina i bogatstvo divljači podloga su za snažniji razvoj lovno-gospodarskog turizma 	<ul style="list-style-type: none"> • Veliki udio poljoprivrednih površina nije upisan u ARKOD sustav bez čega neće biti moguće koristiti sredstva EU za ruralni razvoj • Niska razina tehnologije i organizacije, te slab interes mladih, prijetnja su opstanku značajnog dijela poljoprivrednih gospodarstava • Dugotrajnost procesa administrativne pripreme odgađa realizaciju poduzetničkih ideja i odbija investitore • Lošiji uvjeti financiranja investicija i poslovanja u gospodarstvu u odnosu na konkurentsko turističko okruženje • Neinformiranost i nedostatak kvalitetne

PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA



<ul style="list-style-type: none"> • Velike mogućnosti plasmana poljoprivrednih proizvoda u ugostiteljsko-turističkom sektoru • Uređenje zapuštenih pastirskih stanova i drugih objekata u živopisne objekte za iznajmljivanje turistima • Novi trendovi u turističkoj potražnji su aktivni odmor, rekreacija i zdravlje, boravak u prirodi • Kontinuirani rast interesa emitivnih tržišta za mediteranske destinacije • Jačanje svijesti o multifunkcionalnoj ulozi poljoprivrede i turizma u očuvanju i održivom razvoju ruralnog prostora • Raspoloživi EU fondovi trebaju se koristiti u većoj mjeri za razvoj poduzetništva u poljoprivredi i ruralnom turizmu • Korištenje raspoloživih EU fondova za realizaciju većih infrastrukturnih projekata: uređenje pješačkih i biciklističkih staza, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda, asfaltiranje nerazvrstanih cesta, sustave za eksploataciju obnovljivih izvora energije • Jačanje zračnog prometa kroz povezivanje sa susjednim aerodromima u Puli i na otoku Krku 	<p>konzultantske potpore otežavaju pripremu projekata na EU fondove</p> <ul style="list-style-type: none"> • Loša kvaliteta putova ograničava pristupačnost turistički atraktivnim područjima • Teškoće u rješavanju pristupnih putova i ostale infrastrukture zapreka su realizaciji novih poduzetničkih projekata
Održivo upravljanje i zaštita okoliša	
Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • Dobro očuvana prirodna staništa i okoliš • U svim naseljima organizirano je sakupljanje, odvoz i odlaganje komunalnog otpada • Veliki dio prostora GML uvršten je u područja Natura 2000 koja podrazumijeva veću brigu o održivom upravljanju prirodnim resursima 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna razina svijesti i informiranosti stanovništva o zaštiti okoliša, održivom razvoju i korištenju obnovljivih izvora energije • Nepostojanje prakse i infrastrukture za odvojeno prikupljanja otpada • Neadekvatna lokacija odlagališta komunalnog otpada
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Klimatska i reljefna obilježja pogoduju korištenju obnovljivih izvora energije, posebice sunca i vjetra • Davanje županijskih poticaja za projekte koji koriste obnovljive izvore energije • Primjenom učinkovitijih sustava javne rasvjete čuva se ekosustav i štite životinjske vrste 	<ul style="list-style-type: none"> • Neadekvatno zbrinjavanje nus proizvoda ovčarske proizvodnje (vuna, grla za rashod, lešine) predstavlja prijetnju ekosustavu • Neodgovarajući sustavi odvodnje komunalnih voda tijekom ljetnih mjeseci i izostanak cjelovitog sustava zbrinjavanja otpada može dovesti do onečišćenja prirodnih resursa

Elementi iskazani u SWOT analizi koristiti će se u nastavku kao podloga za utvrđivanje ciljeva, prioriteta i mjera ovog Programa na način da njihova provedba u najvećoj mjeri doprinese rješavanju ustanovljenih problema i ograničenja, odnosno iskorištavanju komparativnih prednosti za razvoj ruralnog turizma na području Grada Malog Lošinja.

6. VIZIJA I CILJEVI RAZVOJA

Razvojna vizija sadrži prikaz budućeg željenog stanja ruralnog turizma na području Grada Malog Lošinja, odnosno daje odgovor na pitanje na koji se način ova gospodarska djelatnost želi razvijati u predstojećem razdoblju. Vizija je definirana tako da definira odredište na koje se kroz određeni vremenski period želi stići.

Vizija glasi:

Ruralni prostor Grada Malog Lošinja je vitalno i privlačno mjesto za život domicilnog stanovništva i za boravak gostiju kojima su na raspolaganju raznoliki atraktivni sadržaji u skladu s lokalnim obilježjima prirode, kulture, tradicije, načina života i gospodarskih aktivnosti, posebice u poljoprivredi. Zadovoljavanjem njihovih potreba kroz ponudu smještaja, prehrane i pića, rekreacije, animacije, edukacije, zdravstvenih i ostalih oblika usluga, gostima se prezentira specifični, originalni identitet ovog ruralnog područja na način koji dugoročno osigurava njegov održivi razvoj poštujući načela gospodarskog napretka, očuvanja okoliša i društvene stabilnosti.

6.1. OSNOVNI CILJEVI RAZVOJA

Strateški ciljevi razvoja ruralnog turizma na području Grada Malog Lošinja sadrže konzistentan i sažet opis očekivanih ishoda s jasno izraženim i mjerljivim postignućima koja proizlaze iz vizije. Ciljevi su definirani tako da budu mjerljivi (kako bi se mogla procijeniti njihova ostvarljivost), ostvarivi (imati minimum prihvatljive razine izvodivosti), jasno formulirani (općenite ciljeve treba izbjegavati), s određenim rokom ostvarenja, međusobno sukladni (ne smiju se preklapati), sveobuhvatni, društveno i okolišno prihvatljivi, da pridonose razvoju prostora koji je određen vizijom te su usklađeni sa ciljevima Plana ukupnog razvoja Grada Malog Lošinja 2013.-2020., Strategije ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2008-2013. i Strategije razvoja turizma RH do 2020. godine.

Razvojni ciljevi, te unutar njih postavljeni prioriteti i mjere provedbe, ustanovljeni su na temelju potreba i problema iskazanih u SWOT analizi.

Strateški ciljevi budućeg razvoja ruralnog turizma na području Grada Malog Lošinja su:

- 1) Povećanje obujma, atraktivnosti i konkurentnosti sadržaja turističke ponude na ruralnom prostoru
- 2) Povećanje obujma i konkurentnosti poljoprivrednog sektora kao preduvjeta za razvoj agroturizma i drugih oblika turizma temeljenih na poljoprivrednoj djelatnosti
- 3) Poboljšanje komunalne i javne turističke infrastrukture
- 4) Očuvanje bioraznolikosti, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa

1) Povećanje obujma, atraktivnosti i konkurentnosti sadržaja turističke ponude na ruralnom prostoru

Imajući u vidu da su sadržaji i raznolikost ponude programa za razonodu, rekreaciju i doživljaj originalnog ambijenta lokalne sredine već poslovično kritične točke hrvatske turističke ponude, proširenje i kvalitetnija implementacija različitih oblika ruralnog turizma predstavlja model kojim se uvažavaju navedene pretpostavke i ostvaruje kvalitativni iskorak u daljnjem razvoju ove turističke destinacije. S obzirom na utvrđene prirodne, kulturne, društvene i gospodarske uvjete na ruralnom području Grada Malog Lošinja postoje povoljni uvjeti za razvoj sljedećih oblika ruralnog turizma: seljački turizam (agroturizam), gastronomski turizam, rezidencijalno-zavičajni turizam, zdravstveni turizam, rekreacijsko-avanturistički turizam, kulturni turizam, lovni i ribolovni turizam, eko-turizam, edukacijski turizam.

U planiranju kapaciteta, programa i sadržaja te shodno tome i u provedbi razvoja svih navedenih oblika ruralnog turizma na području Grada Malog Lošinja, treba uvažavati opće kriterije (standarde) identične za cijelo područje Europe koje je 2005. godine donijela Europsko udruženje seljačkog i seoskog turizma (Eurogites)³¹. Opći kriteriji europske standardizacije ruralnog turizma, koje se zemljama članicama preporuča uklopiti u vlastitu zakonsku i standardizirajuću regulativu, su sljedeći:

- 1) Položaj domaćinstva u prirodnom okruženju, selu ili malom gradu: manje od 5.000 stanovnika u selu/gradu ili u vrlo tipičnim/tradicionalnim naseljima.
- 2) Ruralno okruženje, s izraženim karakteristikama tradicionalne poljoprivrede ili izuzetnim prirodnim vrijednostima (parkovi prirode i slično). Tradicionalna poljoprivreda isključuje prevladavajuću industrijsku poljoprivredu (vizure kojima dominiraju staklenici, ogromni proizvodni objekti i slično).
- 3) Turizam nije glavna ili prevladavajuća aktivnost ili izvor prihoda u okruženju: broj turističkih kreveta ne smije biti veći od broja domicilnog stanovništva.
- 4) Dobra zaštita životne sredine, miran i tih položaj, bez buke ili zagađenja: prihvatljivi su mirisi i buka karakteristični za tradicionalnu poljoprivrednu proizvodnju.
- 5) Autentičnost smještajnih objekata i ambijenta.
- 6) Gostoljubivost koja podrazumijeva osobnu brigu domaćina o gostu.
- 7) Mali kapacitet smještajne jedinice, najviše do 40 kreveta, ako nije drugačije propisano zakonom ili standardizacijom pojedine države članice.
- 8) Društvena i socijalna održivost u kontekstu multi funkcionalnih aktivnosti na ruralnom području.

³¹ <http://www.eurogites.org/documents/>

- 9) Povezanost sa lokalnom zajednicom i tradicionalnom kulturom: minimum je integracija aktivnosti u okvire zajednice iz okruženja, gosti imaju mogućnost da ostvare kontakt sa lokalnom realnošću ukoliko to žele.
- 10) Gostima trebaju u okruženju biti dostupni lokalni poljoprivredni proizvodi i gastronomija.
- 11) Gosti imaju mogućnost upoznavanja lokalne kulture i običaja: stari zanati, zanatski proizvodi, folklor, kulturno naslijeđe.
- 12) Poštivanje propisanih kriterija u ocjenjivanju kvalitete ponude sadržaja ruralnog turizma.

Isključujući kriteriji za razvoj ruralnog turizma su gradski i industrijski lokaliteti uključujući i njihovo bliže okruženje, područja sa bukom, vidljivim i drugim zagađenjima, kao i područja masovnog ili izrazito razvijenog turizma.

Preduvjeti za izgradnju novih objekata i sadržaja na ruralnom prostoru jesu primjena novih tehnologija i ekoloških standarda u zaštiti okoliša, uzimajući u obzir dopustivo opterećenje i vrijednost ambijentalnih značajki prostora. Prilikom planiranja smještaja treba imati na umu da u destinacijama u kojima prevladava obiteljski smještaj (u kućanstvima) javlja se problem upravljanja ovim kapacitetima zbog velikog broja malih dionika. Takva struktura smještaja, dijelom i zbog sezonskog karaktera poslovanja, uvjetuje brojne neracionalnosti u planiranju i/ili kapacitiranju različitih infrastrukturnih sustava što poskupljuje ne samo izgradnju ovih sustava, već i povećava godišnje operativne troškove korištenja i održavanja javne i komunalne infrastrukture.

- 2) Povećanje obujma i konkurentnosti poljoprivrednog sektora kao preduvjeta za razvoj agroturizma i drugih oblika turizma temeljenih na poljoprivrednoj djelatnosti

Unapređenje poljoprivrednog sektora na području GML neophodan je preduvjet kako bi se ostvarili što širi i korisniji multiplikativni učinci koje razvijanje turističke djelatnosti treba polučiti na održivi razvoj ruralnog prostora i ukupne društvene zajednice u okruženju. Ovaj je cilj usmjeren je na stvaranje uvjeta u kojima će poljoprivredna gospodarstva djelovati efikasnije i profitabilnije, poštujući standarde Europske unije u pogledu zaštite okoliša, zdravlja biljaka i životinja, zdravstvene ispravnosti i kakvoće proizvoda, sigurnosti na radu i drugo. Grad treba doprinositi povećanju konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstva kroz unapređenje javne i poljoprivredne infrastrukture, te suradnjom sa institucijama i službama za tehnološku, organizacijsku, marketinšku i tržišnu podršku razvoju poljoprivrednog sektora. Unapređenje tehnologije i povećanje obujma proizvodnje treba ostvariti i kroz privlačenje investitora, posebice za ulaganja u pogone za doradu, preradu i trženje poljoprivrednih proizvoda, čime će se postići veća konkurentnost ovog sektora.

Ostvarenje cilja temelji se na komparativnim prednostima kao što su očuvan okoliš koji je podloga za brzi razvoj ekološke proizvodnje, zemljišne površine, klima i vegetacija pogodni su za snažniji razvoj maslinarstva, ovčarstva, kozarstva, pčelarstva u kojima se dobivaju za turiste atraktivni i cijenjeni proizvodi (maslinovo ulje, med od kadulje, meso janjadi), razvijeno turističko tržište i mogućnost izravne prodaje vlastitih poljoprivrednih proizvoda i slično. Međutim, da bi ove komparativne prednosti postale konkurentne potrebno

je otkloniti niz ograničenja među kojima se ističu usitnjenost i nepovezanost poljoprivrednih gospodarstva, nedovoljno razvijeno poslovno okruženje i slaba investicijska klima, nedovoljan broj tehnološki suvremeno opremljenih poljoprivrednih gospodarstava, nedostatak doradbenih i preradbenih kapaciteta. Potrebno je unaprijediti kvalifikacijsku i kompetencijsku strukturu nositelja poljoprivrednih gospodarstava, poticati investiranje u poljoprivredno zemljište, objekte, opremu i stočni fond, poboljšati implementaciju novih tehnologija i inovacija u razvoju proizvodnih procesa i proizvoda. Nužno je provesti modernizaciju i unaprjeđenje tehnologije poljoprivrednih proizvodnji s ciljem povećanja učinkovitosti, smanjenja proizvodnih troškova, otvaranja novih tržišnih mogućnosti plasmana u turizmu i smanjenja zagađenja okoliša.

Osnovna analiza gospodarskih značajki područja pokazala je veliki značaj poljoprivrede u gospodarskom razvoju ruralnog područja Grada Malog Lošinja koja imaju svoju stoljetnu tradiciju i već pozicionirane proizvode, pretežito na domaćem tržištu. Kako bi se omogućio daljnji razvoj i konkurentnost poljoprivrede neophodno je uspostaviti kvalitetnu poslovnu infrastrukturu, okrupnjivanje posjeda i proizvodnje te umrežavanje proizvođača koji se trebaju prilagoditi novim tržišnim uvjetima. Posebno velik neiskorišteni potencijal leži u razvoju ekološke poljoprivrede te zaštiti i brendiranju tradicionalnih proizvoda prilagođenih EU standardima.

3) Poboljšanje komunalne i javne turističke infrastrukture

Ovim ciljem želi se prije svega smanjiti nejednakost između ruralnog i urbanog područja kao i između pojedinih ruralnih zajednica na način da je potrebno kontinuirano razvijati i unapređivati osnovnu ruralnu infrastrukturu. Jačanje razvoja i poboljšanje osnovne infrastrukture je jedan od preduvjeta za uravnoteženi gospodarski rast u ruralnom području i za jačanje socijalno-gospodarskih uvjeta života stanovništva na ruralnom području. Velike razlike između pojedinih ruralnih područja ogledaju se prvenstveno u pogledu pokrivenosti i kvalitete postojeće komunalne i društvene infrastrukture. Realizacija investicija u javnu, komunalnu i društvenu infrastrukturu na području obuhvata ovog programa u nadležnosti je Grada Malog Lošinja dok je planiranje i uređivanje turističke infrastrukture u prvenstvenoj nadležnosti lokalne turističke zajednice. Potrebnu pažnju treba posvetiti boljoj cestovnoj povezanosti destinacije sa trajektnim pristaništima, a također i jačanju multimodalnog prometa (morskog i zračnog). Problematika opskrbe pitkom vodom, odvođenja i pročišćavanja otpadnih voda te gospodarenje otpadom zahtijevaju cjelovita i održiva rješenja. Glavne razlike između ruralnih i urbanih područja su u sustavu kanalizacije i vodovoda. Daljnjim ulaganjem u infrastrukturu, modernizacijom prometnica, sanacijom odlagališta otpada i izgradnjom sustava gospodarenja otpadom, u skladu sa standardima Europske unije, dodatno se jačaju postojeće atraktivnosti destinacije. Također, u mediteranskom području veliki su problem šumski požari koji predstavljaju veliku opasnost i rizik za ruralna domaćinstva i gospodarstva. Izgradnjom objekata društvene infrastrukture pokazuje se briga o djeci i mladima, starijima i nemoćnima, skupinama sa posebnim potrebama, invalidima i raznim drugim društvenim skupinama. Razvitak i unapređenje osnovne ruralne infrastrukture neophodno je zbog unapređenja uvjeta života i poslovanja u ruralnim područjima, smanjenja depopulacije i poticanje aktivnog stanovništva na ostanak kako bi se omogućio uravnoteženi rast svih društvenih i gospodarskih djelatnosti, u ovom slučaju s naglaskom na turizam.

Javna turistička infrastruktura podrazumijeva osmišljavanje turističkih atrakcija kao što su tematski i zabavni parkovi, tematske rute, centri cjelogodišnjeg sportskog turizma, kvalitetne biciklističke staze s potrebnom infrastrukturom i suprastrukturom, ronilački i jedriličarski centri te drugi sadržaji nužni za kvalitetno i dugoročno održivo pozicioniranje na tržištu posebnih interesa. Sadržaji javne turističke ponude preduvjet su razvoja kvalitetne turističke djelatnosti i produljenja sezone na ruralnom prostoru te stvaranja međunarodne prepoznatljivosti destinacije.

4) Očuvanje bioraznolikosti, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa

Ljekoviti učinci mikroklimatskih uvjeta, izvorna ekološka očuvanost i živopisna ljepota krajolika su čimbenici ponude po kojima ruralni prostor Grada Malog Lošinja ostvaruje konkurentsku prednost u odnosu na druge turističke destinacije. Stoga se razvoj turizma na ovom području i dalje treba temeljiti na unapređenju zaštite okoliša, očuvanju kvalitete prirodnih resursa te odgovornom i održivom razvoju proizvoda i sadržaja turističke ponude.

Bogatstvo biološke i krajobrazne raznolikosti, ljepota i razmjerna očuvanost prirodnih predjela, reljefna razgibanost i geomorfološka raznolikost, bogata i raznolika vegetacija s brojnim ugroženim i endemičnim biljnim zajednicama, sredozemno biogeografsko područje isprepliću se na razmjerno malom prostoru. Opis obilježja područja obuhvata i SWOT analiza jasno su iskazale da je na području očuvanja okoliša potrebno kontinuirano ulagati kako bi se u cijelosti zadržala postojeća visoka razina očuvanosti okoliša. To se prvenstveno odnosi na očuvanje kvalitete mora i gospodarenje otpadom. Sukladno rezultatima navedenih analiza, te kako bi se ujedno poboljšalo stanje okoliša te se poštivali principi održivog razvoja, u sklopu ovog cilja ce se poticati obnova ili izgradnja infrastrukture potrebne za zaštitu okoliša, ali isto tako i mjere podizanja svijesti različitih skupina građana o njihovoj ulozi u zaštiti okoliša. Uz održivo gospodarenje otpadom i vodim resursima, vrlo veliku ulogu u očuvanju okoliša predstavlja i očuvanje kvalitete zraka i tla kao prirodnih resursa. Prostorno planiranje vrlo je važan instrument za regulaciju razvojnih procesa putem kojega GML može poboljšati svoje potencijale i međusobnu suradnju različitih nadležnih dionika i na taj način osigurati uravnotežen razvoj cjelokupnog područja i integriran sustav zaštite okoliša.

Očuvanje prirodne i biološke raznolikosti ima sve veću ulogu u gospodarskom razvoju te će se, sukladno principima održivog razvoja, poticati očuvanje i unaprjeđenje postojeće biološke i krajobrazne raznolikosti, a također se trebaju ohrabrivati i inicijative za vraćanje dijela izgubljenih svojti i staništa ako je to moguće i opravdano.

Učinkovita energetska opskrba je vrlo važna zbog vrlo velikog utjecaja na zaštitu okoliša i gospodarski razvoj još uvijek ne postoji sustav učinkovitog korištenja energije. Iako su na području GML usvojeni trendovi korištenja obnovljivih izvora i diversifikacije energije, to je još uvijek ispod razine energetske učinkovitosti razvijenijih zemalja. Promjene strukture izvora i potrošnje energije treba uzeti u obzir kod planiranja novih turističkih kapaciteta i razvoja distribucijske mreže, ekonomske učinkovitosti i usklađenosti objekata sa smjernicama zaštite okoliša.



6.2. PRIORITETI I MJERE ZA OSTVARENJE OSNOVNIH CILJEVA

Razradom Programa razvoja ruralnog turizma na području GML definirana su četiri razvojna cilja s pripadajućim razvojnim prioritetima i mjerama koji predstavljaju kratkoročne i srednjoročna rješenja za postizanje ciljeva. Oni su, u tehničkom smislu, poveznica između strateških ciljeva i konkretnih razvojnih projekata te je zadaća ovog programa postizanje konsenzusa između svih relevantnih dionika razvoja ruralnog turizma na području GML u njihovom formuliranju. Naime, nakon definiranja razvojnih mjera slijedi realizacija konkretnih projekata koji predstavljaju odraz strateških opredjeljenja lokalne vlasti, a ovise o mogućnostima i interesima poduzetničkog sektora, pronalaženju strateških poslovnih partnera i investitora za realizaciju kapitalnih infrastrukturnih i gospodarskih projekata, odredbama i uvjetima nacionalne i regionalne zakonske i prostorno planske regulative te niza drugih, trenutno nepredvidljivih, čimbenika tako da se njihov popis u ovom materijalu neće iznositi.

Cilj 1.: Povećanje obujma, atraktivnosti i konkurentnosti sadržaja turističke ponude na ruralnom prostoru

Prioritet 1: Razvoj kvalitetne, prema potrebama kupaca profilirane, ponude smještaja upotpunjene raznovrsnim atrakcijama i sadržajno bogatim programima gastronomske ponude, edukacije, rekreacije i zabave.

Mjera 1: Podizanje kvalitete smještaja u kućanstvima kroz uvođenje dodatnih standarda kvalitete usluga, interesno udruživanje i njihova transformacija u pansione, male i difuzne hotele.

Nositelj: Udruga privatnih iznajmljivača u suradnji sa TZ GML

Mjera 2: Diverzifikacija ponude turističkih kućanstava i njihovo grupiranje po osnovnom sadržaju ponude na ruralne kuće za odmor, pastirske stanove, agroturizme, odmor na ovčjim stazama, bed&breakfast, objekte sa gastronomskom ponudom, objekte sa edukacijskom ponudom, objekte sa ponudom rekreacije i zabave i slično.

Nositelj: TZ GML u suradnji sa Udrugom privatnih iznajmljivača i drugim pružateljima turističkih usluga na ruralnom prostoru.

Prioritet 2: Profiliranje i specijaliziranje gastronomske ponude koja se temelji na tipičnim lokalnim i regionalnim poljoprivredno-prehrambenim namirnicama: meso janjadi, maslinovo ulje i vino sa područja Primorja i Istre, istarski pršut i drugi suhomesnati proizvodi, istarski tartuf, otočki ovčji i kozji sir, med, istarski mladi krumpir, meso istarskog goveda i autohtone divljači, ribe i školjke.

- Mjera 1: Uređivanje kušaonica poljoprivrednih proizvoda u kojima će se nuditi jedan ili nekoliko tipičnih lokalnih ili regionalnih poljoprivrednih proizvoda, isključujući toplu jela
Nositelj: Poljoprivredna gospodarstva u suradnji sa TZ GML, Institutom u Poreču
- Mjera 2: Definiranje tradicionalnih jela i pića tipičnih za destinaciju i turistička kategorizacija ugostiteljskih objekata koji ih nude
Nositelj: TZ GML u suradnji sa udrugom ugostitelja i hotelskim kućama
- Mjera 3: Povezivanje ugostiteljskog i hotelskog sektora sa proizvođačima tipičnih lokalnih i regionalnih prehrambenih proizvoda
Nositelj: TZ GML u suradnji sa udrugom ugostitelja, udrugama proizvođača raznih lokalnih i regionalnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda
- Mjera 4: Organizacija prigodnih gastronomskih manifestacija za promociju vlastitih poljoprivrednih proizvoda i tipičnih lokalnih jela, pića i slastica.
Nositelj: TZ GML u suradnji sa udruženjem ugostitelja, udruženjem poljoprivrednih proizvođača, hotelskim kućama

Prioritet 3: Unapređenje brenda renomirane destinacije zdravstvenog turizma sa nizom novih programa i sadržaja turističke ponude na ruralnom prostoru.

- Mjera 1: Ponuda programa „zdrave prehrane“, relaksirajućih i rekreacijskih tura, aromaterapija te drugih sadržaja turističke ponude u kontekstu specifičnih obilježja klime, vegetacije i poljoprivrede.
Nositelj: Lječilište Veli Lošinj u suradnji sa TZ GML, hotelskim kućama, udrugom ugostitelja, udrugom privatnih iznajmljivača.
- Mjera 2: Specijalizacija sadržaja zdravstvenog turizma, posebice u segmentu liječenja dišnih, alergijskih, dermatoloških i sličnih bolesti
Nositelj: Lječilište Veli Lošinj u suradnji sa Ministarstvom zdravlja RH i Odjelom za zdravstvo PGŽ.
- Mjera 3: Ponuda programa i sadržaja prilagođenih dugotrajnijem boravku osoba treće dobi.
Nositelj: Privatni poduzetnici u suradnji sa zdravstvenim i socijalnim ustanovama.
- Mjera 4: Strateško povezivanje s međunarodno prepoznatljivim pružateljima usluga zdravstvenog turizma u zemljama relevantnog emitivnog okruženja (Njemačka, Austrija, Italija, Slovenija).

Nositelj: Lječilište Veli Lošinj u suradnji sa GML, TZ GML

Prioritet 4: Eko, etno i kulturni turizam razvijati putem sadržaja i programa kojima se ističe očuvanost pejzaža i bio raznolikosti te autentičnost tradicijske i kulturne baštine. Sustav doživljaja temelji se posebno na ponudi i nadogradnji nekoliko međunarodno prepoznatljivih sadržaja kao što su rezervat dupina, ornitološki rezervat, park šume, kip Apoksiomena, nošnja otoka Suska i slično.

Mjera 1: Revitalizacija i turističko opremanje objekata kulturne i sakralne baštine, osmišljavanje tematskih kulturnih cesta, te uvođenje kulturnih sadržaja nove generacije koji omogućuju kreativno izražavanje i interakciju s lokalnim ambijentom i kulturom što je moguće ostvariti npr. prenamjenom nekorištenih vojnih objekata u prostore za različita kulturna događanja i manifestacije.

Nositelj: Muzej GML u suradnji sa TZ GML, Crkvom, MORH-om,

Mjera 2: Revitalizacija pastirskih stanova i drugih napuštenih ruralnih cjelina u etno sela kojima je nužno osigurati životnost predstavljanjem sadržaja o lokalnim običajima, nošnji, folkloru, starim zanatima i slično.

Nositelj: Strateški investitori u suradnji sa GML, Muzejom GML, TZ GML,

Mjera 3: Razvoj i tematsko povezivanje programa koji turistima nude sadržaje zabave i edukacije u cilju poticanja boljeg razumijevanja važnosti očuvanja i održivog korištenja prirodnih resursa i bioraznolikosti.

Nositelj: TZ GML u suradnji sa Institutom „Plavi svijet“, Javnom ustanovom „Priroda“,

Prioritet 5: Kroz sadržaje i programe rekreacijskog i avanturističkog turizma u što većoj mjeri koristiti potencijale i atraktivnosti prirodnih resursa i društvene infrastrukture.

Mjera 1: Unaprjeđenje kvalitete i obujma lovnog i ribolovnog turizma kroz povećanje fondova turistički interesantne divljači, bolju suradnju sa poljoprivrednim proizvođačima i turističkim agencijama te ponudu novih sadržaja: edukacija, promatranje, foto lov, kontakt sa divljači i slično.

Nositelj: Lovačke i ribolovne udruge u suradnji sa TZ GML, turističkim agencijama, udrugama poljoprivrednika.

Mjera 2: Korištenje mogućnosti specifičnih oblika rekreacije u svrhu predstavljanja prirodnih ljepota i atraktivnosti destinacije: ronjenje, speleologija, slobodno penjanje, morski kajak i slično.

Nositelj: TZ GML u suradnji sa lokalnim i regionalnim sportskim i rekreativnim udrugama i klubovima.

Mjera 3: Označavanje autohtonih biljnih vrsta uz poučne staze i razne druge ture primjerenim, atraktivnom turističkom signalizacijom u svrhu informiranja i

edukacije posjetitelja

Nositelj: TZ GML u suradnji sa JU Priroda, GML,

Mjera 4: U programe turističke ponude uključiti sadržaje i atraktivnosti ostalih otoka arhipelaga putem organiziranja taksi boat-a, iznajmljivanja brodica, panoramske vožnje avionom, zmajevi na motorni pogon

Nositelj: Pružatelj turističke usluge u suradnji s turističkim agencijama, TZ GML, kućanstva na otocima

Prioritet 6: Program uređenja i opremanja malih plaža u uvalama koje su pretežito dostupne samo sa morske strane čime se podiže atraktivnost cjelokupne destinacije, potiču djelatnosti brodskog taksiranja, jednodnevnih turističkih izleta i ruta, podiže kvaliteta jahting turizma i drugi pozitivni učinci.

Mjera 1: Davanje pojedinih nepristupačnih uvala i neuređenih plaža u koncesiju pri čemu koncesionar ima obavezu njihovog uređivanja, opremanja i održavanja, kao i isključivo pravo dugogodišnjeg iznajmljivanja iste turistima.

Nositelj: Lokalni poduzetnici u suradnji sa GML, stručnjacima za ekologiju i zaštitu okoliša

Prioritet 7: Informiranje, edukacija i prijava projekata dionika turističkog sektora na razne strukturne fondove EU u cilju dobivanja bespovratnih financijskih sredstava.

Mjera 1: Organiziranje savjetovanog centra sa zadaćom informiranja poduzetnika u turističkom sektoru o mogućnostima, kriterijima i procedurama dobivanja bespovratnih sredstava namijenjenih unapređenju i diverzifikaciji ruralnih gospodarskih aktivnosti.

Nositelj: GML u suradnji sa Institutom u Poreču i drugim konzultantskim tvrtkama

Mjera 2: Osposobljavanje stručnih službi grada i turističke zajednice za apliciranje projekata namijenjenih izgradnji komunalne i javne turističke infrastrukture, održivom korištenju prirodne i kulturne baštine, turističkoj promociji destinacije i slično.

Nositelj: GML u suradnji sa TZ GML, Ministarstvom regionalnog razvoja, Institutom u Poreču, Institutom za turizam u Zagrebu i drugim konzultantskim tvrtkama

2. cilj: Povećanje obujma i konkurentnosti poljoprivrednog sektora kao preduvjeta za razvoj agroturizma i drugih oblika turizma temeljenih na poljoprivrednoj djelatnosti**Prioritet 1: Povećanje obujma i unaprjeđenje tehnologije proizvodnje poljoprivrednih proizvoda za koje postoje povoljni agroekološki uvjeti i izražene konkurentske prednosti**

Mjera 1: Povećanje obujma i unaprjeđenje tehnologije u ovčarstvu, kozarstvu, maslinarstvu, povrćarstvu, vinogradarstvu, pčelarstvu, smokvarstvu i drugih poljoprivrednih proizvodnji.

Nositelj: Udruženje poljoprivrednih proizvođača u suradnji sa Institutom u Poreču, Agronomskim fakultetom u Zagrebu, poljoprivredno-savjetodavnom službom,

Mjera 2: Potpora gradskih stručnih službi u provođenju mjera zemljišne politike u cilju okrupnjavanja posjeda i povećanja proizvodnog potencijala.

Nositelj: GML u suradnji sa Agencijom za poljoprivredno zemljište, vlasnicima nekorištenog poljoprivrednog zemljišta, Institutom u Poreču

Mjera 3: Usmjeravanje proračunskih sredstava Grada u poticanje ograđivanja pašnjaka, revitalizacije zapuštenih maslinika, krčenja zaraslih poljoprivrednih površina, podizanja višegodišnjih nasada, seljenju pčelinjih zajednica i ostalih konkretnih aktivnosti kojima se podiže učinkovitost korištenja raspoloživih proizvodnih resursa u poljoprivredi.

Nositelj: GML u suradnji sa udruženjima poljoprivrednih proizvođača, Institutom u Poreču

Prioritet 2: Bolja organizacija poljoprivredno-preradbenog sektora u cilju povećanja ekonomske i tržišne efikasnosti poslovanja

Mjera 1: Horizontalno poslovno povezivanje poljoprivrednih gospodarstava radi zajedničkog efikasnijeg korištenja proizvodnih resursa (mehanizacija i oprema, objekti, ljudski resursi), provođenja postupaka označavanja proizvoda, nastupa na tržištu, nabave inputa i slično.

Nositelj: GML u suradnji sa većim poljoprivrednim proizvođačima, Zadružnim savezom, Institutom u Poreču i drugim konzultantskim tvrtkama

Mjera 2: Vertikalno poslovno povezivanje poljoprivrednih gospodarstava radi kvalitetnijeg plasmana proizvoda (sa ugostiteljskim i trgovačkim sektorom, sa većim hotelskim tvrtkama, sa prerađivačima poljoprivrednih proizvoda), radi povoljnije nabave materijala i sirovina (sa dobavljačima inputa)

Nositelj: Udruženje poljoprivrednih proizvođača u suradnji sa hotelskim tvrtkama, ugostiteljima, prerađivačima

PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA 

Mjera 3: Povezivanje poljoprivrednog sektora sa istraživačkim i razvojnim institucijama i ustanovama radi dobivanja konzultantske potpore i rješavanja konkretnih poslovnih problema.

Nositelj: Udruženje poljoprivrednih proizvođača u suradnji sa Institutom u Poreču, Agronomskim fakultetom u Zagrebu i drugim stručnim istraživačkim i razvojnim institucijama.

Prioritet 3: Privlačenje investitora za ulaganje u infrastrukturne projekte od strateškog interesa za daljnji razvoj poljoprivrednog sektora

Mjera 1: Izgradnja pogona za obradu mesa i ostalih nus proizvoda iz ovčarske i kozarske proizvodnje.

Nositelj: Strateški investitor u suradnji sa GML, udruženjem ovčara, Agronomskim fakultetom u Zagrebu.

Mjera 2: Izgradnja pogona za skladištenje, doradu i preradu raznih proizvoda iz povrćarske i voćarske proizvodnje.

Nositelj: Strateški investitor u suradnji sa GML, udruženjem povrćara i voćara, Institutom u Poreču, Agronomskim fakultetom u Zagrebu.

Mjera 3: Izgradnja pogona za obradu raznog ljekovitog i aromatičnog bilja.

Nositelj: Strateški investitor u suradnji sa GML, udruženjem proizvođača i sakupljača ljekovitog i aromatičnog bilja, Institutom u Poreču, Agronomskim fakultetom u Zagrebu.

Prioritet 4: Potpora proizvodnji, marketinškoj pripremi i plasmanu ekoloških, autohtonih i drugih poljoprivrednih proizvoda više dodane vrijednosti za ponudu na turističkom tržištu

Mjera 1: Edukativni i informativni programi za proizvođače proizvoda više dodane vrijednosti (meso janjadi, ekstra djevičansko maslinovo ulje, med od kadulje, ekstrakti ljekovitog i aromatičnog bilja i slično).

Nositelj: Udruženja poljoprivrednih proizvođača u suradnji sa Institutom u Poreču, Agronomskim fakultetom u Zagrebu

Mjera 2: Razvoj tržnih marki, konfencioniranje i označavanje autohtonih poljoprivrednih proizvoda: Creska i Lošinjska janjetina, Lošinjski med od kadulje

Nositelj: Udruženja poljoprivrednih proizvođača u suradnji sa Institutom u Poreču, Agronomskim fakultetom u Zagrebu i druge konzultantske tvrtke

Mjera 3: Otvaranje kušaonica i tematskih gastro-edukativnih putova autohtonih poljoprivrednih proizvoda.

Nositelj: TZ GML u suradnji sa Udruženjem poljoprivrednih proizvođača, hotelskim kućama, udruženjem ugostitelja

**3. cilj: Poboljšanje komunalne i javne turističke infrastrukture****Prioritet 1: Unaprjeđenje komunalne i prometne infrastrukture**

Mjera 1: Proširenje i uspostava cjelovitih i uravnoteženih sustava vodoopskrbe, sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda i sustava gospodarenja otpadom.

Nositelj: Komunalno poduzeće GML u suradnji sa regionalnom vodovodnom tvrtkom

Mjera 2: Unaprjeđenje postojeće cestovne, pomorske i zračne povezanosti destinacije

Nositelj: GML u suradnji sa Ministarstvom prometa RH, Hrvatskim cestama, Upravom za ceste PGŽ, brodskim i avio prijevoznicima.

Prioritet 2: Uvođenje standarda i simbola u označavanju nositelja, programa i sadržaja turističke ponude na ruralnom prostoru.

Mjera 1: Definiranje standarda u kategorizaciji nositelja turističke ponude po pojedinim oblicima ruralnog turizma

Nositelj: TZ GML u suradnji sa dionicima turističkog sektora na području GML, Institutom za turizam u Zagrebu

Mjera 2: Definiranje kriterija i simbola za označavanje turističke atraktivnosti lokacije, turističkih proizvoda i sadržaja

Nositelj: TZ GML u suradnji sa Institutom u Poreču, Institutom za turizam u Zagrebu

Prioritet 3: Uređenje mreže vidikovaca povezanih panoramskim cestama i avanturističkim sadržajima

Mjera 1: Uređenje pješačkih, biciklističkih i konjičkih staza u koje su uključeni vidikovci, atraktivne lokacije, poligoni za brdski biciklizam, mjesta s gastronomskom ponudom, kušaonice, odmorišta

Nositelj: TZ GML u suradnji sa GML, lokalnim sportskim i rekreativnim društvima

Mjera 2: „Uređivanje“ prostora uz staze kreiranjem odgovarajuće „otočke scenografije“: polja ljekovitog i aromatskog bilja, nasadi maslina, smokava i drugih mediteranskih kultura, uređeni pašnjaci sa stadima ovaca i koza, rekonstruirani objekti autohtone arhitekture, pristup „divljim“ morskim uvalama

Nositelj: TZ GML u suradnji sa udrugama poljoprivrednih proizvođača, vlasnicima objekata autohtone arhitekture, koncesionarima „divljih“ uvala



Prioritet 4: Uključivanje u model destinacijske menadžment organizacije (DMO) i unaprjeđenje turističko-informativnog sustava

- Mjera 1: Kreiranje Internet stranice i izrada video uradaka, brošura, vodiča, mapa, postera, razglednica i ostalih specifičnih promotivno-informativnih materijala u funkciji kreiranja i pozicioniranja destinacije na međunarodnom turističkom tržištu.
Nositelj: TZ GML u suradnji sa marketinškim tvrtkama u turizmu, lokalnim turističkim agencijama, međunarodno afirmiranim turističkim agencijama
- Mjera 2: Povećanje efikasnosti menadžmenta destinacije organiziranjem partnerstva i koordinacijom između javnog, privatnog i civilnog sektora.
Nositelj: TZ GML u suradnji sa GML, TZ Grada Cresa, Gradom Cresom te svim subjektima privatnog i civilnog sektora zainteresiranim za razvoj turizma u destinaciji „Cres – Lošinj“.
- Mjera 3: Specijalizacija turističkih agencija u smislu njihove orijentacije na promidžbu i prodaju ruralnih turističkih proizvoda i sadržaja na području destinacije.
Nositelj: Lokalna turistička agencija u suradnji sa međunarodno afirmiranim agencijama, TZ GML.
- Mjera 4: Učlanjivanje destinacije u međunarodne institucije i udruženja ruralnog turizma čime se podiže imidž i kredibilitet na međunarodnom turističkom tržištu
Nositelj: TZ GML u suradnji sa međunarodnim institucijama i udruženjima ruralnog turizma (EuroGites,



4. cilj: Poboljšanje društvenih obilježja, očuvanje bioraznolikosti, te održiva uporaba i zaštita prirodnog i kulturnog naslijeđa.

Prioritet 1: Poboljšanje demografskih i socijalnih obilježja kao preduvjeta unapređenja turističke ponude i dugoročnog razvoja destinacije.

Mjera 1: Financijska i administrativna potpora poduzetničkim projektima u ruralnom turizmu i poljoprivredi s naglaskom na one čiji su nositelji osobe mlađe od 40 godina ili fakultetski obrazovane osobe ili žene ili doseljenici na trajni boravak.

Nositelj: GML u suradnji sa bankarskim sektorom

Mjera 2: Provođenje programa cjeloživotnog obrazovanja za stjecanje kvalifikacija i unapređenje poslovanja u sektorima turizma i poljoprivrede kako bi se potaknula inovativnost, poduzetništvo i samozapošljavanje.

Nositelj: GML u suradnji sa visokim učilištima, institutima i obrtničkim školama.

Prioritet 2: Povezivanje prirodne i kulturne baštine u cilju stvaranja cjelovite i sadržajne turističke ponude.

Mjera 1: Kreiranje mreže tematskih putova za povezivanje većih turističkih centara sa ruralnim prostorom kroz pješačke, biciklističke, konjičke, brodsko-izletničke i ostale rute u svrhu predstavljanja turistički atraktivnih sadržaja prirodne i kulturne baštine.

Nositelj: TZ GML u suradnji sa hotelskim tvrtkama, muzejom GML,

Mjera 2: Edukacija i specijaliziranje turističkih vodiča za prezentaciju turističkih programa u cilju promocije bioraznolikosti i održivog korištenja prirodne i kulturne baštine.

Nositelj: TZ GML u suradnji sa udrugom turističkih vodiča,

Mjera 3: Obnova, obilježavanje i zaštita suhozida, objekata izvorne arhitekture i drugih kulturno-spomeničkih objekata u svrhu očuvanja tradicionalnog izgleda i kulturnog identiteta prostora.

Nositelj: Muzej GML u suradnji sa TZ GML, vlasnicima zemljišta i objekata, konzervatorima

PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA



Prioritet 3: Poticanje projekata vezanih za korištenje obnovljivih izvora energije.

Mjere 1: Edukacija dionika turističkog sektora o mogućnostima, načinima i koristima korištenja obnovljivih izvora energije.

Nositelj: Odjel za zaštitu okoliša GML u suradnji sa stručnim ustanovama

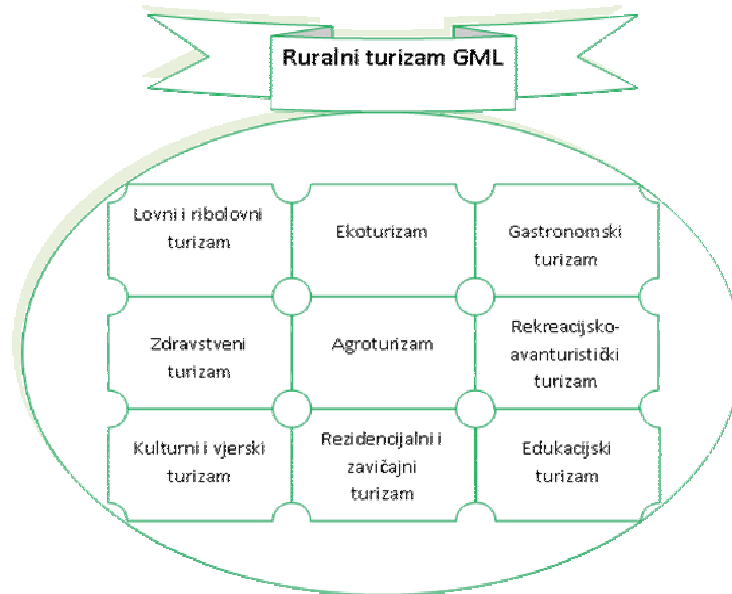
Mjera 2: Administrativna i financijska potpora projektima koji koriste obnovljive izvore energije, posebice sunca i vjetra

Nositelj: Odjel za zaštitu okoliša GML u suradnji sa Ministarstvom zaštite okoliša RH, HERA-om.



7. PERSPEKTIVE RAZVOJA POJEDINIH OBLIKA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GML

Prilikom razvoja pojedinih oblika ruralnog turizma na području Grada Malog Lošinja, treba voditi računa o njihovoj međusobnoj povezanosti.



Analiza stanja turizma na ruralnom prostoru GML je ukazala na njegov skromni razvoj vidljiv u nedostatku raspoloživih objekata i kapaciteta smještaja i prehrane turista, zatim zanemarene poljoprivredne proizvodnje.

Da bi se osigurao ubrzani razvoj potrebnih objekata kapaciteta za prihvata turisti na ruralnom području doneseni su u GML kriteriji za izgradnju građevina u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti i pružanja ugostiteljskih i turističkih usluga. Prema Zakonu o prostornom uređenju NN 153/13 (ZOP) određeni kriteriji su:

1. Parcela veličine najmanje 3 ha
2. Dozvoljena udaljenost najmanje 100 m od obalne crte
3. Izgradnja prizemne građevine ukupne građevinske površine do 400 m², visine do 5m, uz izgradnju ukopanog podruma do 1000 m² građevinske površine
4. Izgradnja je dozvoljena najmanje 200 m od rubnog područja najbližeg naselja ili stana, a bliže uz suglasnost Konzervatorskog odjela u Rijeci

Slijedom navedenog, usklađeni su i prihvaćeni kriteriji Grada Malog Lošinja kojima je dozvoljena gradnja:

1. 1 stambena jedinica s max. 5 manjih objekata i kamp
2. Pristupni put – obveza investitora da osigura pristupni put – vlasništvo ili pravo trajne služnosti puta

3. Prethodna suglasnost Grada Malog Lošinja na Gospodarski program

4. Arhitektura građevina mora biti u skladu s vrijednostima krajobraza i tradicionalnim stilom građenja.

Navedenim kriterijima na području GML moguća je gradnja svih vrsta objekta i kapaciteta za pružanje usluga smještaja i prehrane turista na seljačkim domaćinstvima (OPG), u smislu Zakona o pružanju ugostiteljske djelatnosti NN 138/06 čl. 38 i 80/13, te Pravilnika o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu NN 5/08 do 118/2011., su sljedeći:

- 5) Vinotočje/kušaonice
- 6) Izletište
- 7) Soba
- 8) Apartman
- 9) Ruralna kuća za odmor
- 10) Kamp.

Na taj način osigurava se perspektiva i koncepcija razvoja agroturizma i ostalih oblika turizma na ruralnom prostoru GML, obnovom i uređenjem postojećih građevina i naselja, ali i gradnja posve novih OPG-a s mogućnošću pružanja usluga smještaja i prehrane turistima.

7.1. AGROTURIZAM

Analize stanja agroturizma na ruralnom prostoru GML je ukazala na razloge njegovog skromnog razvoja, što je vidljivo iz nedostatka objekta i kapaciteta smještaja i prehrane turista. Jednako tako, zanemarena je poljoprivredna proizvodnja također ograničavajući činitelj razvoja ovog oblika turizma. I naposljetku primjetno je to da je malo učinjeno i na ostaloj motivacijsko atrakcijskoj osnovi koja potiče dolazak i boravak turista.

Agroturizam se ne može zamisliti bez poljoprivrede, odnosno poljoprivrednih proizvoda uključenih u turističku ponudu te je u razvojni okvir agroturizma uključen i razvoj poljoprivrede o čemu je više rečeno u jednom od prethodnih poglavlja.

Preduvjeti razvoja agroturizma su sljedeći:

- 1) Osigurati neophodnu infrastrukturu za ugodan boravak turista na ruralnom prostoru odnosno kontinuiranu i kvalitetnu opskrbu vodom, strujom, zbrinjavanja otpada i drugim.
- 2) Povećanje obujma i unaprjeđenje kvalitete smještaja na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima,
- 3) Razvoj poljoprivredne proizvodnje i
- 4) Razvoj atrakcijsko-motivacijske infrastrukture na ruralnom prostoru s kojom će se postići ugodan i nezaboravan boravak turista na poljoprivrednim gospodarstvima.

Na području GML predlaže se razvoj sljedećih oblika agroturizama:

**1) Postojeći agroturizmi:**

(od kojih se dva bave pružanjem usluga smještaja i prehrane, jedno se bavi kušanjem i prodajom maslinovog ulja turistima dok se jedno bavi samo uslugama prehrane)

- proširenje djelatnosti s dodatnim uslugama smještaja turista u kampovima do 30 osoba
- proširenje djelatnosti s dodatnim uslugama smještaja turista u drugim objektima prema klasifikaciji.

2) OPG koji se bave stočarskom proizvodnjom ovčarstvom:

- uređenje 2. konobe s ponudom jela na bazi janječeg mesa,
- uređenje 2. kušaonice za kušanje i prodaju sira i skute, po mogućnosti i prigodnih suvenira
- povezivanje što većeg broja proizvođača u cestu ovčjeg sira i skute
- uređenje 2 edukativna gospodarstva na kojima bi se posjetitelji educirali o otočkom ovčarstvu, proizvodnji sira skute, navikama i preživljavanju ovaca u slobodnoj ispaši na otoku, životu i radu pastira nekada i danas i sl.
- proširenje usluge smještaja turista u stambenim objektima i kampu do 30 osoba.

3) OPG-i koji se bave pčelarskom proizvodnjom, medom i proizvodima od meda:

- uređenje jedne kušaonice za kušanje i prodaju meda, po mogućnosti i prigodnih suvenira
- povezivanje što većeg broja pčelara u mednu cestu,
- uređenje jednog edukativnog gospodarstva na kojemu bi se posjetitelji educirali o specifičnom otočkom pčelarenju, proizvodnji meda i proizvodima od meda i sl.
- proširenje usluge smještaja u stambenim objektima i kampu do 30 osoba.

4) OPG-i koji se bave maslinarskom proizvodnjom:

- uređenje dvije konobe s ponudom tipičnih jela otočke kuhinje
- uređenje tri kušaonice za kušanje i prodaju maslinovog ulja, po mogućnosti i prigodnih suvenira
- povezivanje što većeg broja maslinara u cestu maslinovog ulja
- uređenje dvaju edukativnih gospodarstava na kojima bi se posjetitelji educirali o specifičnom otočkom maslinarstvu, proizvodnji ulja u starim uljarama (torćima), konzerviranju maslina i sl.
- proširenje usluge smještaja u stambenim objektima i kampu do 30 osoba.

5) Razvoj jednog poljoprivrednog gospodarstva:

S oglednim poljima uzgoja ljekovitog, aromatičnog i začinskog bilja, povrtlarskih i voćarskih kultura, maslinicima i vinogradima, manjim pogonima za doradu i preradu proizvoda navedenih kultura te ponudom usluga smještaja i prehrane turista. Usluge prehrane turista temeljit će na ponudi vlastitih poljoprivrednih proizvoda. Ovo gospodarstvo pružat će turistima kompleksan proizvod s elementima zdravstva, edukacije, eko ponude na površini od 50 ha.

6) Ostali oblici smještaja

U razvojni okvir agroturizma uključeno je i 14 sela (zaseoka) sa 185 objekata u okviru pastirskih stanova razmještenih na području sjevernog dijela otoka Lošinja i južnom dijelu otoka Cresa, u koje se može locirati vrlo kvalitetni oblici smještaja kao što su: ruralni resorti, eko-etno sela, hotel baština i sl.

Dodatno se predlaže razvoj ostale atrakcijsko-motivacijske infrastrukture koja obuhvaća (svi objekti koji na OPG i na ruralnom prostoru čine turistima ugodan i nezaboravan boravak):

- 1) Uređenje i opremanje objekata na OPG uz maksimalno zadržavanje tradicionalnog izgleda, opreme i namještaja.
- 2) Treba obnavljati i sačuvati suhozide, gromače, lokve i ostale objekte koji su nekada korišteni u životu i radu ruralnog stanovništva.
- 3) Svim objektima treba osigurati prilaz za bicikliste, pješake višenamjenskim putovima.
- 4) Višenamjenskim putovima treba osigurati prilaz svim lokacijama na kojim se nalaze primjeri kulturne i prirodne baštine.

7.2. EKOTURIZAM

Brend “otoka zdravlja i vitalnosti” i činjenica da je, najveći dio ovog područja obuhvaćen ekološkom mrežom Natura 2000 osnova su za budući vrlo snažan razvoj raznih sadržaja i proizvoda eko-turizma koji ovoj destinaciji dugoročno mogu donijeti vrlo pozitivne učinke. Ovaj oblik turizma treba se temeljiti na izgradnji jednostavnih objekata izgrađenih tradicijskim načinom gradnje i u potpunosti uklopljenim u prirodnu cjelinu u kojoj se nalaze.

Na području GML predlaže se razvoj sljedećih oblika ekoturizma:

- 1) Imajući u vidu brojnost identificiranih autohtonih biljnih vrsta može se razvijati ekoturistički proizvod baziran na istraživačko – edukativnim sadržajima objedinjenih u putove ljekovitog bilja uključujući i demonstraciju pripreme proizvoda na bazi tih biljaka, poput čajeva, mirisa, sapuna, krema i slično.
- 2) Mogu se osmisлити tematske rute kojima će se nuditi obilazak pojedinih zaštićenih područja.
- 3) Postojanje zaštićenih ornitološko-botaničkih staništa otvara mogućnosti razvoja turističkih proizvoda temeljenih na promatranju ptica, osobito na području Malog Boka – Koromačna, sjeveroistočnom dijelu otoka Unija, te otocima Veli Osir, Oruda i Palacol.
- 4) Analiza stanja poljoprivrede otkriva postojanje velikih neiskorištenih poljoprivrednih površina koje mogu biti osnova snažnijeg razvoja integriranih ili ekoloških sustava uzgoja. Takvi bi se poljoprivredni proizvodi mogli uklopiti u cjeloviti eko-turistički proizvod kroz kušaonice eko proizvoda, eko kampove i eko-hotele.
- 5) Postojeći planinarski dom obnoviti i učiniti zanimljivim za eko-turiste

7.3. GASTRONOMSKI TURIZAM

Za budući razvoj gastronomskog turizma sugerira se stalno unaprjeđivanje prezentacije i ponude tipičnih jela i pića, u tipičnim restoranima, konobama, kušaonicama pa i u prirodi na otvorenom. Za razvoj ovog proizvoda je isto tako važno konstantno usavršavanje recepta za pripremu jela, te njihova prezentacija i posluživanje.

Postojećim gastro manifestacijama i ponudi predlažu se još i sljedeće:

- 1) Dani posvećeni jelima od lošinjske janjetine
- 2) Dani posvećeni lošinjskom siru i skuti
- 3) Otvoreni dani agroturizma s tipičnom gastronomskom ponudom

Dionike i objekte u funkciji gastro proizvoda predlaže se proširiti još i na sljedeće:

- 1) Cestu maslinovog ulja
- 2) Cestu ovčjeg sira i skute
- 3) Cestu eko proizvoda
- 4) Cestu mednih točaka
- 5) Kušaonicama tipičnih poljoprivrednih proizvoda (sir, skuta, maslinovo ulje, meda, likera od trava)

7.4. LOVNI I RIBOLOVNI TURIZAM

U cilju razvoja lovnog i ribolovnog turizma na području GML, potrebno je osigurati smještajne i objekte s odgovarajućom ponudom prehrane.

Prijedlog smještajnih i objekata s odgovarajućom ponudom prehrane:

- 1) Agroturistička gospodarstva s uslugama smještaja i prehrane
- 2) Konobe s ponudom domaće kuhinje na bazi mesa divljači ili ribe
- 3) Lovčki dom

Za unapređenje ovog oblika turizma na području GML, potrebno je uspostaviti suradnju s TZ GML, specijaliziranim turističkim agencijama, kojima bi bio zadatak promocija i prodaja lovno-ribolovnih aranžmana.

7.5. REKREACIJSKO-AVANTURISTIČKI TURIZAM

Okvirni razvoj rekreacijsko-avanturističkog turizma na ruralnom području GML bit će usmjeren daljnjem razvoju ovog složenog turističkog proizvoda. Potrebno ga je kontinuirano proširivati novim sadržajima i aktivnostima koje će biti prilagođene specifičnim potrebama i očekivanjima različitih segmenata turističke potražnje.

S obzirom na rast obiteljskih putovanja, potrebno je osmišljavanje putovanja koja svim članovima obitelji omogućavaju zanimljiv aktivan odmor. Jednako tako, rast prestižnih putovanja, iziskuju oblikovanje takve ponude s kojom će turisti doživjeti jedinstveno iskustvo, koje se može vezati uz ekskluzivnost ili pak prestiž destinacije. Naposljetku tematska putovanja, povezuju se u osnovi avanturističko-rekreacijsko putovanje s određenom temom kao npr. Biciklizam i gastronomija, ronjenje i antika, pješačenje i zdravlje i dr.

Predispozicije razvoja na području GML:

- 1) 220 markiranih pješačkih staza na 5 otoka Cresko-lošinskog arhipelaga,
- 2) više biciklističkih staza,
- 3) 5 ronilačkih centara, na brojnim lokacijama uključujući i mjesto pronalaska antičkog kipa Apoksiomena.

U okviru razvoja pojedinačnim proizvodima rekreativnog avanturističkog turizma na ruralnom području GML predlaže se:

1) Pješačenje i planinarenje

Navedene aktivnosti ostvaruju se na 250 km šetnica i 5 kilometarskoj planinarskoj stazi. Na tome ne treba stati, potrebno je daljnje ulaganje u nove kilometre staza, njihovo uređenje i markiranje, uređenje vidikovca, kartiranje i prezentiranje zanimljivih ruta. Nadalje, u ovom proizvodu potrebno je trajno podizati razinu opremljenosti interpretacijskih staza i uspostaviti centar za posjetitelje koji će pružati usluge vođenja (npr. jednodnevne pješačke ture) te informiranja. Ostali elementi inoviranja ovog proizvoda su usmjereni na procese povezivanja s ostalim turističkim proizvodima i elementima turističke ponude, te prilagođavanje prateće ponude (smještaj, prijevoz, hrana i sl.) potrebama turista.

2) Biciklizam

Predstavlja važan tržišni potencijal prepoznat u turističkoj destinaciji GML. S obzirom na njegovu važnost, potrebe njegovog daljnjeg razvoja su velike. Prije svega radi se o dodatnom uspostavljanju uređenih staza primarno namijenjenih biciklistima (odvojeno od prometnica za automobile), njihovom markiranju i interpretaciji, te potom prilagođavanju ponude (smještaj, hrana, prijevoz) specifičnim potrebama biciklista.

3) Ronjenje

Području GML je ovaj pojedinačni proizvod relativno dobro razvijen. Ovaj proizvod organizira 5 ronilačkih centara na više vrlo atraktivnih lokacija. Atraktivnost podmorja GML i rastući trend potražnje ukazuje na to da se radi o proizvodu rastućeg potencijala koji ima šanse za daljnji razvoj. Pri tome razvoj ovog proizvoda nužno mora pratiti i odgovarajuća zaštita podmorske prirodne i kulturne baštine. Osim povećanja broja i unapređenja usluga ronilačkih centara, kao pretpostavke razvoja ronjenja na području GML, nužno je potaknuti i osigurati aktivnosti vezane za povećanje sigurnosti ronilaca, otkrivanje i zaštitu novih podmorskih lokaliteta, prezentaciju arheološke vrijednosti i interpretaciju lokaliteta uključujući i uspostavljanje podvodnih muzeja ili reinterpretaciju originalnih nalazišta (primjerice lokacija pronalaska Apoksiomena). Naposljetku, potrebna su i prilagođavanja ponude pratećih objekata (smještaj, prehrana, prijevoz) potrebama segmenta potražnje-ronilaca.



4) Posjet špiljama i jamama

5) Sportska priprema i rehabilitacija sportaša

Predlaže se intenziviranje manje razvijenog segmenta sportskog turizma na području GML, a radi se o sportskoj pripremi i rehabilitaciji sportaša. Za ovaj proizvod područje GML ima izvrsne uvjete cjelogodišnjeg kombiniranja primorskog i ruralnog okruženja, različitih proizvoda u cjelinu (smještaj, wellness, zdravstvene usluge, hrana). Za razvoj ovog proizvoda potrebno je unapređenje i povećanje infrastrukture potrebne za kvalitetne pripreme različitih grupa sportaša (igrališta, oprema za različite sportove, dobne i kvalitativne skupine sportaša. I na kraju treba osigurati uvjete za ugodan boravak sportaša u okviru različitih mogućnosti zabave, rekreacije i sl.

7.6. ZDRAVSTVENI TURIZAM

U budućnosti se očekuje da će zdravstveni turizam biti jedan od glavnih motiva putovanja. Razmatrajući pretpostavke razvoja zdravstvenog turizma na ruralnom području GML, moguće je izdvojiti nekoliko ključnih razvojnih aktivnosti za unapređenje zdravstvenog turizma u turističkoj destinaciji Malog Lošinja.

Ključne razvojne aktivnosti su:

- 1) Širenje palete tretmana npr. proširenje ponude wellness centra „egzotičnim“ tretmanima i uslugama, modernizacija postojećih sprava i opreme,
- 2) Proširenje sadržaja destinacije s proizvodima i uslugama zdravstvenog turizma, u skladu s modelom: liječenje-preventiva-rekreacija-zabava-odmor u izrazito ugodnom okruženju.
- 3) Interdisciplinarnost u okviru koje će doći do spajanja liječničke ekspertize s turističkom ekspertizom, odnosno do otvaranja medicinskih centara u kojima će cjelokupan ambijent biti podređen atmosferi ugone, te će ovakvi centri postati tražena mjesta za primjerice dermatološke usluge, plastičnu kirurgiju, stomatologiju, fizikalnu terapiju, sistematske preglede uz ujedno, izuzetnu ponudu smještaja, gastronomije, zabave.
- 4) Ekološka orijentacija - intenziviranje razvoja eko proizvoda zdravstvenog turizma, koji će gostima nuditi „zeleno“ iskustvo. U ovim eko-prijateljskim odredištima bi sve trebalo biti podređeno očuvanju okoliša: u uređenju se koriste prirodni materijali, u tretmanima ekološki i što je većoj mjeri lokalni proizvodi, voda se zagrijava solarnim panelima, otpad se reciklira i sl..
- 5) Proširenje wellness turističkog proizvoda na smještajne objekte na ruralnom prostoru.
- 6) Manjim privatnim medicinskim ustanovama omogućiti da dio svojih usluga nude turistima na ruralnom prostoru, primjerice wellness programe s povećanom dozom fizikalne terapije, ali programe dijagnostike, prevencije i rehabilitacije, odnosno pružanju određene medicinske usluge u paketu s turističkim sadržajima npr. stomatološke usluge, manja plastična kirurgija, manji ortopedski zahvati.

7.7. EDUKACIJSKI TURIZAM

Da bi se na poljoprivrednom gospodarstvu mogle kvalitetno obavljati edukativne aktivnosti trebaju biti zadovoljiti određene preduvjete.

Minimalni preduvjeti su:

- 1) Sukladnost s ekološkim i bioetičkim normama: na gospodarstvu se trebaju poštivati načela organske, integrirane ili tradicionalne proizvodnje autohtonih proizvoda, kao i uvjeti zaštite dobrobiti životinja,
- 2) Uvjeti ugošćavanja: gospodarstvo treba imati dovoljno prostora za ugošćavanje i provedbu aktivnosti edukacije posjetitelja i u lošim vremenskim uvjetima, kao i sve popratne sadržaje neophodne za dnevni boravak na gospodarstvu prilagođene planiranom kapacitetu prijema posjetitelja,
- 3) Opremljenost: gospodarstvo treba posjedovati odgovarajuće materijalne i ljudske resurse kako bi se omogućila što kvalitetnija realizacija aktivnosti informiranja, demonstriranja i edukacije posjetitelja,
- 4) Sigurnost: na gospodarstvu moraju biti zadovoljeni uvjeti u skladu sa zdravstvenim i sigurnosnim propisima, ograničenja pristupa ili znakovi upozorenja ukoliko je to potrebno, kao i pokrivenost odgovarajućim osiguranjima od odgovornosti.

Nastavno gospodarstvo može poslovati u svim oblicima registriranosti kao što je to predviđeno i za obavljanje poljoprivredne djelatnosti: kao obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, obrt, trgovačko društvo ili zadruga.

Nastavna gospodarstva na području GML mogu ponuditi neke od slijedećih sadržaja:

1) Životinje na gospodarstvu (ovce, koze, konji, magarci, perad)

Moguća ponuda je obilazak i priča o svakoj životinji i njezinoj ulozi na gospodarstvu.

2) Mlijeko

Put od štale do sira, degustacija sira – moguća ponuda je posjet štali, priča o tome kako se ovce (koze) hrane, kakva je njega životinja, kako nastaje mlijeko, što sve gospodarstvo od mlijeka može dobiti i kako se proizvode pojedini proizvodi od mlijeka, kušanje mlijeka i proizvoda od mlijeka.

3) Pčelinjak

Kako pčele proizvode med, uloga pčela u oprašivanju – degustacija meda – moguća ponuda je obilazak pčelinjaka, priča o velikoj ulozi pčela u održavanju biološke ravnoteže u prirodi, demonstracija vrcanja meda, što sve pčele proizvode, koje vrste meda postoje, u čemu su razlike i slično. Zanimljive aktivnosti su vrcanje i kušanje meda.

4) Maslinik

Opis poslova u masliniku, berba maslina, degustacija maslinovog ulja – moguća ponuda odnosi se na šetnju kroz maslinik, pričama o maslini kao tipičnoj biljci Mediterana, što

je sve važno da bi maslina bila pretvorena u maslinovo ulje. Zanimljive aktivnosti su berba maslina i kušanje maslinovog ulja.

5) Povrtnjak

Priprema zemlje, sadnja, njega i berba povrća – moguća ponuda ovisi o vrsti povrća u povrtnjaku, a odnosi se na priču o tome kako se povrće sadi ili sije, zašto ga treba presađivati, koje vrste povrća se mogu kombinirati, ekološka proizvodnja povrća. Zanimljiva aktivnost je priprema i degustacija salata.

6) Posjet voćnjaku u vrijeme berbe, priprema džemova po domaćim receptima

Moguća ponuda je obilazak voćnjaka, priče o specifičnosti pojedinih vrsta voća, zašto je voće važno, koje se sve slastice mogu od voća napraviti. Zanimljiva aktivnost je priprema i kušanje voćnih salata i džemova.

7.8. KULTURNI I VJERSKI TURIZAM

Shodno svemu naprijed navedenom u proizvode kulturno i vjerskog turizma potrebno je ugraditi nove vrijednosti doživljaja i autentičnosti. Kroz iskustvo boravka gostu treba pružiti proizvod temeljen na doživljaju. Današnji gost želi biti uključen u aktivnosti koje se događaju oko njega, u doživljaje koji se pamte, od kojih se nešto nauči. Kroz autentičnost gost želi upoznati, razumjeti i doživjeti lokalnu zajednicu kroz autentičnu arhitekturu, autohtonu gastronomiju, originalni ambijent (suhozidi, gromače i sl.), tradiciju i ostale vrijednosti cjelokupnog stila života.

Prema iznijetim napomenama predlaže se okvir razvoja pojedinih proizvoda kulturnog i vjerskog turizma na ruralnom području GML:

- 1) Događanja, festivale i manifestacije koje su i dosada razvijene proizvodi kulturno vjerskog turizma GML treba inovirati interaktivnim edukativnim aspektima.
- 2) Bogatstvo pojedinačnih kulturnih atrakcija GML izvrstan je resurs za organiziranje geografskih i tematskih tura, odnosno ponudu dnevnih i višednevnih izleta koji se mogu odvijati organizirano i samostalno koristeći različita prijevozna sredstva. Time se misli na veći obim ponude i na kvalitativno višu ponudu, posebno u kontekstu interaktivnosti, edukacije i tematizacije tura. Riječ je o proizvodu visokog potencijala kojem predstoji daljnji razvoj.

7.9. REZIDENCIJALNI I ZAVIČAJNI TURIZAM

S obzirom da se radi o interesantnom i sve više traženom proizvodu smatramo da bi se ovaj oblik turizma trebao i dalje razvijati.

Razvoj rezidencijalnog i zavičajnog turizma na ruralnom prostoru GML:

PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA



-
- 1) Treba biti usmjeren na obnovu napuštenih zgrada (pastirskih stanova) i naselja. Obnova kuća i naselja treba se izvoditi po pravilima tradicijske arhitekture i gradnje s maksimalnim zadržavanjem njihove izvornosti i autohtonosti.
 - 2) Smjer inovacije u okviru rezidencijalnog i zavičajnog turizma treba biti usklađen sa subregionalnim brendovima i potrebama ciljanih segmenata kupca.
 - 3) Razvoj ovog oblika turizma treba posebno usmjeriti na segmente kupaca sklonih odmoru izvan sezonskog (ljetnog) odmora. Uvjetima izgradnje novih objekata za rezidencijalne vile i kuće za odmor treba spriječiti devastaciju ruralnog područja, kao što je to bio slučaj u Španjolskoj, Italiji, Francuskoj, a desilo se i u nekim krajevima Hrvatske.
-



8. ZAKLJUČAK

Program razvoja ruralnog turizma na području GML namijenjen je svim ključnim dionicima turizma i s njim povezanim djelatnostima, te svim subjektima koji izravno sudjeluju ili su povezani s ruralnim turizmom na području GML.

Ovim programom predložen je razvojni okvir turističkog proizvoda ruralnog područja, a odabir organizacijsko-upravljačkog modela i sustava financijske podrške razvoju predmet je dogovora i suglasnosti ključnih dionika razvoja. Dakle, ovaj Program predstavlja osnovu za dogovor o suradnji svih uključenih dionika javnog i privatnog sektora oko ključnih koraka i odgovornosti u razvoju proizvoda ruralnog turizma. Program sadrži analizu pretpostavki za razvoj ruralnih oblika turizma na ruralnom području GML, njegovo stanje i mogućnosti razvoja.

Analizirajući stanje i uvjete razvoja ruralnog turizma na području GML, utvrđeno je kako postoje višestruke pogodnosti za njegov razvoj, a koje se sastoje u sljedećem:

- 1) Prirodnim pogodnostima koje ruralno područje GML obiluje i nalaze se na cijelom njegovom prostoru.
- 2) Povijesnim, kulturnim, zabavnim i drugim pogodnostima od kojih se izdvaja povijesna i kulturnu baština s pučkim događanjima, koja se održavaju na različitim mjestima tijekom čitave godine.
- 3) Velikim mogućnostima smještaja i prehrane turista, uz uvjet da se objekti za smještaj i prehranu turista osposobe iz vrlo kvalitetnih resursa koji se nalaze u selima, na OPG ili izdvojenim objektima na osmi u pastirskim stanovima (štancijama). Napuštena obiteljska poljoprivredna gospodarstva, štancije i sela mogu se urediti u veoma privlačne objekte i kapacitete ruralnog turizma, kao što su vile, turistička naselja, eko-etno sela i sl.
- 4) Na kraju ističe se i komparativna prednost koja ruralnom prostoru ide u prilog za razvoj ruralnih oblika turizma, a to je njegova otočna konfiguracija i blizina mora što omogućuje ruralnim turistima pored uživanja blagodat ruralne sredine i uživanje na moru.
- 5) Bez obzira na izvrsne uvjete za razvoj ruralnog turizma na području GML do sada se nije se značajnije razvio, iako je na ruralnom prostoru dobrim dijelom očuvan odnos između prirode i ruralnog stanovništva i osjećaj za turizam.
- 6) Analiza stanja pretpostavki i resursa za razvoj ruralnog turizma na području GML, je pokazala da se na tom području može razviti ruralni turistički proizvod u 9 posebnih oblika i to: agroturizam, ekoturizam, gastronomski turizam, lovni i ribolovni turizam, rekreacijsko avanturistički turizam, zdravstveni turizam, edukacijski turizam, kulturni i vjerski turizam, rezidencijalni i zavičajni turizam.

Program je koncipiran na principima održivog razvoja turizma. Održivi razvoj znači i gospodarski i društveni rast usklađen s ekosustavima u kojima djeluje, pa je kao takav dugoročno postojan.

Ruralni turizam na području GML ima perspektivu zato što se predviđa na prostoru koji je ostao ekološki sačuvan u znatnim dijelovima. Prirodni pejzaž još izaziva ugodu smirujućom vizurom raznolikosti, upotpunjen je povijesnim spomenicima, iskopinama, starim

utvrdama, palačama i crkvicama, što mu posebno daje vrijednosti koje su narušene u drugim dijelovima Europe.

U ruralnom turizmu važno mjesto pripada ekološkoj poljoprivredi i gastronomskoj ponudi. Prehrambeni proizvodi, a posebice oni proizvedeni na ruralnom području, s obzirom na tradicijski način proizvodnje, imaju sve predispozicije da budu važan dio gospodarskog, a posebice turističkog branda.

Uz gastronomsku ponudu i branda u ruralni turizam GML uključen je i zdravstveni turizam, koji obiluje prirodnim izvorima, ugone i zdravlja. Budući da mnogi ljudi urbane sredine pate od umora izazvanog stalnim stresom. Turistički odmor koji vodi poboljšanju zdravlja nije luksuz; to je najveći izazov u suvremenom razvoju turizma.

Turistička destinacija mora zadržati izvornost, ostati vjerna svojoj kulturnoj tradiciji te iz nje crpiti snagu za razvoj. Promicanje održivoga kulturnog razvoja uvjet je održavanju lokalnih kulturnih posebnosti. Nositelji turističke ponude moraju identificirati i afirmirati vlastite lokalne kulturne vrijednosti, a promjene se ne smiju odvijati na štetu naslijeđenih vrijednosti.

Glavni cilj turizma na ruralnom prostoru GML mora biti podizanje kvalitete života i sprječavanje depopulacije. Za svaku ruralnu regiju pa tako i za GML treba odrediti koncepciju razvoja uz uvjet očuvanja njenih izvornih odlika, prirode i kulturnog nasljeđa. Održiv turizam dakle, treba biti onaj dio gospodarstva koji na ruralnom prostoru pokreće sve ostale gospodarske djelatnosti. Turizam koji nije održiv, devastirat će prirodu, a rezultat će biti gubitak zanimanja turista za takvu destinaciju. Suprotno tomu, u pozitivnom ekološkom okruženju turisti će se ugodno osjećati, pa će sami aktivno sudjelovati s mještanima u podizanju turističke kulture i zaštiti od devastacije okoliša.



9. PRILOZI

Tablica I: Strogo zaštićene i zaštićene svojte biljaka na području Grada Mali Lošinj

Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste	Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste
Zaštita po ZZP: Strogo zaštićene			
Adonis aestivalis	ljetni gorocvijet	Hymenolobus procumbens	polegnuta grančika
Adonis annua	jesenski gorocvijet	Iris germanica	germanska perunika
Agrostis castellana	bizantska rosulja	Iris illyrica	ilirska perunika
Aira caryophyllea	karanfilska metlača	Juncus capitatus	glavičasti sit
Anthyllis vulneraria ssp. rubiflora	ilirski ranjenik	Lathyrus angulatus	uglata graholika
Asplenium hybridum	kvarnerski jelenak	Lathyrus ochrus	žučkastobijela graholika
Astragalus monspessulanus ssp. illyricus	ilirski kozlinac	Lotus cytisoides	kretska svinđuša
Astragalus muelleri	krčki kozlinac	Medicago marina	primorska vija
Aurinia leucadea	bjeličasta gromotulja	Onosma stellulata	zvjezdasti oštrolist
Aurinia sinuata	izverugana gromotulja	Orlaya kochii	moračina širolistna
Avena fatua	štura zob	Papaver argemone	pješčarski mak
Blackstonia perfoliata ssp. serotina	trožilna žuška	Papaver hybridum	zavinutobodljasti mak
Bupleurum lancifolium	kopljastolisni zvinčac	Parapholis incurva	svinuti tankorepaš
Cardamine maritima	primorska režuha	Peltaria alliacea	mrežasta lukica
Cardaminopsis halleri	Hallerova gušarka	Phalaris minor	mala svjetlica
Carex extensa	veliki obalni šaš	Raphanus raphanistrum ssp. landra	čunjasta rotkva
Chenopodium ambrosioides	cjelolista loboda	Rhamnus intermedius	srednja krkavina
Consolida ajacis	vrtni kokotić	Rorippa lippizensis	raznolistni dragušac
Corydalis acaulis	bijela šupaljka	Salsola kali	slankasta solnjača
Delphinium staphisagria	sredozemni veliki kokotić	Salsola soda	sodna solnjača
Ecballium elaterium	primorska štrcalica	Suaeda maritima	primorska juričica
Equisetum hyemale	zimski preslica	Tanacetum cinerariifolium	buhač
Genista sylvestris ssp. dalmatica	dalmatinska žutilovka	Viola adriatica	jadranska ljubica
Glaucium flavum	primorska makovica	MORSKE:	
Hainardia cylindrica	valjkasti tankorepić	Posidonia oceanica	oceanski porost
Hibiscus trionum	vršačka sljezolika	Zostera noltii	patuljasta svilina
Zaštita po ZZP: Zaštićene			
Anthyllis vulneraria	ranjenik	Cyclamen repandum	primorska ciklama
Briza minor	mala treslica	Galanthus nivalis	visibaba

Izvor: TZ Mali lošinj

Tablica II: Strogo zaštićene i zaštićene vrste sisavaca na području Grada Mali Lošinj

Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste	Zaštita po ZZP
<i>Lepus europaeus</i>	zec	Zaštićene
<i>Myoxus glis</i>	sivi puh	Strogo zaštićene
<i>Rhinolophus euryale</i>	južni potkovnjak	Strogo zaštićene
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	veliki potkovnjak	Strogo zaštićene
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	mali potkovnjak	Strogo zaštićene
<i>Tursiops truncatus</i>	dobri dupin	Strogo zaštićene

Izvor: TZ Mali lošinj

Tablica III: Strogo zaštićene vrste ptica na području Grada Mali Lošinj

Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste	Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste
Zaštita po ZZP: Strogo zaštićene			
<i>Quila chrysaetos</i>	suri orao	<i>Hieraetus fasciatus</i>	prugasti orao
<i>Burhinus oedicephalus</i>	čukavica	<i>Phalacrocorax aristotelis</i> **	morski vranac
<i>Circus cyaneus</i>	zmijar	<i>Podiceps grisegena</i>	riđogrlji gnjurac
<i>Falco peregrinus</i>	sivi sokol	<i>Sterna albifrons</i>	mala čigra
<i>Gyps fulvus</i> *	bjeloglavi sup	<i>Sterna hirundo</i> ***	crvenokljuna čigra

Napomene: * Bjeloglavi sup (*Gyps fulvus*) se gnijezdi unutar granica Grada Mali Lošinj na liticama otoka Cres iznad mora (istočna obala). ** Na Velim i Malim Orjulama, Orudi i Palacolu, Trsteniku, Čutinu Velom i Malom gnijezdi se morski vranac (*Phalacrocorax aristotelis*). (Procjenjeno je da se na Velim Orjulama gnijezdi 10-20 parova, Malim Orjulama 5-8 parova, na Orudi 63 para, na Palacolu 21 par, Trsteniku 6 parova). *** Na Orudi, Palacolu, Velom i Malom Čutinu, Trsteniku, Malom Osiru i Malim Orjulama gnijezdi se crvenokljuna čigra (*Sterna hirundo*).

Izvor: TZ Mali lošinj

Tablica IV: Strogo zaštićene vrste vodozemaca i gmazova na području Grada Malog Lošinja

Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste	Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste
<i>Caretta caretta</i> *	glavata želva	<i>Lacerta viridis bilineata</i>	zapadni zelembać
<i>Chelonia mydas</i> *	golema želva	<i>Testudo hermanni</i>	kopnena kornjača
<i>Elaphe situla</i>	crvenkrpica	<i>Hemidactylus turcicus</i>	Kućni macaklin
<i>Emys orbicularis</i>	barska kornjača	<i>Tarentola mauritanica</i>	Zidni macaklin
<i>Hyla arborea</i>	gatalinka		

Napomena: * morske kornjače

Izvor: TZ Mali lošinj

Tablica V: Strogo zaštićene i zaštićene vrste leptira na području Grada Malog Lošinja

Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste	Zaštita po ZZP
<i>Glaucopsyche alexis</i>	Kozlinčev plavac	Zaštićene
<i>Pseudophilotes vicrama</i>	istočni plavac	Zaštićene
<i>Thymelicus acteon</i>	Rottemburgov debeloglavac	Zaštićene
<i>Zerynthia polyxena</i>	uskršnji leptir	Strogo zaštićene

Izvor: TZ Mali lošinj



Tablica VI: Popis zaštićenih dijelova prirode

Kategorija	Objekt
Zaštićena područja od državnog značaja	
Posebni rezervati na kopnu	
Ornitološki	Mali Bok – Koromačna - proglašen Sjeveroistočni dio otoka Unija
Ornitološko-botanički	otok Veli Osir otok Oruda otok Palacol
Zoološko-botanički	Slatine kod Osora: Podbrajde, Mala, Arci, Sonte i Seka
Šumske vegetacije	šuma Liski kod Čunskog šuma hrasta crnike na Punti Križa
Geomorfološki	Vele i Male stine na Unijama
Posebni rezervat u moru*	Cres-Lošinj, more uz istočne obale otoka Cresa i Lošinja
Zaštićena područja od lokalnog značaja	
Spomenik prirode na kopnu	izvor na Punti Križa lokva u naselju Unije spilja Sv. Gaudencija Jami na sredi - Punta Križa Vela jama - Osorščica
Spomenik prirode u moru	Medvejača pećina kod uvale Lučica uvala Kolorat - Punta Križa uvala Ul - Punta Križa uvala Baldarin - Punta Križa uvala Meli - Punta Križa uvala Jadreščica - Punta Križa uvala Martinščica - Punta Križa uvala Kaldonta - Punta Križa uvala Sonte - Punta Križa uvala Sridnja - otok Unije uvala Vognjišća - otok Unije
Značajni krajobraz	otoci Ilovik i Sveti Petar otok Susak Punta Križa otok Unije Osorski zaljev s obalom od Osora do Ustrina planina Osorščica
Park šuma	Čikat Pod Javori
Spomenik parkovne arhitekture	pinija u uvali Žalić - proglašen stablo koprivića u selu Parhovac

Izvor: IV. Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja grada Malog Lošinja, Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora zaštita prirode i zaštita kulturnih dobara

PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA



Tablica VII: Područja važna za zajednicu na teritoriju Grada Malog Lošinja

Naziv	Površina	Specifičnost područja
SCI točke		
Medvjeda pećina kod uvale Lučica (Lošinj)	Morsko područje, ukupna dužina kanala iznosi 230 m	Jedno od najboljih mjesta gdje se nalaze potopljene morske špilje. Najduža potopljena morska špilja u hrvatskom dijelu Jadranskog mora.
Medvjeda špilja (morska)	Morsko područje	Jedno od najboljih mjesta gdje se nalaze potopljene morske špilje.
SCI poligoni		
Otok Susak	Površina iznosi 362.49 ha	Na ovom se području nalaze eumediteranski travnjaci Thero Brachypodietea, gdje se pojavljuje Travnjak zupčice (as. Festuco Imperatetum cylindricae H-ić. (1956) 1963) kao iznimno zanimljiv, te je poznat samo na ovom otoku.
Vele i Male Srakane - kopno	Površina iznosi 177.19 ha	Na ovom se području nalaze eumediteranski travnjaci Thero Brachypodietea, gdje se pojavljuje Travnjak primorske rosulje (As. Agrostidetum maritimae H-ic. 1963) kao zanimljivost.
V. i M. Srakane	Ukupna površina iznosi 264.12 ha, od čega je 100% morsko područje	Na ovom se području nalaze naselja posedonije
Otočić Zabodarski	Površina iznosi 5.06 ha	Ovo područje karakteriziraju vapnenačke stijene s hazmofitskom vegetacijom.
Otočić V. Osir	Površina iznosi 7.42 ha	Ovo područje karakteriziraju karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom. Karakterističke su mediteranske makije u kojima dominiraju borovice Juniperus spp.
Cres - Lošinj	Ukupna površina iznosi 52.562,15 ha, od čega je 99,39% morsko područje	Područje predstavlja jedno od šest najvažnijih područja hranjenja i množenja dobrih dupina.
Podmorje otoka Unije	Ukupna površina iznosi 977.86 ha, od čega je 99,74% morsko područje	Na ovom se području nalaze naselja posedonije i grebeni. Muljevita i pješćana dna izložena zraku za vrijeme oseke
Podmorje otoka Suska	Ukupna površina iznosi 354.42 ha, od čega je 100% morsko područje	Na ovom se području nalaze naselja posedonije i grebeni, a kao najznačajnije se izdvajaju muljevita i pješćana dna izložena zraku za vrijeme oseke, koja su djelomično pokrivena morem.
Ilovik i Sv. Petar	Ukupna površina iznosi 417.58 ha, od čega je 100%	Kao najznačajnije karakteristike ovog područja izdvajaju se naselja posedonije i

PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA



Naziv	Površina	Specifičnost područja
	morsko područje	Pješčana dna trajno prekrivena morem.
Cres - rt Suha - rt Meli	Ukupna površina iznosi 7.475,00 ha, od čega je 100% morsko područje	Na ovom se području nalaze naselja posedonije i grebeni.
Lošinj - Vela i Mala draga	Ukupna površina iznosi 8.69 ha, od čega je 100% morsko područje	Ovi prostori su značajni jer se radi o velikim i plitkim uvalama i zaljevima.
Lošinj - uvala Sunfarni	Ukupna površina iznosi 10.41 ha, od čega je 100% morsko područje	
Lošinj - uvala Krivica	Ukupna površina iznosi 11.07 ha, od čega je 100% morsko područje	
Lošinj - uvala Balvanida	Ukupna površina iznosi 11.18 ha, od čega je 100% morsko područje	
Lošinj - uvala Pijeska	Ukupna površina iznosi 7.79 ha, od čega je 100% morsko područje	
Podmorje Trstenika	Ukupna površina iznosi 484.98 ha, od čega je 100% morsko područje	
I. strana V. i M. Orjula	Ukupna površina iznosi 492.22 ha, od čega je 99,85% morsko područje	Na ovom se području nalaze naselja posedonije i grebeni.

Izvor: Izvor: Natura 2000, <http://www.natura2000.hr/>



PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA

Tablica VIII: Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i obrazovnim područjima popis 2011.

Obrazovna područja	Ukupno	Bez škole	1-3 razreda osnovne škole	4-7 razreda osnovne škole	osnovna škola	Srednja škola			Visoko obrazovanje					Nepoznato	
						industrijske i obrtničke strukovne škole, škole za zanimanje u trajanju od 1-3 godine i škole za KV i VKV radnike svega	tehnike i srodne strukovne škole, škole za zanimanje u trajanju od 4 i više godina	gimnazija	svega	viša škola I(VI.) stupanj fakulteta i stručni studiji	fakulteti, umjetničke akademije i sveučilišni studiji	magisterij (znanstveni, stručni, umjetnički)	doktorat		
Ukupno	7078	46	44	373	1236	4236	2280	1642	314	1130	527	577	22	4	13
Bez škole	46	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Opći programi	1968	-	44	373	1236	315	1	-	314	-	-	-	-	-	-
Obrazovanje Humanističke znanosti i umjetnost	181	-	-	-	-	29	-	29	-	152	93	59	-	-	-
Društvene znanosti, poslovanje i pravo	1190	-	-	-	-	914	398	516	-	276	99	168	9	-	-
Prirodne znanosti	28	-	-	-	-	6	-	6	-	22	-	21	1	-	-
Inženjstvo, preduzeća i industrija i građevinarstvo	1116	-	-	-	-	974	785	189	-	142	65	73	2	2	-
Poljoprivreda	68	-	-	-	-	49	14	35	-	19	4	15	-	-	-
Zdravstvo i socijalna skrbi	213	-	-	-	-	137	2	135	-	76	24	45	5	2	-
Usluge	2105	-	-	-	-	1774	1073	701	-	331	222	107	2	-	-
Ostalo	38	-	-	-	-	18	7	11	-	7	4	2	1	-	13

Izvor: Državni zavod za statistiku www.dsz.hr, prosinac 2013.

INSTITUT ZA POLJOPRIVREDU I TURIZAM POREČ

Tablica IX: Atrakcije po naseljima na području Grada Malog Lošinja

Susak	„Veli Buoh“ - romaničko raspelo, 12. stoljeće
	Antički brodolomi - Rt Margarina
	Benediktinska opatija Sv. Mihovila (Sv. Nikole), 1071.-1280.
	Groblje i kapela Gospe Žalosne - Gornje Selo početak 20.st,
	Jednoprostorne nastambe - Gornje Selo, 9.-11. stoljeće
	Kapela Gospe od Navještenja na Artu, oko 1930.
	Klimatsko kupalište u uvali Bok, početak 20. stoljeća
	Prapovijesne gradine - Garba, Vela Straža, Gornje Selo
	Rimsko naselje - Gornje Selo, Puntina
	Stube Gornje Selo - Donje Selo (Spjaža)
	Svjetionik na Garbi, 1876.
	Tvornica za preradu ribe - Donje Selo, 1939.-1964.
	Vinski podrum - Donje Selo, 1936.-1959.
	Zadružni dom - Donje Selo, 1952.
	Župna crkva sv. Nikole, (12. stoljeće), 1770.
Unije	Antički brodolom - podmorje otočića Školjić
	Bizantske „Straže“
	Dva mlina za masline
	Gospodarsko društvo i Hrvatska čitaonica , početak 20. stoljeća
	Groblje i crkva sv. Andrije
	Kamenica s glagoljskim natpisom - kuća Nikolić-Agatić br. 194, Unije, 1654.
	Prapovijesne gradine - vrhovi Turan, Malanderski i Kaštel
	Pučka arhitektura Unija
	Rimska „Villa Rustica“ - uvala Mirišće, 1.-4- st. poslije Krista
	Rimska nekropola – Polje
	Rimski put - od uvale Maračuol do uvale Podkujni
	Svjetionik Vnetak, 1873.
	Tvornica za preradu ribe, uvala Maračuol
	Unijsko Polje
	Uroboros - predio Zagromaču
	Zvonik, 1857.
Župna crkva sv. Andrije, kraj 18. stoljeća, povećana 1911. godine	
Ilovik	Antički brodolom, 2. stoljeće
	Benediktinski samostan Sv. Petra - Sv. Petar, 1071. godina
	Crkva sv. Andrije - Sućadrija, 5./6. stoljeće
	Fortica - mletačka utvrda na Sv. Petru, 1597.-1600. godina
	Gostionica „Amico“, 1898.
	Groblje, Sv. Petar, 19. stoljeće
	Prapovijesne gradine - Vela Straža (Ilovik) i Strižine (Sv. Petar)
	Pristanište, 1895.
	Rimska „Villa Rustica“ - Sv. Petar
	Rt Kornu - pristanište Martvaška
	Studenac - zdenac sa živom vodom
Toš (mlin) za masline	

PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA



	Župna crkva sv. Petra i Pavla - Ilovik, 19. stoljeće	
Osor	Arheološka zbirka Osor - Lošinjski muzej	
	Crkvice sv. Gaudencija-14.st	
	Gradske zidine	
	Hrvatska kuna – bronca 1998	
	Katedrala sagrađena 1463. - 1498. godine	
	Muzej sakralne umjetnosti - 1997	
	Osorski perivoj skulptura „Kiparstvo i glazba“	
	Zvonik katedrale – početak 20. st.	
Veli Lošinj	Austrijski nadvojvoda Karlo Stjepan	
	Crkva Gospe od Anđela, oko 1510. (dograđena 1730.)	
	Crkva sv. Ivana Krstitelja, 1755.	
	Crkva sv. Nikole, 14. st. (dograđena u 18. st.)	
	Crkva sv. Petra, 1666. (dograđena 1729.)	
	Dolazak nadvojvode Karla Stjepana	
	Hotel-Restaurant Szalay, početak 20. stoljeća	
	Kapela Navještenja Marijina, 18. st. (dograđena 1897.)	
	Klimatsko lječilište	
	Kula - Lošinjski muzej	
	Luka Rovenska	
	Lukobran Rovenska, 1856.	
	Lječilišni zavod dr. Simonitscha, 1903. (do 1944.)	
	Maslinik – Kamenica – mogućnost sudjelovanja u berbi maslina	
	Meteorološka postaja (1888.)	
	Palača Petrina, prva polovica 18. st.	
	Pansion Erzherzogin Renata (Hotel Rudy), 1887. - prvi pansion u Velom Lošnju	
	Pansion Johanneshof, 1889. - nekadašnji pansion	
	Plavi svijet – vodič o dupinima	
	Punta Leva	
	Ribarnica, 1898.	
	Štandarac - stup za zastavu, 1808.	
	Velološinjske crkve	
	Villa Matilde, 19./20. st. - nekadašnji obiteljski pansion	
	Villa Mignon, 1905. - nekadašnji pansion	
	Villa Podjavori, 1886. - dvorac i perivoj nadvojvode Karla Stjepana	
	Villa Wartsee, 1885. - prva vila nadvojvode Karla Stjepana	
	Zgrada nekadašnjeg Narodnog (Hrvatskog) doma, 1906.	
	Župna crkva sv. Antuna Opata, 1774.	
	Župni dvor (nekadašnji samostan) i crkva sv. Josipa, 1855.	
	Mali Lošinj	Brojne vile austrijske aristokracije
		Crkva sv. Martina, 1450.
		Crkvice navještenja Bl. Djevice Marije-Annunziata, 1858.
Crkvice sv. Nikole, 1857.		
Fontana, 1960.		
Kalvarija – kapelice iz 18.st.		
Miomirisni otočki vrt		

PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA



	Oporavilište za kornjače, 2013.
	Palača Fritzy - Lošinjski muzej, 19.st.
	Park šuma Čikat
	Podvodni povijesni park
	Pomorska škola
	Ribarnica
	Spomenik Ambrozu Haračiću
	Spomenik Josipu Kašmanu
	Župna crkva rođenja Blažene Djevice Marije, 1696.-1775.
Nerezine	Crkva i samostan Svetog Franje, 1590.-1604
	Crkva Svete Marije Magdalene, 19.st.
	Gradina Polanža (212 m)
	Halmac - Veli i Mali Tržić
	Kaštel, 15.st.
	Luka Nerezine, 18. i 19. st
	Osorščica - planinarska transverzala
	Ostaci crkvice pod Osorščicom, 12.st
	Planinarski dom - Sv.Gavdent
	Poje (podno Tržića)
	Predio Halmac
	Trg Studenac
	Tržićko guvno
	Vela Jama
	Župna crkva Majke Božje od zdravlja, 1877.
Punta Križa	Crkva sv. Antuna, 15.st.
	Jami na Sredi
	StanziaCastellani
Sv. Jakov	Crkva sv. Jakova, 1624.
	Župna crkva sv. Marije, 19. st
Belej	Imanje Milov Dol
	Župna crkva Sv. Jurja,
Čunski	Stari mlin za masline – Torač
	Župna crkva sv. Nikole, 16.st.

Izvor: TZ Mali Lošinj ,<http://www.tz-malilosinj.hr/>, prosinac, 2013

PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA



Tablica X: Zaposleni na području Grada Malog Lošinja prema djelatnostima u 2011. godini

Djelatnost	Broj zaposlenih	Udio zaposlenih u djelatnosti
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	36	2,33
Rudarstvo i vađenje	1	0,06
Prerađivačka industrija	138	8,93
Građevinarstvo	76	4,92
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	342	22,12
Prijevoz i skladištenje	84	5,43
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	684	44,24
Informacije i komunikacije	3	0,19
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	5	0,32
Poslovanje nekretninama	13	0,84
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	44	2,85
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	73	4,72
Obrazovanje	3	0,19
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	1	0,06
Umjetnost, zabava i rekreacija	38	2,46
Ostale uslužne djelatnosti	5	0,32
UKUPNO	1546	100

Izvor: HGK, ŽK Rijeka, 2012., prema: PUR Malog Lošinja



PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA MALOG LOŠINJA

Tablica XI: Struktura poljoprivrednog zemljišta na području Grada Malog Lošinja

Redni broj	Namjena zemljišta	Područni ured za katastar 08.11.2013. godine		Popis poljoprivrede 2003. godine		Upisnik poljoprivrednih gospodarstava 22. 11. 2013. godine	
		Površina (ha)	Udio (%)	Korištena površina (ha)	Udio (%)	Korištena površina (ha)	Udio (%)
1.	Oranice, vrtovi i povrtnjaci	576	5	2,5	0,2	23	2
2.	Vinogradi	237	2	6	0,5	10	1
3.	Voćnjaci	555	5	70	6	95	8
4.	Livade i pašnjaci	9.577	88	1.152	94	968	85
5.	Ostale namjene	-	-	-	-	40	4
I	Ukupno korišteno poljoprivredno zemljište	-	-	1.230	100	1.136	100
5.	Neobrađeno poljoprivredno	-	-	101	7	-	-
6.	Zaraslo u šumu	-	-	180	12	-	-
II	Ukupno poljoprivredno zemljište	10.945	100	1.519	100	-	-
III	Šume	7.934	36	-	-	-	-
IV	Ostale namjene	3.376	15	-	-	-	-
	Sveukupno zemljište	22.255	100	-	-	-	-

Izvor: Prema zaglavlju tablice



10. LITERATURA

1. Natura 2000, <http://www.natura2000.hr/>
2. Natura 2000 network, <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/>
3. Javna Ustanova Priroda, <http://www.ju-priroda.hr>
4. Kljaković Gašpić, F. (2012), NATURA 2000, http://biologija.unios.hr/webbio/wp-content/uploads/2012/materijali/zpio/NATURA_2000.pdf
5. Radović, J. Kako se Hrvatska priprema za Natura 2000?, <http://hirc.botanic.hr/HBoD/doc/Natura-2000-prezentacija%201.pdf>
6. TZ Mali Lošinj, www.tz-malilosinj.hr
7. PUR Mali Lošinj 2013-2020
8. Zahtjev za ocjenu o potrebi procjene utjecaja na okoliš za zahvat – rekonstrukcija postojeće građevine, lungomare Poljana
9. Randić, Marko, 2010, Zaštićena prirodna baština Primorsko-goranske županije, Primorsko-goranska županija, Rijeka
10. IV. Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja grada Malog Lošinja, Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora zaštita prirode i zaštita kulturnih dobara
11. Institut Plavi svijet, <http://www.plavi-svijet.org>
12. Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. Godine, NN 55/2013
13. Mueller, H., Lanz Kaufmann, E., 2001, Wellness Tourism: Market analysis of a special health tourism segment and implications for the hotel industry, Journal of Vacation Marketing, vol. 7, no. 1, pp. 5-17

KLASA: 334-01/13-01/15
URBROJ: 2213/01-01-14-68
Mali Lošinj, 01. srpnja 2014.

GRAD MALI LOŠINJ
GRADSKO VIJEĆE

PREDSJEDNIK
Anto Nedić, prof., v.r.